

Mona Dysjeland

Misjonale identitet og misjonale praksis

**En undersøkelse av bevegelsen Missão Zeros misjonale
tenkning og praksis, sett på bakgrunn av begrepet
missional church og dets forhold til luthersk
kirkeforståelse.**

Masteroppgave i Misjonsteologi

Misjonshøgskolen 2006

Innholdsfortegnelse:

1. MÅLSETTING, MOTIVASJON OG METODE	1
1.1. Målsetting	1
1.2. Motivasjon	1
1.3. Metode og metodologiske forutsetninger	3
1.3.1. Metode og teoretisk anvendelse	3
1.3.2. Metodologiske forutsetninger og bruk av kvalitative kilder	3
2. MISJONAL KIRKEFORSTÅELSE MED HENBLIKK PÅ DENS FORHOLD TIL LUTHERSK KIRKEFORSTÅELSE	7
2.1. Den kristne kirke som en <i>missional church</i> – ekklesiologiske forutsetninger	7
2.1.1. Bakgrunn og begrepsdefinisjon	7
2.1.2. Paradigmeskifte	9
2.1.3. Det økumeniske postmoderne paradigmet	10
2.1.4. Over og ut med ”Corpus Christianum”?	12
2.1.5. Én type reduksjonisme:	
Mennesket prøver å fange evangeliet i sin egen kultur	14
2.1.6. En annen type reduksjonisme:	
Guds kall til omvendelse skilles fra Guds kall til misjon	17
2.1.7. Missio Dei og Guds rike	20
2.1.8. Kirkens ”attributter”	23
2.1.9. Kirken som én, hellig, allmenn og apostolisk	27
2.2. Kriterier for å måle hvorvidt en menighet virkeliggjør sin misjonale identitet	29
2.2.1. Kjennetegn på en misjonal menighet	29
2.2.2. En misjonal menighet må organiseres	32
2.2.3. Lederskap og tjeneste	33
2.2.4. Luthers lære om det allmenne prestedømmet	35
2.2.5. Delkonklusjon: Kriterier for å identifisere om en menighet virkeliggjør sin misjonale identitet:	38
i. En misjonal menighet er kontekstuell	38
ii. En misjonal menighet møtes til felles lovprisning og tilbedelse	39

iii.	En misjonal menighet holder Bibelen for normativ	39
iv.	En misjonal menighet er opptatt av å gjøre mennesker til disipler	39
v.	En misjonal menighet består av tjenere	40
vi.	En misjonal menighet er kalt til å være annerledes	40

3. EN UNDERSØKELSE AV MISSÃO ZEROS MISJONALE TENKNING OG PRAKSIS	41
3.1. Innledende fakta om religion i Brasil	41
3.2. Missão Zeros kontekst og historie	42
3.2.1. Missão Zeros bakgrunn og tilblivelse	42
3.2.2. Missão Zeros tilknytning til Movimento Encontro	44
3.2.3. Fatev	44
3.2.4. Missão Zeros første prosjekt: Três Lagoas	44
3.2.5. Missão Zero i dag: menigheter og kontekster	45
3.2.6. Amigos da Missão	47
3.3. "Casestudie": Missão Zero- relatert menighet i Araçatuba – SP	48
3.3.1. Gudstjenestebesøk	48
3.3.2. Hvordan opplever medlemmene sin kirke?	51
3.3.3. Intervju med misjonæren i Araçatuba: Wolker Thom	56
3.3.3.1. Bakgrunn	56
3.3.3.2. Visjoner og strategier	56
3.3.3.3. Lederskap og tjenestegjøring	59
3.3.3.4. Menighetslivet	60
3.3.3.5. Kristen tro og livsførsel	62
3.3.4. Oppsummering	63
3.4. Missão Zero- bevegelsen:	
intervju med to av lederne, Sérgio Schaefer og Whanderson Perobelli	65
3.4.1. Bakgrunn	65
3.4.2. Hvorfor Missão Zero?	66
3.4.3. Selvstendige menigheter	66
3.4.4. IECLB og Missão Zero	67

3.4.5. Missão Zeros menigheter_____	68
3.4.6. Det allmenne prestedømmet og lekfolkets tjeneste_____	69
3.4.7. Misjonærembete_____	71
3.4.8. Noen tanker fra lederne om fremtiden_____	71
3.4.9. Oppsummering_____	72
3.5. Missão Zero som <i>parachurch</i> ?_____	74
3.6. Konfesjonell integritet og enhet _____	75
3.7. Missão Zeros lutherske forankring_____	76
4. KONKLUSJON_____	78
KILDER	i
VEDLEGG 1	iii
VEDLEGG 2	vii

1. MÅLSETTING, MOTIVASJON OG METODE

1.1. Målsetting

I løpet av de siste år har begrepet *missional church* blitt lansert og kommet i fokus i den internasjonale missiologiske tenkning. Begrepet har referanse både til *kirkens vesen* – det vil si dens misjonale identitet – og til kirkens *implementering* av sin misjonale identitet i praksis. Målsettingen med denne oppgaven er derfor todelt. Først vil jeg gjøre rede for hva som ligger i begrepet *missional church*. Jeg vil se på den teologiske begrunnelsen og de ekklesiologiske forutsetningene for å kalle en kirke misjonal. I mitt arbeid med den ekklesiologiske bestemmelsen av begrepet *missional church*, vil jeg særlig gjøre nytte av bøker skrevet av Darrell L. Guder¹ og Craig Van Gelder². Redegjørelsen vil også ha et henblikk på forholdet mellom *missional church* og luthersk kirkeforståelse, og om det eventuelt er et spenningsforhold her. Målet med oppgavens første hoveddel blir derfor å teologisk begrunne at kirken etter sitt vesen er misjonal og nærmere innholdsbestemme hva det vil si. Jeg vil med andre ord legge et teologisk grunnlag for en misjonal kirkeforståelse, for deretter å utarbeide kriterier som egner seg til å etterprøve hvorvidt en kirke gjennom sin praksis virkeliggjør sin misjonale natur. Dette arbeidet vil utgjøre oppgavens første hoveddel.

For det andre- og det utgjør oppgavens andre hoveddel- vil jeg foreta en undersøkelse av misjonsbevegelsen, Missão Zero, som er en del av Igreja Evangélica de Confissão Luterana no Brasil (IECLB) – ”Den evangeliske kirke av luthersk bekjennelse i Brasil”. Jeg vil gjøre bruk av de kriteriene jeg har utarbeidet i første hoveddel til å undersøke en utvalgt menighets misjonale tenkning og praksis. I tillegg til menighetsundersøkelsen, vil jeg også se på bevegelsen som helhet og intervju tre av dens ledere. Målet er dels å undersøke Missão Zero-bevegelsens misjonale tenkning og dels å finne ut hvorvidt menigheter startet av Missão Zero, er misjonale, ikke bare i teori, men også i praksis. Resultatene fra undersøkelsene i Brasil vil bli vurdert opp mot luthersk kirkeforståelse siden Missão Zero er en organisasjon innenfor en kirke med luthersk konfesjon.

1.2. Motivasjon

Mange av de etablerte kirkene i dag, særlig i Vesten, lever i en tid med stor tilbakegang. Det virker som om kirkene ikke klarer å gjøre seg relevante for menneskers liv. Budskapet når ikke fram på en slik måte at det når inn til hjertene og får følger for tro, livsanskuelse og

¹ Professor of Missional and Ecumenical Theology, Princeton Theological Seminary, NJ, *Missional Church, A Vision for the Sending of the Church in North America* (1998), *The Continuing Conversion of the Church* (2000)

² Professor of Congregational Mission at Luther Seminary in St. Paul, MN, *The essence of the Church* (2000)

livsførsel. I stedet for, og kanskje som en reaksjon mot dette, vokser det fram nye kirker. I USA og England hører vi stadig om ”emerging churches” og ”missional churches”. Disse kirkene hevder å ha en annen kirkeforståelse enn de tradisjonelle kirkene. De utgir seg for å ha en misjonal og dynamisk kirkeforståelse, som gjør at de bedre enn de tradisjonelle kirkene kan leve ut det som er kirkens natur og vesen. En kirke som lever ut sin misjonale natur, skal kunne gjøre seg gjeldende i en hvilken som helst kultur. Mange mener at nye menigheter som tenker annerledes om det å være kirke, vil være helt avgjørende for hele den universelle kirkens fremtid.

Dette reiser en rekke delspørsmål som jeg ønsker å ta opp og besvare gjennom oppgaven. Hva innebærer en misjonal kirkeforståelse? Er *missional church* et grunnleggende trekk ved hele kirken eller bare ved de mest engasjerte menigheter? Med andre ord, er *missional church* noe som kjennetegner kirkens vesen eller bare dens aktiviteter? Og, hvis *missional church* karakteriserer dens vesen, hva med kirker som ikke virkeliggjør dette i praksis, har de en defekt? Videre, hvordan forholder denne forståelsen seg til det postmoderne samfunnet? Betyr en misjonal kirkeforståelse et brudd med konstantinsk og luthersk kirkeforståelse? Kan vi si noe om hva som kjennetegner en kirke som lever ut sin misjonale natur? Hvor finner vi slike kirker i dag?

Den lutherske kirken i Brasil er en tradisjonell kirke. Den kom fra Tyskland med emigrantene og har bevart den germanske stilen. Immigranter kjemper ofte for å bevare sin identitet og ikke for å vinne majoriteten for seg. Dette er psykologisk forståelig. I Brasil har den lutherske kirken tradisjonelt sett hatt lite syn for misjon. Den har vært en etnisk kirke, og de fleste har vært fornøyd med dette og ikke ønsket seg noe annet. Men siden begynnelsen på 80-tallet, har det stått fram en gruppe mennesker i kirken som har tenkt annerledes. Disse menneskene organiserte seg som en bevegelse innad i kirken og tok navnet *Missão Zero*. Målet var å starte nye menigheter for IECLB. De som var med, mente at det var av største betydning for kirkens framtid at det ble plantet nye menigheter, at kirken ble vendt utover, og at det ble eksperimentert med nye menighetsformer.

Gjennom å undersøke en menighet og intervju noen av *Missão Zero*'s ledere, ønsker jeg å besvare en rekke spørsmål. Hva kjennetegner *Missão Zero*'s menigheter? Reflekterer deres tenkning og praksis at kirken er misjonal av natur? Har de en arbeidsmåte og organisering som gjør dem i stand til å virkeliggjøre sin misjonale natur? Hvordan forholder de seg til IECLB og en luthersk kirkeforståelse? Hvordan forholder *Missão Zero* seg til brasiliansk kultur? Kan vi snakke om postmodernitet også i Brasil? Hvilke følger får dette for kirken?

Begrepet *missional church* er utarbeidet i USA. Det er et typisk vestlig og postmoderne begrep. Likevel ønsker jeg gjennom oppgaven å svare på hvorvidt det *missional church*-bevegelsen hevder er sant om kirkens natur, faktisk gjelder for alle kirker verden over. Med andre ord, også i Brasil kan kirker dele de samme anliggender som *missional church*-bevegelsen, selv om det ikke handler om en historisk påvirkning fra bevegelsen selv.

1.3. Metode og metodologiske forutsetninger

1.3.1. Metode og teoretisk anvendelse

Metoden jeg vil bruke i denne oppgaven, er tekstanalyse kombinert med kvalitative intervjuer.

Dette for å kunne:

- a. innholdsbestemme begrepet *missional church* teologisk
- b. utarbeide kriterier for å etterprøve om en kirke virkeliggjør sin misjonale natur
- c. anvende kriteriene i en konkret kirke (IECLB) og lokalmenighet

I tillegg til å anvende teori fra de to foregangspersonene for *missional church*-tenkningen, misjonsteologene *Guder* og *Van Gelder*, vil jeg også anvende teori fra den kjente sørafrikanske misjonsteologen, *David Bosch*³.

1.3.2. Metodologiske forutsetninger og bruk av kvalitative kilder

I oppgavens første hoveddel tar jeg opp spørsmålet fra Bosch om et mulig paradigmeskifte i kirke og misjon. Jeg vil se på hva som ligger i et paradigmeskifte, hva dette får å si for forståelsen av *missional church* og hvilke utfordringer postmoderniteten bringer misjons- og kirkeforståelsen. *Missional church*-tenkerne tar i flere henseender utgangspunkt i det de hevder er en konstantinsk kirkeforståelse. Jeg vil derfor ta opp begrepet "Corpus Christianum" som stammer fra den konstantinske kirke på 300-tallet og drøfte noen av konsekvensene som *missional church*-tenkerne hevder at kulturelle og historiske forutsetninger har ført til for kirke og misjon.

En misjonal kirkeforståelse knytter sammen fagdisiplinene *missiologi* og *ekkesiologi*. Kirkens liv og tjeneste knyttes sammen med Guds misjon i verden. Jeg vil derfor jobbe ekklesiologisk og se på hva det vil si å være kirke. Jeg gjør bruk både av bibeltekster og bekjennesskrifter. Mot slutten av oppgavens første hoveddel, vil jeg formulere noen kriterier som jeg mener er nødvendige for å etterprøve om en kirke virkeliggjør sin misjonale identitet.

³ Levde fra 1929-1992, jobbet som Professor of Missiology at the University of South Africa, Pretoria, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (2000)

I oppgavens andre hoveddel, vil jeg først si litt om Missão Zeros kontekst og historie som nødvendig bakgrunn for å kunne forstå denne bevegelsens betydning for kirken og dens misjonsarbeid. Jeg tar utgangspunkt i skriftlige kilder utarbeidet av Missão Zero selv og andre studentarbeid som er gjort i Brasil. For å skrive denne oppgaven, var det nødvendig å reise til Brasil på studietur. Jeg hadde bestemt meg for å gjøre undersøkelser i én Missão Zero-relatert menighet. Etter samtaler med Vidar Bakke som er misjonær for Det norske misjonsselskap i Brasil, utpekte menigheten i Araçatuba seg som interessant. Denne menigheten ble plantet for 15 år siden, som den andre av Missão Zeros i alt 13 menigheter. Den har bare hatt brasilianske arbeidere, og er nå blitt en selvstendig menighet som har gått inn i den lutherske kirken på linje med andre menigheter. Jeg tilbrakte noen dager i Araçatuba sammen med misjonæren, *Wolker Thom*, og hans kone, *Lucélia*. I Araçatuba deltok jeg på en gudstjeneste, fikk fire av kirkens medlemmer til å svare på et spørreskjema og foretok et dybdeintervju med *Wolker Thom*.

Mesteparten av oppholdet i Brasil tilbrakte jeg i Curitiba-PR. Her ligger CPM (Centro de Pastoral e Missão) hvor Missão Zero har sitt hovedkontor. På CPM fikk jeg tak i en del skriftlig materiale om Missão Zero, jeg fikk snakket både med ansatte og frivillige medarbeidere og jeg foretok et dybdeintervju med *Whanderson Perobelli* som er prosjektansvarlig.

En mann som mer enn noen annen knyttes til Missão Zero, er *Sérgio Schaefer*. Han var initiativtakeren og grunnleggeren og har vært, og er fremdeles en aktiv medarbeider. Schaefer bor i Butiá-RS sammen med kona, *Vera*, og tre døtre. Schaefer er prest i den lutherske kirken i Brasil, men han er fristilt for å kunne drive med sin hjertesak, nemlig evangelisering. Hovedoppgaven til Schaefer er å drive evangeliseringsarbeid i de lutherske menighetene. Dessuten skal han mobilisere til misjon i de samme menigheter og arrangerer i den forbindelse misjonskonferanser. Den tredje viktige oppgaven hans er å følge opp Missão Zeros misjonsprosjekt. Jeg reiste til Butiá og tilbrakte noen dager i hjemmet til Schaefer og familien hans.

Jeg gjør bruk av kvalitative forskningsmetoder i oppgavens andre hoveddel. For å få en innføring i kvalitativ metode, har jeg brukt boken *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag* av Pål Repstad (1987). Jeg vil i det følgende kort presentere noe av teorien i denne boken som ligger til grunn for mine undersøkelser og intervjuer i Brasil.

Kvalitativ metode handler om å *karakterisere*. I motsetning til kvantitativ metode, spiller *tall* en helt underordnet betydning. Likevel vil mengdeangivelser og hyppighetsanslag også forekomme i kvalitative undersøkelser. Men hovedarbeidsmaterialet for kvalitativ metode er

teksten. Forskeren nedtegner sine observasjoner og intervjuer, og disse nedtegnelsene blir grunnlaget for den videre analysen.

Kvalitative metoder har noen *felles kjennetegn*: de går i dybden, og ikke i bredden. Forskeren inngår i et så nært og direkte forhold til det som skal studeres som mulig og er fleksibel.

Nærhet og empati i denne sammenheng betyr likevel ikke at forskeren kan oppgi sine etiske prinsipper, verken moralske eller forskningsetiske. Fleksibiliteten viser seg i at spørreskjema kan endres underveis i en spørreundersøkelse, nye spørsmål og problemstillinger kan dukke opp, noe som gjør det nødvendig å utvide og endre intervjuguiden, og det kan bli aktuelt å gå tilbake og be om tilleggsintervju. I et intervju kan svar på ett spørsmål gi inspirasjon til et oppfølgingsspørsmål. En intervjuguide skal fungere som en huskeliste og trenger ikke følges slavisk. Det kan være aktuelt å justere guiden alt etter hvem en snakker med. Ikke alle informantene vil ha forutsetning for å gi informasjon om det samme, og det er unødvendig å få de samme faktaopplysningene flere ganger. Forskeren er på jakt etter intervjuobjektens subjektive meningshorisont, deres virkelighetsoppfatning, tanker og motiver.

Kvalitativ metode egner seg dersom målet er å få innsikt i grunntrekk og særpreg i et bestemt miljø, og ikke minst når det gjelder konkrete utviklingshistorier over tid. Kvalitative tilnæringsmåter beskriver nyansert "det som finnes", og er mindre opptatt av hvor ofte det finnes. Det er ikke mulig å generalisere ukritisk ut fra en studie av et enkeltmiljø, men likevel kan man foreta en røff, skjønnsmessig vurdering av hvor representativt et funn er. For å få et bedre datagrunnlag og en sikrere basis for tolkning, er det mulig å kombinere ulike metoder. Kvantitative og kvalitative metoder kan kombineres eller ulike former for kvalitative metoder kan brukes i samme prosjekt. For eksempel kan intervjuer kombineres med observasjoner.

For å få et mest mulig allsidig datagrunnlag, bør informantene i undersøkelsen være mest mulige ulike. Utgangspunktet er selvsagt at de har noe til felles, nemlig at de er relevante for problemstillingen, men ellers bør det være spredning og maksimal ulikhet blant informantene med hensyn til alder, kjønn, posisjon osv. En god informant har en rolle som gjør at vedkommende stadig utsettes for den informasjon som en vil ha tak i, er samarbeidsvillig og motivert til å fortelle, har evne til å meddele seg og har en viss upartiskhet i forhold til settingen. Det er viktig å være klar over forskningseffekten i samtale med informantene og i tolkningen av nedtegnelsene. Med forskningseffekt menes alle virkninger på aktørene og deres samspill av at de er under utforskning, og vet om det.

Data som er samlet inn, taler ikke for seg selv, men må tolkes. Den siste delen av en forskningsprosess innebærer analyse, tolkning og rapportskrivning. *Analysen* av data er

prosessen, der man prøver å ordne data, slik at de får struktur og dermed blir lettere tilgjengelige for tolkning. *Tolkning* av data er en begrunnet vurdering av data i forhold til teorier som setter dem inn i en større sammenheng. Og *rappportskriving* er arbeidet med den teksten som skal formidle studien til leseren. Disse siste fasene av forskningsprosessen vil ofte finne sted samtidig og gli over i hverandre.

I denne oppgaven gjør jeg bruk av ulike former for kvalitative metoder. Jeg observerer en gudstjeneste, intervjuer fire vanlige menighetsmedlemmer ved hjelp av et spørreskjema og foretar dybdeintervju med tre av Missão Zeros ledere. Spørreskjemaet og intervjuguiden er utarbeidet med bakgrunn i teori presentert i oppgavens første hoveddel (kap.2). I løpet av gudstjenesten noterer jeg det jeg ser og hører. Jeg er ute etter gangen i gudstjenesten, hvem som gjør hva og hvordan, hvilke virkemidler og utstyr som brukes, hvem som deltar, tidsbruk osv. Spørreskjemaet består av fem innledende spørsmål, videre av 47 påstander der det skal settes kryss på en skala fra 1 – 6 alt etter hvor enig eller uenig personen er i påstanden (1 er ”veldig uenig” og 6 er ”veldig enig”), og til slutt ytterligere fem spørsmål som skal besvares skriftlig. Intervjuguiden til de tre lederne er tilpasset hvem jeg snakker med og hvilken informasjon jeg kan regne med at personen sitter inne med. Jeg prøver å bruke båndopptaker under intervjuene, men tilpasser dette etter hva som viser seg å være mest gagnlig og mulig å få til på stedet. Alle intervju og spørreskjemaet må være på portugisisk. Jeg kan en del portugisisk, men gjør i tillegg nytte av både oppklaringsspørsmål, ordbok og hjelp fra andre til oversettelse. Utsagn fra informantene kan bli noe unøyaktige i og med at alt er oversatt, men jeg prøver å oversette så nøyaktig og ordrett som mulig. Jeg har bedt Vidar Bakke om hjelp til å oversette spørreskjemaet for å sikre meg at informantene forstår spørsmålene og påstandene slik som tiltenkt.

Jeg er klar over at det eksisterer en fare for forskningseffekt. Dette fordi alle informantene er en del av Missão Zero. De er personlig og emosjonelt engasjert i Missão Zeros arbeid. Mye av livet deres er viet til dette arbeidet, og de vil nok gjerne at det skal framstå positivt. Dette kan gjøre dem mindre kritiske, og føre til at de lar være å fortelle om forhold som er mindre bra og som de selv er misfornøyde med. Men jeg understreker betydningen av at de må være så ærlige som mulig og forsikrer menighetsmedlemmene om at svarene er anonyme og ikke vil ble lest av andre. Jeg vil gjerne understreke helt innledningsvis at alle kildene mine i Brasil representerer et innenfra-perspektiv når det gjelder Missão Zero. Jeg tar utgangspunkt i det de selv sier og skriver om seg selv og måler ikke dette opp mot for eksempel skriftlig materiale og uttalelser fra IECLB. Jeg er den eneste i oppgaven som representerer et utenfra-perspektiv,

og som kan måle, bedømme og komme med innvendinger. Det er en risiko for at dette kan føre til et noe skjevt bilde av IECLBs virksomhet og av Missão Zeros arbeid og betydning for kirken. Likevel forsøker jeg, både i intervjuene, analysen og oppgaveskrivningen, å opptre så nøkternt og saklig som mulig og unngår bevisst å fortegne mine kilder.

2. MISJONAL KIRKEFORSTÅELSE MED HENBLIKK PÅ DENS FORHOLD TIL LUTHERSK KIRKEFORSTÅELSE

2.1. Den kristne kirke som en *missional church* – ekklesiologiske forutsetninger

2.1.1. Bakgrunn og begrepsdefinisjon

Begrepet *missional church* har sin bakgrunn i nettverket *The Gospel and Our Culture*. Dette nettverket ble først etablert i England i 1989 og spredte seg raskt til Nord-Amerika. Samtalen rundt temaet ”evangeliet og kultur” startet etter utgivelsen av *The Other Side of 1984: Questions for the Churches?* av Lesslie Newbigin (1983).⁴ Etter å ha tjent i flere år som misjonær i Sør-India, kommer Newbigin tilbake til England. Han begynner å stille spørsmål ved kirken i Vesten og dens forhold til kulturen. Tankene er ikke helt nye, men Newbigin definerer og viser alvor i de store utfordringene som kirken står overfor i møte med Vestens endrede samfunn. Det som en gang hadde vært kristne samfunn, kan nå best karakteriseres som etterkristne.

Den kjente sørafrikanske missiologen, David Bosch, taler også om disse endringene som skjer i samfunnet, i sin bok *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology and Mission* (1991). Jeg vil komme tilbake til dette paradigmeskiftets innhold og betydning (2.1.2./ 2.1.3.). I denne omgang er det nok å vise til det avgjørende spørsmålet, som dette såkalte paradigmeskiftet, i følge Bosch reiser for kirken: *Hva vil det si å være kirke i vår tid?*⁵ Craig Van Gelder tar opp dette spørsmålet i boken *The Essence of the Church* (2000). Han viser at det ikke nytter å begynne med kirkens mange oppgaver eller organisering. Det er ikke først og fremst gjennom nye metoder og modeller at vi finner svarene. I stedet for må vi begynne i teologien og undersøke hva som er kirkens vesen. Van Gelder bygger sin bok opp rundt tre grunnleggende setninger der rekkefølgen er viktig: ”The church is. The church does what it is. The church organizes what it does.”⁶ Det er nettopp *kirkens vesen* som er det viktige i begrepet

⁴ Guder, D. L. (red.), *Missional Church*, 1998:3

⁵ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991 (Bosch tar opp spørsmålet på ulike måter flere ganger gjennom boken. På side 181-189 drøfter han de ulike paradigmers betydning for kirke og misjon. Han sier bl.a. ”The Christian church in general and the Christian mission in particular are today confronted with issues they never even dreamt of and which are crying out for responses” s.188)

⁶ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:37

missional church. Det amerikanske *The Gospel and Our Culture Network*, som skapte dette begrepet, tok initiativet til et studie- og forskningsprosjekt som ledet fram til boken *Missional Church. A Vision for the Sending of the Church in North America (1998)*. I dette prosjektet bygger en videre på Newbigins tanker, og mange av foregangspersonene for *missional church*- bevegelsen deltar. De definerer begrepet *missional* som "the essential nature and vocation of the church as God's called and sent people".⁷ Begrepet misjonal ønsker å fange opp tanken om at misjon er en del av kirkens *esse*, dens vesen, som Knud Jørgensen treffende har uttrykt det: "Å være kirke er å være i misjon; ikke en kirke som driver misjon, men som er misjon i varen og ord og gjerning og livsstil og tiltrekningskraft".⁸

I norsk sammenheng har også *missional church*- tenkningen fått gjennomslag. En snakker da gjerne om misjonal kirke eller misjonal menighet. Ordet *misjonal* er nytt på norsk. Før har vi oversatt både det engelske ordet *missionary* og *missional* med det norske *misjonerende*. Dette er en verbform av ordet *misjon* og viser til kirkens *misjonsaktiviteter*. Ordet henviser altså til det kirken *gjør*. Det nye ordet *misjonal* er et adjektiv utledet av *misjon* og handler om det kirken *er* av natur. Kirken *er sendt* av Gud til verden. Ordet *misjon* kommer av det latinske ordet *missio* som betyr "sendelse". Dette svarer til det greske ordet *αποστολή* (sendelse) som inngår i en gruppe av flere lignende ord som *αποστέλλω* (sende) og *απόστολος* (utsending). Disse ordene er mye brukt i Det nye testamentet (Matt.10,5; Luk.10,1; Luk.11,49; Rom.1,1; Mark.3,14; Apgj.1,25; Rom.1,5; 1; Kor.9,2) og karakteriserer aspekter ved urkirkens vesen. Både Jesus og hans tilhengere anså seg for å være sendt av Gud. En misjonal menighet er karakterisert av å være sendt av Gud og av selv å sende.⁹ *The Gospel and Our Culture Network* sier videre om *missional church*:

The missional church represents God in the encounter between God and human culture. It exists not because of human goals or desires, but as a result of God's creating and saving work in the world. It is a visible manifestation of how the Good News of Jesus Christ is present in human life and transforms human culture to reflect more faithfully God's intentions for creation. It is a community that visibly and effectively participates in God's activity, just as Jesus indicated when he referred to it in metaphorical language as salt, yeast, and light in the world.... A missional church seeks to discern God's specific missional vocation for the entire community and for all

⁷ Guder, D. L. (red.), *Missional Church*, 1998:11

⁸ Jørgensen, K., "Trenger kirken omvendelse?" i *Hva vil det si å være kirke? Kirkens vesen og oppdrag*, Engelsviken, T. og Sannes, K. O. (red.), 2004: 62

⁹ Engelsviken, T., "Den misjonale kirke og utfordringen fra kirken i sør" i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:70

of its members... The missional church is always outward looking, always changing, and always faithful to the Word of God.¹⁰

Sammenfattende kan vi si at kirken eksisterer som et resultat av Guds gjerning i verden. Den består av mennesker som er helliget av Gud, men det er ikke disse menneskene som skaper kirkens identitet. Det er Guds Ånds verk. Vi kan derfor si at kirken er *misjonal av natur*. Det er en del av kirkens identitet å være misjonal, fordi den er skapt slik av Ånden. Kirken synliggjør evangeliet. Den er lys og salt i verden. Men samtidig som dette er kirkens identitet, er det også en forpliktelse, et program som må leves ut. Og selv om kirkens mandat er gitt i Bibelen, vil samtid, kultur og kontekst sette betingelser som kirken må forholde seg til i sin tjeneste for mennesker i ulike situasjoner. Vi kan sammenligne kirken som misjonal med Paulus' bruk av indikativ og imperativ i brevene (Gal.5,25; Gal.5,1; Kol.3,3.5; Kol.3,1; 2,6). Kirken er misjonal og må derfor *virke* misjonerende. Det handler om kirkens kall til å leve ut sin natur. Spørsmålet kommer da opp angående de kirker som ytre sett ikke virker misjonerende. Er en kirke som ikke lar sin misjonale natur komme til uttrykk, en sann kirke eller har den en alvorlig defekt? Jeg vil komme tilbake til dette spørsmålet senere i oppgaven (2.9.).

2.1.2. Paradigmeskifte

Missional church- bevegelsen er et resultat av og forutsetter et paradigmeskifte. Verden er i stadig forandring og opp gjennom historien har det skjedd store samfunns- og kulturendringer. Disse endringene har stilt kirken overfor nye utfordringer. M. Frost og A. Hirsch uttrykker det på følgende måte: "When there are megashifts in a culture, there tends to be a reconceptualization of the church. The more profound the cultural shift, the more thorough is the shift in the church's notion of itself."¹¹ Kirken er uatskillelig knyttet til sin kulturelle kontekst og må derfor vite hvordan denne konteksten tar seg ut for både å kunne forholde seg kulturkritisk og kulturbekreftende til den. "For the church to ask the question of its own identity and mission in this place and time, it must be clear about the nature of the cultural context that it shares and by which it is shaped."¹² Kirken forandres ytre sett avhengig av den kulturelle konteksten. Men denne kontekstualiseringen forandrer ikke kirkens natur. I stedet kan vi se på kontekstualisering som en implementering av kirkens vesen, på lik linje med at kirken virker misjonal fordi den er misjonal.

Missional church-tenkningen har oppstått som et resultat av det omfattende kulturskiftet vi i dag står overfor og som på en rekke kulturområder bryter med eller skiller seg fra tidligere

¹⁰ Frost, M. og Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*, 2003:7

¹¹ Forst, H. og Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*, 2003:15

¹² Guder, D. L. (red.), *Missional Church*, 1998:15

tiders verdensbilde, verdier, institusjoner og handlingsmønstre. Det er dette David Bosch kaller det nye paradigmeskiftet (jf 2.1.3.) I Norge har *Samarbeidsråd for menighet og misjon* (SMM) utarbeidet et prosjekt som kalles *Menighet i Bevegelse*. Målet for prosjektet er å bidra til å forstå og svare på de utfordringer det er å være misjonerende, eller misjonal, kirke i en ny tid. Prosjektet taler også om at vi står overfor et paradigmeskifte og definerer det på følgende måte: ”Et paradigmeskifte kan defineres som et skifte i verdensbilde, tenkning og kultur og omfatter den totale sammenstillingen av tro, verdier, teknikker osv som deles av medlemmene i et gitt fellesskap.”¹³ Bakgrunnen for prosjektet er de grunnleggende og aktuelle utfordringer som kirken i Norge møter i dag. ”Det er behov for å intensivere analysen av hva den nye situasjonen innebærer. Hvordan skal vi svare på de nye utfordringene på en måte som er relevant i forhold til dagens mennesker og i overensstemmelse med essensen i den kristne tro og kirkens vesen og oppdrag?”¹⁴ Svaret på dette spørsmålet henger sammen med hvordan vi definerer det postmoderne paradigmet, noe jeg vil redegjøre for i det følgende.

2.1.3. Det økumeniske postmoderne paradigmet

Bosch henviser til Hans Küngs historisk-teologiske inndeling av kristendommens historie. I følge Küng kan historien deles inn i seks hovedparadigmer.¹⁵ Hvert av disse paradigmenes representerer en spesiell tolkning av den kristne troen. Innenfor egen kontekst har mennesker gjennom tidene kjempet med spørsmålet om hva kristentro og misjon betyr. De fleste har argumentert ut fra Bibelen og vært overbeviste om at deres forståelse har vært den rette tolkningen av Guds intensjon. Likevel betyr ikke dette at alle har tenkt likt og kommet fram til samme resultat. Ikke noen gang i historien har mennesker hatt et ”rent evangelium”, fritt fra kulturell og menneskelig innblanding. ”Our views are always only interpretations of what we consider to be divine revelation, not divine revelation itself.”¹⁶ Hvert av de seks paradigmenes som Küng identifiserer, reflekterer en teologi som er svært forskjellig fra de andre. ”In each era the Christians of that period understood and experienced their faith in ways only partially commensurable with the understanding and experience of believers of other eras”.¹⁷ Det femte paradigmet Küng taler om kalles det moderne opplysningsparadigmet. Dette er en tidsepoke preget av fremtidsoptimisme. I følge Bosch er vi nå på vei ut av dette paradigmet

¹³ ”Menighet i Bevegelse”, prosjekt i regi av Samarbeidsråd for menighet og misjon, hentet fra Den norske kirkes hjemmesider 26.10.06

¹⁴ ”Menighet i Bevegelse”, Den norske kirkes hjemmesider 26.10.06

¹⁵ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991:181

1.The apocalyptic paradigm of primitive Christianity, 2.The Hellenistic paradigm of the patristic period, 3.The medieval Roman Catholic paradigm, 4.The Protestant paradigm, 5.The modern Enlightenment paradigm, 6.The emerging ecumenical paradigm.

¹⁶ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991:182

og inn i det han kaller *det økumeniske postmoderne paradigmet*. De fem første paradigmenes er alle mer eller mindre avsluttede epoker, selv om tanker og ideer fra et paradigme kan sitte igjen og bli ført videre. Slik er det også med det postmoderne paradigmet. Akkurat nå befinner vi oss i en overgangsfase, et paradigmeskifte, der vi samtidig må forholde oss både til det som har vært og til det som kommer. Vi vet ennå ikke helt hvordan det nye paradigmet vil se ut. Overgangen fra ett paradigme til et annet skjer ikke brått, men er en prosess som tar lang tid.

Det har vært en diskusjon om vi egentlig kan snakke om et *postmoderne paradigme*. Den britiske sosiologen, Anthony Giddens, foretrekker et annet begrep. Han bruker *modernitet* og *høymodernitet* om vår tid, heller enn *postmodernitet*. Med det mener han at det ikke har skjedd noen grunnleggende ideologisk forandring fra modernitetens første inntog og frem til vår tid. Det er bare omfanget og dybden i forandringene som rekker lengre og lengre inn i menneskers livssfære. ”Snarere enn å tre inn i en periode av postmodernitet, beveger vi oss inn i en periode hvor konsekvensene av moderniteten blir mer radikale og mer universelle enn tidligere.”¹⁸ Han mener derfor at den samfunnsutviklingen vi nå er vitne til, ikke er et oppbrudd med moderniteten eller en grunnleggende ny bevegelse, men modernitetens potensial som realiseres.

Jeg velger likevel å tale om et nytt postmoderne paradigme. Dette pga. de store endringene som både Bosch, Guder og andre påpeker finner sted i overgangen mellom det moderne og det postmoderne. Modernitetens vekt på det rasjonelle, objektive og håndterlige blir nå utfordret. Guder viser til tre hovedområder hvor en særlig ser forskjeller i det postmoderne paradigmet fra det som har vært tidligere. Det gjelder for det første *spørsmålet om sannhet*. En er nå blitt overbevist om at ingen står i en nøytral posisjon når gjelder å oppdage hva som er sant. Alle er formet av visse kulturelle og historiske forhold. Skiftet har gått fra epistemologi, spørsmålet om hvordan vi oppdager sannhet, til hermeneutikk, spørsmålet om hvilke antagelser man bringer med seg inn i sin søken etter sannhet. Det har skjedd en relativisering av sannhet. Men dette betyr ikke at det ikke går an å vite noe om Gud eller om hva som er sant. ”It does mean, however, that we need to accept that our understanding of truth is always an interpretation relative to our context and cultural understanding. Therefore we need always to be open to other perspectives of interpretation and recognize that our understandings of

¹⁷ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991:183

¹⁸ Giddens, A., *Modernitetens konsekvenser*, 1997:12

truth are developmental in character.”¹⁹ I tillegg til å være relativ, er den postmoderne forståelsen av sannhet også mer holistisk i det den tar med følelser, intuisjon og erfaring som kilder til sannhet.

For det andre har det skjedd en *desentralisering av det moderne selvet*. Troen på individet og en persons evne til å foreta fornuftige valg har minket. Dette har ført til at mange står rådvile og uten et klart ankerfeste og en bestemt retning i livet. ”Postmodernity is searching for an individuality beyond the empty construct of Western individualism and for a community greater than the social forces that influence it.”²⁰

Endelig peker Guder på at *samfunnet har blitt mer pluralistisk*. Globaliseringen fører til at mange etniske kulturer og tradisjoner lever side ved side. Kommunikasjon mellom mennesker er ikke lenger bundet av tid og sted. Sosiale nettverk oppstår uavhengig av geografi. Dette fører til at mennesker blir mer ansvarlige for selv å finne seg nettverk. Mange kjenner seg alene og savner personlig kontakt med andre mennesker.

Globaliseringen har ført til at samfunn over hele verden i dag står overfor mange av de samme utfordringene. Også i Brasil har postmodernismen gjort seg gjeldende. Samfunnet, og særlig de store byene, er preget av postmoderne trekk som individualisering og pluralisering. Det postmoderne paradigmet utfordrer kirken her i Vesten, men også i land som Brasil. De gamle svarene i samfunnet på hva kirken er og gjør, må redefineres. De tradisjonelle kirkene trenger å gjenoppdage sin natur og sin rolle i verden. Imens oppstår det nye typer kirker som prøver å kommunisere med det postmoderne mennesket. Vi kan si at det postmoderne paradigmet, mer enn tidligere paradigmer, krever et svar fra kirken når det gjelder *hva som er kirkens vesen*. Paradigmeskiftet har ført til at flere snakker om *en ny kirkeforståelse*. Dette vil jeg drøfte nærmere i neste punkt. Det karakteristiske er at denne nye kirkeforståelsen hevder å bryte med en tradisjon som stammer helt tilbake til Konstantin.

2.1.4. Over og ut med ”Corpus Christianum”?

Bosch, og flere med ham, hevder at vi står ved avslutningen av en stor epoke i Vesten når det gjelder kirke og misjon. ”Corpus Christianum”, ideen om en enhet av stat, religion og kultur som overbygning over kirkens arbeid, har mistet sin posisjon. Mange kaller samfunnene i Vesten i dag for *etterkristne*.

I nøye sammenheng med dette har kolonialisering og imperialisme som ytre rammeverk for kirkens geografiske ekspansjon, nådd sitt slutt punkt. Sammenbruddet

¹⁹ Guder, D. L. (red.), *Missional Church*, 1998:40

²⁰ Guder, D. L. (red.), *Missional Church*, 1998:42

av disse to faktorer bringer til avslutning en kirkeæra, som på sett og vis har vart siden rikskirkens tilblivelse på 300-tallet. Å skulle drive sin virksomhet uten "Corpus Christianum" som ideologisk overbygning og materiell rammefaktor, å skulle utbre troen uten støtte gjennom "kristne lands" maktinnflytelse og maktutøvelse, er en formidabel omstillingsprosess og utfordring som ikke minst Europas kirker og misjonsorganisasjoner står midt oppe i og leter etter grepene til, lokalt og globalt.²¹

Vi har opplevd en religiøs tyngdepunktsforskyvning fra Nord til Sør. Mens kirkene i Sør og Øst opplever stor vekst, har medlemskapet gått dramatisk nedover i Nord og Vest. Tyngdepunktet for kirke og misjon er ikke lenger der det en gang var. Dette henger sammen med det postmoderne paradigmet som er i utvikling. Verdensbildet skifter, særlig i Europa og Nord-Amerika, men også i andre land, som for eksempel Brasil. Dette må kirkene ta på alvor, fordi det utfordrer kirkens måte å forholde seg til sin samtidskontekst på.

Som allerede nevnt, krever det nye paradigmet et svar på hva det vil si å være kirke i vår tid. De som hevder at vi trenger en ny, misjonal kirkeforståelse begynner ofte med en kritikk av den konstantinske kirkeforståelse. Knud Jørgensen sier at den konstantinske kirkes kjennetegn svarer til en luthersk kirkeforståelse. Kirken er der hvor evangeliet forkynnes og sakramentene forvaltes. En misjonal kirkeforståelse sier at kirken er der hvor Guds folk, i etterfølgelse av Kristus, deltar i Guds misjon i væren, ord og gjerninger i levd hverdagsliv. For den konstantinske kirke er stedet, tempelet, ordet og det sakrale viktige symboler, mens for den misjonale kirke er veien, etterfølgelse, helhet og hverdag det viktige. Den konstantinske kirke forvaltes av et geistlig hierarki i statiske institusjoner, mens den misjonale kirke først og fremst forvaltes av lekfolket som lever troen ut dynamisk i hverdagslivet. Jeg vil fortsette med å gjengi en oversikt over konstantinsk og misjonal identitet som er utformet av Birger Nygaard og gjengitt i Jørgensens artikkel "Trenger kirken omvendelse?":²²

Konstantinsk identitet:

- majoritetskirke i kulturens sentrum
- monokultur/- religion
- verdensevangelisering fullført
- kirkens strukturelle uforanderlighet
- institusjon
- fokus på kontroll – regler

Misjonal identitet:

- marginalisert minoritetskirke
- multikultur/ - religioner
- ny-evangelisering i hver generasjon
- ecclesia semper reformanda
- vandring
- ustyrlig – ledet av overbevisninger

²¹ "Menighet i Bevegelse", Den norske kirkes hjemmesider 27.10.06

²² Jørgensen, K., "Trenger kirken omvendelse?" i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:61

- institusjonelt ressurssterk
- maktesløshet – lidende tjeneste
- kirken medsponsor for kulturen
- kirken kritiker av kulturen

Denne oversikten bærer preg av å være en forenkling. Det er ikke tilfelle at alle kirker med en misjonal identitet er marginaliserte (jf mange av kirkene i Afrika). Det kan også stilles spørsmål ved hvor maktesløse disse kirkene egentlig er. Jørgensen identifiserer konstantinsk og luthersk kirkeforståelse. Det blir etter min mening misvisende, særlig hvis en tar utgangspunkt i Nygaards oversikt. For eksempel er langt fra alle lutherske kirker majoritetskirker, mange av dem eksisterer i kulturer preget av religiøst mangfold og de ser ikke på verdens-evangeliseringen som fullført. Dessuten viser punktet ”verdesevangeliseringen fullført” primært til en geografisk tenkning, mens ”ny-evangelisering i hver generasjon” viser til en vertikal tenkning opp gjennom historien. Oversikten er altså en forenkling, men får fram på en noe tilspisset måte, noen av forskjellene mellom konstantinsk og misjonal identitet.

Det nye paradigmet krever at det tenkes nytt om kirke og misjon. Jørgensen hevder at det nye ekklesiologiparadigmet må ligne på kirkens eldste. Kirken var fra starten et ”misjonalt samfunn av mennesker som lever ved og demonstrerer evangeliet om Guds rike gjennom varen, ord og handling”.²³ Også Frost og Hirsch viser i sin bok *The Shaping of Things to Come* hvordan den misjonale tenkningen minner om den apostoliske og etterapostoliske fram mot år 313.²⁴ Likhetene viser seg i avvisningen av bygningers betydning, i andre lederskapsmodeller, grasrotengasjement og marginaliseringen av kirken. Den første kirken var også misjonal. Flere har skrevet om det de kaller for kirkens DNA. Med det mener de å vise til hva som grunnleggende bestemmer kirkens vesen. Ved siden av mye annet, ligger det i kirkens DNA å være både sendt og sendende. Enhver ekklesiologi som ikke tar dette på alvor, vil redusere betydningen av det å være kirke. Darrell Guder skriver i sin bok *The Continuing Conversion of the Church* om noen av de store reduksjoner av evangeliet som han mener har funnet sted i kirken i løpet av historien. Jeg vil i det følgende se nærmere på hva dette betyr og innebærer.

2.1.5. Én type reduksjonisme: Mennesket prøver å fange evangeliet i sin egen kultur.

Mennesker har alltid kunnet ignorere og avvise Guds ord og gjerning. Gud gjør det mulig for mennesker, gjennom sin nåde og kjærlighet, å ta imot troens gave, men han tvinger den ikke på noen. Gud har ingen garanti for at hans skapninger vil ta imot ham. Guder definerer menneskelig synd som ”the constant attempt to bring under human control what we are not

²³ Jørgensen, K., ”Trenger kirken omvendelse?” i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:62

²⁴ Forst, H. og Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*, 2003:9

qualified to control”.²⁵ Det mest radikale uttrykket for dette finner vi idet mennesker prøver å få kontroll over Gud (jf magi, spiritisme og andre folkereligiøse og manipulerende ritualer). Den største risikoen Gud har tatt, skjedde da han selv kom til jorden og ble et menneske. Guds kjærlighet ble inkarnert inn i vår verden gjennom Jesus Kristus (Joh.1.1-18). Inkarnasjonen skjedde innenfor en spesiell kultur, på et spesielt sted og til en spesiell tid. Andrew F. Walls sammenligner inkarnasjonen med en oversettelse.²⁶ Dette stemmer godt med Bibelens vitnesbyrd om det som skjedde: ”Ingen har noen gang sett Gud, men den enbårne, som er Gud, og som er i Fars favn, han har vist oss hvem han er” (Joh.1,18). Jesus tolket altså Guds vesen. Da Gud ble menneske i Kristus, ble det guddommelige oversatt til noe menneskelig. Kristus er Guds oversatte ord som tok bolig i en jødisk kultur i Palestina i det første århundre. Og dette oversatte ordet blir igjen oversatt fra sin første oversettelse, den jødiske, inn i andre kulturer (jf bruken av *εξηγήσατο* i Joh.1,18). Den første guddommelige oversettelsen var derfor starten på en stadig fortsettende *oversettelsesprosess*. Risikoen Gud tok i inkarnasjonen fikk på denne måten global betydning. Evangeliet skal oversettes inn i alle kulturer og til alle generasjoner. Kirken fikk denne oppgaven med å oversette budskapet videre til hele verden. Paulus viser at han har forstått dette. Han sier at han må leve som en jøde for jødene, som om han var under loven for de som er under loven, og som svak for de svake ”for på alle mulige måter å frelse noen” (1. Kor.9,19-23).

Helt fra starten av var evangeliet ment å være oversettelig og flerkulturelt, jf den universelle dimensjonen i de såkalte misjonsbefalingene (Matt.28,18-20; Mark.16,15; Luk.24,46f). Det skal kunne ta bolig i enhver kultur og uttrykkes gjennom ethvert språk på jorden (jf språk-opplevelsen på pinsedag, Apgj.2, spesielt v. 5-12). Dette har vært en stor utfordring for kirken. Det er ikke nok bare å oversette ordene, men også selve troen skal kunne erfares og oppleves i en ny kulturell kontekst. Jesus skal kunne bli gjenkjent som Herre og Frelser. På denne måten kan Guds misjon gjennom Kristi vitner fortsette. ”The Word must become flesh in each successive evangelized culture so that its witness may go out within that culture and then beyond it, in order to move across future frontiers of witness.”²⁷ Dannelsen av nye menigheter har derfor alltid en misjonal hensikt. Ingen kulturer stiller over andre når det gjelder å ta imot, erfare og bringe evangeliet videre. Men mennesker vil alltid prøve å bringe evangeliet under kontroll. De vil prøve å presse budskapet inn i sine egne aksepterte mønstre.

²⁵ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:76

²⁶ Walls, A. F., *The Missionary Movement in Christian History*, 1996:27

²⁷ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:83

Slik kan en kulturs symboler og uttrykksformer komme til å fremstå som normative og konstante, til tross for at kulturer etter sitt vesen er i stadig forandring.²⁸

Både i NT, misjonshistorien og misjonsteologien, ser vi hvordan kirken stilles overfor utfordringer når evangeliet skal forkynnes inn i en ny kulturell kontekst. Å kontekstualisere innebærer forsøk på å overføre Bibelens budskap til våre ulike kontekster på en forståelig og relevant måte.²⁹ Kontekstualisering fører til en ny fortolkning både av evangeliet og kulturen, uten å være utro mot noen av dem. En vellykket eller adekvat kontekstualisering fører til en kirke som skaper egne symboler og uttrykksformer som både er i overensstemmelse med Guds åpenbaring og med den lokale kulturen. En vellykket kontekstualisering både bekrefter, konfronterer og bidrar til å forandre den kulturelle konteksten. I tillegg utvider den vår felles forståelse av evangeliet fordi vi får det presentert på en ny og annerledes måte.

Et evangelium som kan oversettes inn i alle menneskelige kulturer er ikke kontrollerbart. Dette kan virke truende. Kristne kan ha vanskelig for å forstå og akseptere at deres egne tradisjoner og uttrykksformer ikke nødvendigvis er de eneste eller viktigste når evangeliet skal oversettes inn i nye kulturelle kontekster. Særlig for kirken i Vesten virker dette å ha vært et problem. Kristen misjon fulgte den vestlige kulturen og brukte dens forutsetninger og kulturelle verdier idet den bredte seg utover. Særlig under vestens omfattende koloniale utbredelse ser vi at misjonen også får tydelige kolonialistiske kjennetegn.

En reduksjon av evangeliet er likevel ikke til å unngå når det skal oversettes inn i en menneskelig kontekst. Å oversette innebærer nemlig alltid bevisste valg. "The risk of translatability is that sinful humans are its agents. The witnesses are always very ambiguous saints. They (we) never divorce themselves from the desire to bring this powerful and radical gospel under control. That means that in the process of translation, complex forms of reduction also take place".³⁰ Det farlige er når mennesker ikke er bevisste på at oversettelse og kontekstualisering reduserer evangeliet. Kirkens historie er full av ulike reduksjoner av evangeliet. Darrell Guder viser hvordan vi kan se dette både i tiden under Konstantin, under reformasjonen og i opplysningstiden. Men samtidig som det skjer en reduksjon av evangeliet, er det også viktig å understreke den berikelse som nye oversetteleser og kontekstualiseringer av evangeliet fører med seg. Evangeliet kan bli forstått på måter den universelle kirke aldri har erfart eller forstått det før. Gjennom å lytte til kristne fra andre kulturer, kan vårt bilde av Gud utvides og vår

²⁸ Jeg forutsetter altså her en dynamisk kulturforståelse, jf Thomas Hylland Eriksens definisjon av "kultur" i *Små steder – store spørsmål*, 1998:25

²⁹ Berentsen, J. M./ Engelsviken, T./ Jørgensen, K. (red.), *Missiologi i dag*, 1994:225

³⁰ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:97

forståelse økes. Vi lærer av hverandre og av kirkens erfaringer og uttrykk i tidligere tider og utdyper samtidig vår forståelse av den universelle kirke.

2.1.6. En annen type reduksjonisme:

Guds kall til omvendelse skilles fra Guds kall til misjon

Guder mener at evangeliet har blitt redusert til et budskap som i for stor grad fokuserer på den individuelle frelsen. Fordelene med å bli frelst har blitt skilt fra grunnen til hvorfor vi mottar Guds nåde i Kristus, nemlig for å være Kristi vitner. "This fundamental dichotomy between the benefits of the gospel and the mission of the gospel constitutes the most profound reductionism of the gospel".³¹ Alt det gode et menneske opplever med frelsen har et formål. Frelsen innebærer alltid på samme tid både en gave og en oppgave. Det å være kristen henger nøye sammen med Guds misjon. "With their whole being, action, inaction and conduct, and then by word and deed, they have an announcement to make to other people, a definite declaration to communicate. The essence of their vocation is that God makes them His witnesses".³²

Denne frelsesforståelsen som vi møter hos Guder, stemmer overens med Bosch's frelsesforståelse. Vidar Bakke viser i sin spesialavhandling "Skapende spenninger. Misjon i en postmoderne tid" hvordan frelsesforståelsen kan betraktes som en hovedproblemstilling i møte med det økumeniske postmoderne paradigmet.³³ Bosch kritiserer den lutherske tradisjon for å definere kirken ut fra dens korrekte lære og sakramentsforvaltning i stedet for ut fra dens kall til verden. Videre hevder han at evighetsspørsmålet tradisjonelt har fått for stor vekt³⁴ og avviser samtidig at kristendom først og fremst handler om sikret frelse etter døden. Omvendelse er at Kristus aksepteres som Herre og sentrum i livet. En kristen er en som gir seg helt over til å tjene Gud. "It is not simply to *receive* life that people are called to become Christians, but rather to *give* life."³⁵ Bakke peker på at Bosch's forståelse kan lede til en aktivistisk oppfatning av det å være kristen og å tilhøre en kirke når misjon gjøres til en del av kirkens natur, i stedet for å regnes som en konsekvens av dens virksomhet. Kirkens bibelske eksistensgrunnlag er mer enn dens oppdrag i verden. Kirken er mer enn sine funksjoner. De lutherske bekjennessskriftene gir knapt nok noen bestemmelse av kirkens oppdrag, men beskriver

³¹ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:120

³² Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:131

³³ Bakke, V., "Skapende spenninger. Misjon i en postmoderne tid", spesialavhandling i misjonsteologi, Misjonshøgskolen, 1998

³⁴ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991:418

³⁵ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991:414

kirken først og fremst som en virkelighet skapt av Gud selv ved Ordet og Ånden. Kirken må først *være*, så kan den *handle* på Guds befaling. Bakke sier at han har vanskelig for å følge Bosch når han uttrykker at det å være kristen ikke først og fremst handler om å motta, men om å gi og tjene. Det er ikke slik at troen først og fremst handler om å tjene Gud i lydighet. Snarere handler det om menneskets svar på nådetilsagnet om Guds barmhjertighet for Kristi skyld. Den kristne og kirken må stå i en sunn dialektikk til verden. Kirken må kalles ut av verden for å være i stand til å bli sendt tilbake til verden. Bakke kritiserer Bosch for å knytte frelsen til kirkens samfunnsengasjement på en måte som står i fare for å undergrave Guds rike som et nåderike. Guds rike er utelukkende et resultat av Jesu frelsesverk og ikke et resultat av vår innsats, jf det jeg har anført om kirken som Åndens verk (2.1.1.). Bakke oppsummerer likevel med at Bosch's holistiske frelsesforståelse har noe å tilføre luthersk teologi. Slik som også Guder påpeker, finnes det en fare for å redusere frelsesforståelsen. Men samtidig er det viktig å advare mot tendenser til en "aktivistisk" oppfatning av troen og frelsen. Jeg vil understreke betydningen av dette når jeg nå ser videre på det Guder kaller en *reduksjonisme av evangeliet*.

Missional church-tenkningen understreker at kirkens hovedoppgave er å være en forsamling av vitner. Misjon er vitnesbyrd og dette er et overordnet perspektiv i NT (Matt.24,14; Apgj. 1,8; Apgj.10,42; 1. Joh.1,2.) Men det blir samtidig hevdet at kirken gjennom historien har beveget seg bort fra den misjonstenkningen vi finner i NT. Guder kritiserer skillet som ganske tidlig oppstod mellom innviet og lek. Prestene ble forvaltere av frelsen og kirken ble en frelsesinstitusjon. På linje med Bosch hevder Guder at dette var svært tydelig i tiden før reformasjonen, men ble også videreført av reformatorene. Restriksjonene rundt hvem som skulle preke og forvalte sakramentene gjorde at forvaltningen av frelsen forble hos prestene. Tanken om det allmenne prestedømmet ble bare i liten grad realisert. Reformatorene gjorde mye bra og nødvendig for kirken, men blir kritisert for å ha lite syn for kirkens misjonale vesen. Fokuset var på kirkens indre liv og en klarte derfor ikke å få med seg den viktige sammenhengen mellom kirkens indre liv og dens ytre kall.

Jeg vil senere komme tilbake til Luthers lære om det allmenne prestedømmet. Her vil jeg bare komme med en kort kritikk av Guders bastante ytring om at forvaltningen av frelsen hos Luther kun var overlatt til prestene og at Luther ikke hadde noen tanke om misjon. Det ligger mer i luthersk teologi og praksis enn dette. I Luthers lille katekisme kan vi se hvordan Luther tenker seg at en husbond skal fungere som prest i sitt hjem og lese andakter og undervise sin familie og sine husfolk. Dette viser at Luther ikke overlater alt til prestene, og at Luther for-

står alle kristne som prester. Luther gjør aldri noe skille mellom det som gjelder for kirkens hjemmearbeid og det som gjelder for den ytre misjonen. Selv om han vet at ytre misjon har sine spesielle kontekster og krever andre metoder, skiller han ikke prinsipielt mellom kirke og misjon. For Luther dreier alt seg om den kristne kirke som fører evangeliet ut i verden. Kirkens folk skal være et evangeliserende og misjonerende folk. Reformatoren understreker at denne oppgaven med å forkynne evangeliet er alle kristnes oppgave, siden alle er prester. Likevel har det vist seg opp gjennom historien i kirkenes praksis at de ikke alltid har klart å leve opp til dette idealet når det gjelder misjon.

Guder viser videre hvordan dannelsen av såkalte *parachurches* også er med på å redusere hva kirken egentlig er. *Parachurches* oppstår som kristne organisasjoner ved siden av den etablerte kirken. Kirkens misjon blir på denne måten skilt ut fra resten av den institusjonelle kirken. Karl Barth uttaler i en kritikk av en slik reduksjonistisk bevegelse: "if the gift of salvation is necessarily linked with the vocation to witness, then it is impossible to separate evangelistic ministry from the life and work of the total church".³⁶ Guds kall til omvendelse og frelse, er samtidig et kall til misjon. Det er ikke mulig å skille disse kallene fra hverandre, de hører sammen og skjer på én og samme tid. Kirken er kalt av Gud til å være en misjonal forsamling. På samme måte som vi kan snakke om et allment prestedømme, kan vi snakke om et allment misjonærkall. En kirke som er misjonal, vitner om evangeliet på alle nivå og i alt den er og gjør.

Et viktig spørsmål som må stilles her, er om ikke den moderne *missional church*- bevegelsen selv står i fare for å bli en *parachurch*-bevegelse. Tormod Engelsviken viser til tre fellestrekk som karakteriserer dem som gjennom historien har tatt seg av kirkens misjonsoppdrag.³⁷ For det første har de hatt en sterk åndelig overbevisning, en kallsbevissthet og frimodighet som har holdt dem oppe og gjort at de har tålt mye for evangeliets skyld. De har ofret hele livet for misjonens sak. For det andre har de ofte tilhørt en vekkesbevegelse eller fornyelsesbevegelse innen kirken. De har hatt ønske om å bevare og fremme sann kristendom i motsetning til nominell kristendom. De har kjempet for evangeliets framgang, ekspansjon og kirkelig vekst. Ofte har de tilhørt en minoritet i kirken. Engelsviken viser hvordan dette reiser et dyptgående spørsmål til *missional church*- tenkningen. "Er det slik at misjon alltid i hovedsak vil være de 'brennende hjerters' sak og dermed ikke 'hele kirkens sak', eller er det mulig å følge opp slagordet fra Lausanne- bevegelsen: 'Hele kirken skal ta hele evangeliet til hele

³⁶ Barth, K., sitert hos Guder, *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:136

³⁷ Engelsviken, T., "Den misjonale kirke og utfordringen fra kirken i sør" i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:75f

verden'? Ut fra et bibelsk og teologisk perspektiv må misjon være 'hele kirkens sak', fordi misjon og kirke ikke kan skilles ad."³⁸ Endelig har misjonærene tilhørt et nært og sterkt kristent trosfellesskap. Dette fellesskapet har fungert som en støttestruktur for misjonærene gjennom personlig kontakt, omsorg, forbønn, rekruttering, utdanning og finansiering. Denne misjonsånden i fellesskapet har gjort det mulig for mennesker å tenke seg en misjonær-tilværelse og har bevart mennesker i tjenesten.

Hvis *missional church*-bevegelsen reduseres til bare å ha fokus på misjonærer og misjonsvenner, kan det resultere i dannelser av *parachurches*. Men *missional church*-bevegelsen ønsker noe mer og annerledes enn å bli redusert til *parachurches*. De ønsker at *hele* kirken ser seg selv som en misjonal kirke. En kirke *blir* ikke misjonal fordi den sender ut misjonærer, men den sender ut misjonærer fordi den av natur *er* misjonal. Dette er noe som gjelder for hele den universelle kirken og for alle lokale menigheter. Dette stemmer som sagt overens med Paulus' bruk av indikativ og imperativ (jf 2.1.). Kirken *skal leve ut det den er* og det er dette *missional church* ønsker å sette fokus på og bidra til.

2.1.7. Missio Dei og Guds rike

Missional church-tenkningen er som sagt opptatt av kirkens natur. Vi må derfor gå til ekklesiologien når vi vil si noe om hva en misjonal kirke er. Det er viktig at *missional church*-tenkningen hviler på et solid bibel- og systematisk teologisk grunnlag.

Den treenige Gud har en misjon i verden. I 1952 kom ideen om *Missio Dei* klart fram på et møte ved *International Missionary Council* i Willingen, Tyskland.

Mission was understood as being dervied from the very nature of God... The classical doctrine on the *missio Dei* as God the Father sending the Son, and God the Father and the Son sending the Spirit was expanded to include yet another "movement": Father, Son and Holy Spirit sending the church into the world... Mission is thereby seen as a movement from God to the world; the church is viewed as an instrument for that mission. There is church because there is mission, not vice versa.³⁹

Kirke og misjon hører uløselig sammen. De to fagdisiplinene, *ekkesiologi* og *missiologi*, er derfor nært relaterte og deler felles grunn. Det er viktig å holde dem sammen når vi skal gå inn på spørsmålet om hva som er kirkens vesen. Vi kan snakke om en *missiologisk ekklesiologi*.

³⁸ Engelsviken, T., "Den misjonale kirke og utfordringen fra kirken i sør" i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:76

³⁹ Bosch, D. J., *Transforming Mission*, 1991:390

I løpet av det siste halve århundret har det vokst fram en enighet om at en forståelse av kirken må begynne med en forståelse av Guds rike.⁴⁰ I evangeliene ser vi hvordan Guds rike er et hovedtema for Jesu forkynnelse. Og døperen Johannes roper ut: ”Tiden er inne, Guds rike er kommet nær” (Mark.1,15). Jesus taler til disiplene sine om Guds rike i sammenheng med det oppdraget de er satt til å utføre (Luk.9,60, Matt.24,14). Misjon er altså en virksomhet som er preget av Guds rike.

Guds rike er et *soteriologisk* begrep. Det dreier seg om Guds spesielle nærvær i Jesus til menneskers frelse. Misjon som gudsrikevirkelighet innebærer at dette rikets befriende og forløsende krefter fortsatt er virksomme i verden i og gjennom kirkens misjon. Men Guds rike er ikke bare et soteriologisk begrep, men også et *eskatologisk*. Det er knyttet til Menneskesønnens tilbakekomst og fullendelsen. Misjon er i seg selv et tegn på endetiden. Kirkens misjon vitner om det som allerede er skjedd i Kristus og om dommen og fullendelsen av Guds rike som en dag skal komme. Det er i denne spenningen kirken lever ut sitt misjonsoppdrag.

Jesus sier at Guds rikes krefter skal følge disiplene (Mark.16,17f). Men likevel er det ikke slik at kristen misjon forvalter Guds rikes forløsning til kraftfull demonstrasjon for verden. Den tiden er ennå ikke kommet. I dag fullendes Guds kraft i svakhet (2. Kor.12,9). Kirken skal være et *tegn* og en *forsmak* på Guds forløsende krefter som virkelig er tilstedet i verden og som en dag vil komme fullt og helt.

Gjennom misjonshistorien på 1900-tallet, har det vært diskutert om hvordan tanken om Guds rike skal forstås. *Social Gospel*-bevegelsen gjorde seg gjeldende helt fra starten av 1900-tallet og særlig etter misjonskonferansen i Jerusalem i 1928. Denne bevegelsen forsto Guds rike først og fremst som virkeliggjort i denne verden. Tanker som naturlig utvikling og sosial framgang stod sentralt. Det kristne budskapet måtte få konsekvenser for samfunnet og bidra til fornyede samfunnsstrukturer, bygd på sosial og økonomisk rettferdighet. Frelse ble forstått som en sosial begivenhet. Guds rike var ikke en overnaturlig størrelse, og en regnet ikke med Jesu gjenkomst. I stedet var Guds rike en nåværende etisk realitet. Kirken skulle altså ikke formidle frelse til den enkelte, men bidra til å skape rettferdige forhold i samfunnet.

Etter generalforsamlingen i New Delhi i 1961, satte Kirkenes Verdensråd i gang et stort studieprosjekt om ”Menighetens misjonsstruktur”. Resultatene av dette prosjektet ble offentliggjort under tittelen *The Church for Others*. Denne rapporten hevder at misjon i klassisk forstand ikke er nødvendig for at mennesker skal bli frelst. Hele verden er allerede

⁴⁰ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:74

forløst ved Kristi død og oppstandelse og på vei mot den endelige frelse. Skillet mellom profanhistorie og frelseshistorie oppheves. Guds misjon er det samme som Guds totale virke i historien og målet er *shalom*. I dette ligger mer enn en tanke om fred. *Shalom* innebærer en tilstand av fred, rettferdighet, fellesskap, kommunikasjon osv for menneskene.

Både *Social Gospel*-bevegelsen og *The Church for Others* møtte stor kritikk. Den evangelikale misjonsbevegelsen framsto som en motvekt. De evangelikale holder fast på Jesu gjenkomst ved historiens ende og opprettelsen av et evig, fullkomment Guds rike. Dette vil ikke komme gjennom naturlig utvikling, men etter brudd og dom. Lausanne-pakten fra 1974 legger grunnen for den evangelikale misjonsforståelsen. Her slås det fast at evangelisering og sosialt arbeid hører sammen, men samtidig gis evangelisering prioritet. De evangelikale kritiserte sterkt tanken om at alle mennesker allerede tilhører det nye mennesket. Dette stemmer ikke med nytestamentlig lære om omvendelse, tro og dåp. Alt Gud gjør i verden kan ikke kalles misjon. Gud virker i verden både som opprettholder (skaper) og forløser (frelser). Det er bare Guds frelsehandling i verden som kan kalles misjonshandlinger. *Missio Dei* er at Gud sendte sin Sønn til verden for å frelse verden og at Gud sender kirken til verden med dette frelsende budskapet. Frelsens innhold er ikke *shalom*, men Guds rettferdiggjørelse av syndere. Samtidig får hans frelse sosiale og etiske *konsekvenser* for de mennesker som tar imot frelsen, og fører til endringer i deres holdninger til medmennesker, kulturer og skaperverk.

Bosch har, som allerede vist, en altomfattende frelsesforståelse. Frelsen kan erfares her og nå, men den har også en eskatologisk dimensjon. Frelsen omhandler ikke bare menneskets religiøse liv, men får også sosiale og politiske konsekvenser. Bosch mener at kirken opp gjennom historien har forlatt denne holistiske eller altomfattende frelsesforståelsen. Dette stemmer godt med synspunktene jeg har gitt gjengitt ovenfor fra misjonshistorien. Noen vektlegger frelsen som sosial og politisk, mens andre vektlegger det åndelige. Den altomfattende soteriologien som Bosch finner i det økumeniske misjonsparadigmet, isolerer ikke frelsen til individet og dets personlige forhold til Gud, like lite som det isolerer frelsen til dennesidige og horisontale kategorier. Bosch's postmoderne syn går ut på at det ikke går an å skille mellom det kirkelige og det verdslige, det materielle og det åndelige og det kroppslige og det sjelelige. Et oppgjør med denne dualismen som har preget kirke og misjon på ulike måter, vil få følger både for soteriologi, ekklesiologi og missiologi.

Vidar Bakke finner en klar styrke i Bosch's altomfattende frelsesforståelse, men påpeker at han er noe utydelig i skjelningen mellom skapelse og forløsning. Med samme syn som de evangelikale, holder Bakke fram luthersk toregimentslære som et viktig bidrag til den økumeniske samtalen om et nytt misjonsparadigme. Guds herrevelde over skaperverk og historie, er ikke identisk med Guds rike, gjort nærværende i Kristus til menneskers altomfattende frelse. Et menneske trenger nåden i Kristus for å bli frelst. Her ligger det helt sentrale i kirkens budskap og Bakke mener derfor at evangeliseringsoppdraget må ha en særlig prioritet i kirken. "Det må ikke få oss til å falle tilbake i det gamle skillet mellom det åndelige og det fysiske. Men poenget er at det er én dimensjon som må være i sentrum for alle andre aktiviteter, hvis det skal være tale om en holistisk misjon. Dette sentrum er formidling av budskapet om at Gud har forsonet verden med seg selv i Kristus."⁴¹

Bosch er en av det nye misjonsparadigmets sentrale tenkere. I sin protest mot at det åndelige og hinsidige har blitt for sterkt vektlagt, kan han ha kommet til å gå noe langt i motsatt retning og til å understreke Gudsrikets "allerede" sterkere enn dets "enda ikke". Her kan luthersk teologi være med på å holde fast en nødvendig spenning i møte med det nye misjonsparadigmet. Et alt for stort fokus på det dennesidige kan lett føre til gjerningsrettferdighet. Bosch representerer en økumenisk holdning, men klarer likevel å avgrense seg mot ytterliggående synspunkt i begge retninger. Newbigin er, som nevnt innledningsvis, en annen viktig bidragsyter til det nye misjonsparadigmet. Han sier at det er grensen mellom tro og vantro som bestemmer hva misjon er. "Den som er sendt for å gjøre Kristus kjent og adlydt som Herre blant dem som ikke kjenner og adlyder ham som Herre, er en misjonær"⁴² Guds rikes tegn er ikke å finne i politiske og sosiale forhold, men i Jesu egen tilstedeværelse. En misjonal kirkeforståelse bygger på tanker fra det nye misjonsparadigmet. Slik jeg tolker Bosch og Newbigin, vil en kirke som lever ut sin misjonale natur måtte holde fast på spenningen mellom Gudsriket som både en realisert virkelighet og som noe hinsidig som enda ikke er kommet. Frelsen må betraktes som altomfattende. Den kan erfares her og nå, men er ikke endelig gitt. Kirkens misjon må også være holistisk, og dens hovedprioritet må være evangeliseringsoppdraget.

2.1.8. Kirkens "attributter"

Kirken ble til på pinsedag da Gud sendte sin Ånd over verden. Dette var starten på en ny epoke for Guds handling med menneskene. Gud bygde seg et åndelig tempel som skulle bestå

⁴¹ Bakke, V., "Skapende spenninger", 1998:31f

⁴² Newbigin sitert i Engelsviken, T., "Misjonstenkning i det 20. århundre" i *Missologi i dag*, 1994:144

av mennesker fra alle nasjoner (1. Kor.3,16; Ef.2,20-22; 1. Pet.2,4f). I de viktigste bibelske bildene av kirken, framstår den alltid som et *synlig sosialt fellesskap* (1. Joh.1,3; Apgj.2,42). Kirken er altså ikke en bygning eller ulike handlinger, men et fellesskap av mennesker som står under Åndens ledelse og som er forent med Gud og med hverandre. Kirken er Guds folk (1. Pet.2,10), Kristi kropp (1. Kor.12,27), et samfunn av hellige og en skapning av Ånden. Luther kritiserer bruken av ordet *kirke*. Han mener at det får mennesker til å tenke på en *bygning* mer enn på en forsamling mennesker. For Luther er kirken: ”en hellig liten flokk og menighet av bare hellige her på jorden, under ett hode, Kristus. Den er kalt sammen av den Hellige Ånd i én tro, ett sinn og én erkjennelse. Den har mange gaver, men den er forent i kjærlighet, uten sekter og splittelser”.⁴³ Luther understreker altså også at det er de troende som er kirken. Men selv om kirken er et personsamfunn, er det ikke slik at kirken regnes som en forening dannet av mennesker. Det er Den Hellige Ånd som skaper kirken og holder den fast under Kristus. I den lutherske tradisjons viktigste læreskrift, Den augsburgske bekjennelse (CA), i artikkel VII og VIII understrekes også dette. I CA VII *Om kirken* står det: ”kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett”.⁴⁴ Luther kan snakke om at kirken er skjult, samtidig som den har sine kjennetegn. At kirken er skjult, betyr at vi ikke kan si med sikkerhet hvor dens grenser går. Det er bare Gud som vet hvem som hører med i kirken. Vi kan se prestene og kirkens medlemmer, men den sanne troende forsamling sammenfaller ikke nødvendigvis med dette. Kirken har likevel noen tegn som den troende kan kjenne igjen. I skriftet *Om konsilene og kirken* nevnes sju kjennetegn: forkynnelsen av Ordet, dåpen, nattverden, nøklene, kirkens embeter, gudstjenesten og bønne og korset og lidelsen.⁴⁵ Det aller viktigste er Guds ord og sakramentene. Evangeliet må forkynnes rett og sakramentene forvaltes etter Guds ord. Det er dette et troende menneske må lete etter for å finne kirken. ”Det er de troende som er kirken. Men om noen leter etter Guds kirke, så må han ikke lete etter mennesker med bestemte åndelige kvaliteter. Han må heller lytte etter det sanne evangelium. Hvor det lyder, der er Guds sanne kirke – som er forsamlingen av de troende”.⁴⁶

Nådemidlene spiller en nøkkelrolle i Luthersk kirkeforståelse. Professor i dogmatikk og økumenisk teologi, Ola Tjørhom, uttaler seg om nådemidlenes betydning i luthersk teologi i sin bok *Kirken – troens mor* (1999): ”Her dreier det seg ikke bare om tegn som synliggjør

⁴³ Mæland, J. O. (red), ”Luthers store katekisme” i *Konkordieboken*, 2000:349

⁴⁴ Mæland, J. O. (red), ”Den augsburgske bekjennelse” i *Konkordieboken*, 2000:31

⁴⁵ Gjengitt i Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:66

⁴⁶ Wisløff, C. F., *Martin Luthers teologi*, 1983:165

kirkeinstitutionen, men om de faktorer som konstituerer og så å si skaper kirken.”⁴⁷ Det er gjennom nådemidlene at mennesker får del i Kristi frelsesverk ved Den Hellige Ånds gjerning. Luthers ekklesiologi ”har ord og sakrament som sitt absolutte midtpunkt... Og ettersom Luther la stor vekt på at disse midlene ble forvaltet innenfor rammen av kirkens gudstjeneste, blir også den gudstjenstelige dimensjon helt sentral i denne forbindelse”.⁴⁸ Tjørhom sier at Luthers kirkeforståelse derfor ikke kan karakteriseres som rent funksjonalistisk, men at det dreier seg om ”en instrumental kirketenkning, hvor kirken tillegges sentral betydning som det rom der nådens midler finnes”.⁴⁹ Gud står fri i forhold til kirken, men for mennesker formidles frelsen gjennom Ord og sakrament, og disse midlene finnes kun i kirken. På bakgrunn av dette kan Tjørhom omtale kirken som ”rettferdiggjørelsens sted”.⁵⁰ Kirken er frelsens og nådens sted. Der nådemidlene rett forvaltes, oppstår kirken.

Det finnes ulike tilnærminger for å si noe om kirkens ”attributter”. CA fokuserer på Ordet og sakramentene som de grunnleggende kjennetegn på kirken. Den nikenske trosbekjennelsen har en noe annerledes tilnærming. Men begge bekjennelsesskriftene forplikter luthersk ekklesiologi. Når det gjelder Nicaenum er det tale det om kirkens fire vesensegenskaper. Kirken er én, hellig, allmenn og apostolisk. Tjørhom kommenterer forholdt mellom disse ulike tilnærmingene på følgende måte:

Mens CA legger hovedvekten på de tegn som konstituerer – ja, så å si skaper – kirken, retter Den nikenske trosbekjennelse søkelyset mot det vi kan kalle karaktertrekk ved kirkeinstitutionen slik den trer konkret fram i verden. Samtidig er det en klar korrespondanse her. Den kirke som skapes av nådemidlene, er den ene, hellige, katolske og apostoliske kirke. Og omvendt – den kirke som er én, hellig, katolsk og apostolisk, eksisterer der ord og sakrament forvaltes.⁵¹

Van Gelder oppfatter den lutherske kirkeforståelse annerledes. Han kritiserer reformatorene for å være mer opptatte av hva kirken gjør enn hva kirken er. ”It was a shift away from the broader categories of the four attributes as essential characteristics of the visible church in the world, to the use of two (or three) marks as criteria for identifying the true church that displayed these four attributes... The establishment of the two-marks criteria also tended to shift the church’s primary focus from striving to live up to its essential character to the task of

⁴⁷ Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:68

⁴⁸ Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:69

⁴⁹ Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:73

⁵⁰ Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:75

⁵¹ Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:75

maintaining truth”.⁵² Van Gelder hevder videre at mens reformatorene godtok Nicaenums fire vesensegenskaper, så la de mer vekt på kirken som én, hellig og allmenn enn kirken som apostolisk. Dette kom av at den romerkatolske kirken brukte den apostoliske egenskapen til å legalisere biskopenes og pavens autoritet som apostlenes og Peters etterfølgere. Det en delvis mistet gjennom denne nedvurderingen av kirkens apostoliske egenskap, var ”an emphasis on the church’s ’being authoritatively sent’ by God into the world to participate fully in God’s mission”⁵³ Kirkens apostoliske vesensegenskap dreier seg i følge Van Gelder ikke bare om rett læretradisjon. Vel så mye dreier det seg om kirkens sendelse til verden og deltakelse i Guds misjon. Van Gelders kritikk av reformatorene på dette punkt er for kategorisk, for heller ikke reformatorene begrenset sin forståelse av kirkens apostolisitet til å gjelde oppgaven med å sikre den rette lære. For dem handlet det også om en aktiv forvaltning av apostlenes budskap. Dessuten handlet det for dem om alle kristnes status som prester og Kristi vitner.

I følge Van Gelder vektla reformatorene den institusjonelle kirkens autoritet i stedet for pavens autoritet. Det var kirkens oppgave å forvalte nåden gjennom forkynnelse av Ordet og sakramentene. Dette skulle skje på skikkelig vis av offentlig kalte og ordinerte prester. Kirkens tjeneste ble dermed definert mer og mer som ordinert tjeneste med særlig ansvar for forvaltningen av nådemidlene. Og på dette punkt kan nok Van Gelder sies å ha påpekt en svakhet. Ser vi på hva CA selv sier, finner vi følgende:

CA V *Om det kirkelige embete* taler om denne spesielle tjenesten som er innstiftet for å lære evangeliet og meddele sakramentene. Presteembetet skal forvalte de nådemidlene som er avgjørende for kirken og troen. Slik sett kan det argumenteres for at ”embetet *implisitt* hører med blant de kirkekonstituerende faktorer eller *notae* som nevnes i CA VII, siden embetet er en grunnforutsetning for forvaltningen av ord og sakrament”.⁵⁴ I CA XIV *Om kirkeordningen* står det videre at ”i kirken bør ingen lære offentlig eller forvalte sakramentene uten at han er rettelig kalt”.⁵⁵ Dette trenger ikke nødvendigvis å innebære ordinasjon. Like gjerne kan det forstås som Åndens kallelse og menighetens utvelgelse. Men Tjørhom viser hvordan ”rettelig kalt” kan identifiseres med ordinasjon. Det er altså kirkens ordinerte embete som skal ta seg av den offentlige forkynnelsen av Ordet og forvaltningen av sakramentene. Luther var opptatt av det allmenne prestedømmet, men likevel går det fram at det skal være et skille mellom det

⁵² Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:55

⁵³ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:55

⁵⁴ Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, 1999:78

⁵⁵ Mæland, J. O. (red), ”Den augsburgske bekjennelse” i *Konkordieboken*, 2000:34

ordinerte embetet og det allmenne prestedømmet. Selv om alle har fri adgang til Gud i Kristus, betyr ikke det at alle skal forvalte nådemidlene på kirkens vegne.

Van Gelder er kritisk til denne sterke fokuseringen på det ordinerte embetet. Han mener at det fører til en forståelse av kirkens tjeneste som er for snever. I tillegg til å forkynne Ordet og forvalte sakramentene, kaller Bibelen kirken ”to engage in other important functions as well, such as fellowshiping, discipling, serving, and witnessing”.⁵⁶ Dessuten mener han at fokuset på den ordinerte tjeneste gikk på bekostning av tanken om at alle kristne er kalt til tjeneste. ”While some attention was given to the concept of the priesthood of all believers, it usually focused on insuring holiness of life. The notion of a shared gift-shaped ministry of all members was only modestly developed, if at all, under the heavy shadow of an ordained clergy”.⁵⁷ Som jeg skal vise senere, er Van Gelder og andre som skriver om *missional church*, svært opptatte av lederskap. Det er helt avgjørende for kirken å ha åndelig modne og tydelige ledere. Men ledernes oppgave er å bygge opp menigheten og holde fram en visjon mer enn å forvalte nådemidlene. I stedet for å fokusere på embetet som en kirkekonstituerende faktor, ligger fokuset på en nådegavebasert tjeneste som involverer alle kirkens medlemmer. ”The Spirit empowers believers within the community to function as channels of grace to one another, resulting in gift-shaped ministry”.⁵⁸ *Missional church*-bevegelsen vil altså ikke vektlegge sakramentene på samme måte som luthersk teologi og snarere fremheve betydningen av kirkens forkynnelse av evangeliet i ord. Sakramenten er viktige, men ikke alene kirkekonstituerende – noe de for øvrig heller ikke er i luthersk teologi (jf CA VII). Det er altså innenfor denne bevegelsen snarere tale om en aksentuering av det forkynte ord – i tale og vitnesbyrd. Heller ikke får det kirkelige embetet og ordinasjonen samme betydning, fordi det allmenne prestedømmet også aksentueres. Både ordets forkynnelse og det allmenne prestedømmet er genuine elementer i luthersk teologi. Men det som *missional church*-bevegelsen har gjort, er på ny å fremheve deres betydning for kirkens misjonale karakter.

2.1.9. Kirken som én, hellig, allmenn og apostolisk

- *Kirken er én*

Enhets er en viktig vesensegenskap ved kirken. Denne eksisterer og er gitt, til tross for at kirken synlig kan fremstå som splittet. Vi leser i NT at det bare finnes ett legeme, én Ånd, én Herre, én tro, én dåp og én Gud, og derfor kan det også bare finnes én kirke (Ef.4,4-6). Jesus ønsker at alle kristne skal være ett (Joh.17,21) derfor er det alle kirkers plikt og oppgave å

⁵⁶ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:57

⁵⁷ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:58

⁵⁸ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:146

søke sammen og finne måter å uttrykke enheten på. Kirkens enhet er en gave fra Gud, samtidig som det er en oppgave som kirken er kalt til å leve ut. ”Every church body must have the conviction and desire to relate to other church bodies that are part of the catholic church”.⁵⁹ Kirkens enhet kan være vanskelig å få øye på. Det finnes så mange ulike kristne menigheter. Men kirkelig enhet vil ikke si det samme som *likhet*. Den éne kirken må også være kontekstuell og relevant inn i mange ulike kulturer. Kirken trenger et mangfold av uttrykk, men dette mangfoldet må samtidig kunne forenes i en enhet. Mangfoldet må ikke gå ut over spørsmålet om sannhet. Kirkelig enhet har sine grenser og forutsetter en samstemmighet når det gjelder tro og lære, (jf CA VII *Om kirken*).

- *Kirken er hellig*

Kirken er hellig fordi den tilhører Gud og er skapt av Ånden. Dette er Guds gjerning og avhenger ikke av kirkens medlemmer og deres moralske oppførsel. Kirken får sin hellighet i gave, og blir samtidig kalt til å leve ut sin hellighet. ”Holiness is something the church already possesses because God gives it to the church as a gift. Holiness is also something the church continues to pursue because God calls the church to the task of living into and out of the full power of the gift it has received”.⁶⁰ Kristne og kirken som helhet kalles til å leve ut sin hellighet. Kirken skal være annerledes enn verden. Den skal være en motvekt til det onde som skjer og våge å tale kritisk i mot samfunn og kulturer. Kirken skal følge Gudsrikes verdier og ikke denne verdens verdier når de strider mot evangeliet.

- *Kirken er allmenn*

Kirkens egenskap som allmenn viser til kirkens eksistens på ethvert sted til enhver tid. Dette henger sammen med Guds nåde som er universell og gjelder for alle mennesker (1. Kor.15, 22; Joh.1,16). Som vi tidligere har sett, er kirken alltid kontekstuell. Kirkens evne til å bli inkarnert i enhver kultur er en logisk konsekvens av kirkens allmenne egenskap. Dette utgjør samtidig en forpliktelse for kirken til en kontinuerlig kontekstualisering.

- *Kirken er apostolisk*

Kirken er grunnlagt på det apostoliske budskap (evangeliet) som er autoritativt, og tjenesten for budskapet som skal videreføres. Dette kommer særlig til uttrykk når kirken over hele verden deler evangeliet og bekjenner den apostoliske tro. Samtidig innebærer som allerede nevnt, kirkens apostolisitet mer enn dette. Kirken er Åndens skapning sendt til verden for å delta i Guds misjon. Kirkens sendelse til verden bygger på den apostoliske oppgaven som fra

⁵⁹ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:122

starten av var gitt til de tolv apostlene. Enhver kirke som ikke lar sin misjonale natur komme til uttrykk, vil derfor ha en alvorlig defekt. Dette fordi det tilhører kirkens vesensegenskaper å være apostolisk, det vil si misjonal.

2.2 Kriterier for å måle hvorvidt en menighet virkeliggjør sin misjonale identitet

2.2.1. Kjennetegn på en misjonal menighet

Mye kan tyde på at mange kirker i Sør i sin praksis allerede viser at de fungerer som misjonale kirker, og at dette er grunnen til deres enorme vekst. Tormod Engelsviken har studert menigheter i Malaysia og spør om det kan stemme at disse kirkene er misjonale ikke bare i teologisk og teoretisk for-stand, men også i praksis. ”Er det slik at de mer enn kirkene i nord *gjør og praktiserer* det som de ekklesiologisk sett *er*, nemlig Guds vitnende folk i misjon?”⁶¹ Engelsviken tar utgangspunkt i at det er teologisk riktig at kirken er misjonal etter sitt vesen, og at kirkene i Malaysia også er misjonale i sin praksis. Ut fra et studium av disse kirkene, ønsker han så å kunne si noe om hva som kjennetegner en misjonal menighet.

Det er altså mulig å si noe om hva som kjennetegner en misjonal menighet. Og med det går vi videre fra hva kirken *er*, til også å se på hva den *gjør* og hvordan den *organiseres*. En menighet som lever ut sin misjonale natur, vil ha noen kjennetegn som bør kunne gjenfinnes uavhengig av den kulturelle konteksten. Selvsagt vil formen og måten disse kjennetegnene leves ut på, variere. Det ligger i selve hovedtanken bak *missional church* (jf 2.1.5). Nettopp fordi kirken er misjonal, må den stadig være i forandring. Reformatorene slo fast at den reformerte kirke, stadig må reformeres (*ecclesia reformata semper reformanda est*). Denne læresetning blir tatt opp og understreket av *missional church*.

Darrell L. Guder peker i *The Continuing Conversion of the Church* på flere kjennetegn for en misjonal menighet. For det første nevner han *menighetens felles tilbedelse*. ”In this assembled community, members encounter the risen Lord in word, sacrament, and fellowship, and they are sent back out for their continuing ministry of witness as light, leaven, and salt”.⁶² Videre understreker han *Bibelens sentrale plass og de kristnes behov for å uttale sin tro og tjenestegjøre for hverandre*. Alle medlemmene har gaver som gjør dem i stand til å tjene hverandre. ”Christ gives the ministry of the Word to the community to equip it for its mission through the encounter with the biblical witness”.⁶³ Guder er, på linje med de fleste som skriver om *missional church*, opptatt av *lederskap*. Jeg vil komme tilbake til dette i et eget avsnitt.

⁶⁰ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:117

⁶¹ Engelsviken, T., ”Den misjonale kirke og utfordringen fra kirken i sør” i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:80

⁶² Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:153

⁶³ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:161

Menigheten har ansvar for å *gjøre mennesker til Jesu disipler*. Kristen identitet kan ikke utelukkende knyttes til formelt kirkemedlemskap. Å være kristen er noe dynamisk og levende. Kirkens vitnesbyrd avhenger av hvor forpliktete dens medlemmer er til Kristus og bevisste om hans misjon. Det å bli medlem av kirken, er derfor annerledes enn å bli medlem av en hvilken som helst annen organisasjon. Hvert enkelt medlem har medansvar for videreføringen av kirkens misjonsoppdrag, den misjonale tjenesten. Menigheten bør være beredt til å støtte og utruste sine medlemmer til å utføre sin tjeneste som vitner i hverdagen. ”If a mission community saw itself as the Spirit’s steward of the calling and gifts of its members, its internal activities would, in one sense, diminish. It would spend less time on providing activities that takes its members out of the world. It would devote more of its times of gathering for the equipping, support, and accountability of its member-missionaries”.⁶⁴ En kirke som ønsker å leve i konstant omvendelse, vil oppleve indre spenninger. Noen vil ikke like de endringene som skjer, mens andre vil glede seg og være takknemlige. En misjonal kirke må være opptatt av å *bevare kirkens enhet*. Enhver kirke vil etter en tid utvikle seg til en institusjon.⁶⁵ Van Gelder beskriver institusjonaliseringens fare som en prosess ”whereby particular organizational characteristics become legitimized as official forms and normativ practices. Once this legitimization takes place, it is often difficult to introduce change.”⁶⁶ Kirkens organisering skal ikke erstatte kirkens indre dynamikk. Men former har en tendens til å stivne og mennesker en tendens til å motsette seg forandringer. Dette kan føre til splittelser og motsetninger. For at kirken ikke skal stivne, må den altså forholde seg til at kulturer er noe dynamisk og at den ikke selv må ende opp med en fossilisert kultur som virker splittende.

Kirken lever i en verden preget av strid og splittelse. Her må kirken framstå som *samlende og fredsskapende*. ”Where others draw lines and assign people camps, the mission community demonstrates that, in Christ, we can tear down walls and become friends, even brothers and sisters, of those who are completely different from us or even disagree profoundly with us”.⁶⁷ Kirken fikk problemer med sin etikk da den ble en beskyttet og privilegert religion under Konstantin. Dette gjorde at kirken i mange sammenhenger framstod som statens tjener. Guder viser hvordan *inkarnasjonen av Jesus Kristus er den avgjørende begivenheten som skal sette kirkens dagsorden*:

⁶⁴ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:179

⁶⁵ Jf en religionssosiologisk modell utarbeidet av J.M. Yinger, Professor Emeritus Sociology and Anthropology ved Oberlin College i Ohio, USA, redegjort for i *Religionssociologi* av Gunnar Boalt (1960)

⁶⁶ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:158

⁶⁷ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:169

The incarnation of Jesus Christ is the event that brings about the salvation of the world and establishes the mission of the church. This event also defines how that mission is to be carried out. The reductionism of the gospel in Western Christendom is confronted by the person and work of Jesus as both the content and the criterion of the church's witness. For the church to be and to become Christ's faithful witness will require repentance and conversion.⁶⁸

En slik tenkning innebærer en tydelig brodd mot statskirkeordningen.

The Gospel and Our Culture Network har satt opp en liste på tolv punkt som gir en indikasjon på hva det vil være å være en misjonal menighet. Jeg vil gjengi denne listen slik den er å finne i *Church Next. Quantum Changes in How We Do Ministry* (2000) av Eddie Gibbs.⁶⁹ Flere av punktene gjenspeiler det vi nettopp har sett hos Guder.

1. It is a church that proclaims the gospel. (Rom.10,13-17; Matt.24,14)
2. It is a community where all members are involved in learning to become disciples of Jesus. (Matt.28,19; Joh.15,7f)
3. The Bible is normative in the life of the church. (Luk.8,21; Luk.11,28; 1. Pet.4,11; Joh.14,23f; Gal.1,6-9)
4. The church understands itself as different from the world because of its participation in the life, death and resurrection of its Lord. (Rom.6; Rom.7,4-6; Ef.2,4-10; Joh.17,14-16)
5. The church seeks to discern God's specific missional vocation for the entire community and for all its members. (Matt.28,18-20; Apgj.1,8; Joh.20,21; 1. Joh.1,1-4)
6. Christians behave Christianly toward one another. (Rom.12,10; Apgj.2,44f; 2. Tess.1,3)
7. The church is a community that practices reconciliation. (Gal.6,1f; 2. Kor.5,18-20)
8. People within the community hold themselves accountable to one another in love. (Matt.18,15-17; 1. Tess.5,14f; 1. Pet.1,22; 1. Kor.6,1-8, Jak.5,16)
9. The church practices hospitality. (Rom.12,13; Heb.13,2; 1. Pet.4,9)
10. Worship is the central act by which the community celebrates with joy and thanksgiving both God's presence and God's promised future. (Rom.12,1; Apgj.2,46f; Heb.13,15; Ef.5,19f; Kol.3,16f; 1. Pet.2,5)

⁶⁸ Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, 2000:141

⁶⁹ Gibbs, E., *Church Next. Quantum Changes in How We Do Ministry*, 2000:52

11. The church is a community that has a vital public witness. (1. Joh.1,1; Joh.13,35; Apgj.4,20; 4,31)
12. There is recognition that the church itself is an incomplete expression of the reign of God. (2. Kor.4,7-15; 2. Kor.5,1-9; Matt.13; 1. Kor.13,9ff; Åp.21,1-4)

Det er god dekning for alle disse punktene i NT. Hvert punkt sier noe sant og rett om kirken. Vi kan derfor si at det er dekning i NT for å snakke om en kirke som er misjonal. Likevel må vi stille spørsmål om de tolv punktene sier alt det er å si om kirken. En misjonal kirkeforståelse kan også selv komme til å representere en reduksjon av hva kirken er. For eksempel er nattverden og dåpen ikke nevnt. Disse to nådemidlene er kjernepunkt i reformatorisk ekklesiologi og påstås å være kirkekonstituerende (jf 2.1.4.). I luthersk sammenheng vil det ikke være mulig å sette opp en liste over hva som kjennertegner kirken, uten å nevne dåpen og nattverden eksplisitt. En misjonal kirkeforståelse tillegger som nevnt ikke sakramentene samme betydning som kirkekonstituerende, men likevel kan vi spørre om ikke viktige nytestamentlige element forsvinner når sakramentene ikke tas med. Det er nemlig ikke vanskelig å finne dekning i NT for at både dåpen og nattverden er viktige kjennetegn på kirken (1. Kor. 12,13; Rom.6,3-5; 1. Kor.10.16f; 1. Kor.11,23ff). *The Gospel and Our Culture Network* har altså satt opp tolv punkt som hver for seg og samlet sier noe sant om hva som kjennetegner en misjonal kirke. Listen kan likevel ikke anses som uttømmende når det gjelder kirkens kjennetegn, noe bl.a. henvisningene til luthersk kirkeforståelse har vist.

2.2.2. En misjonal menighet må organiseres

Bibelen forutsetter at kirken finner en måte å organisere seg på. "Organization expresses the church's ministry in concrete ways. It is the most visible dimension of the church's life".⁷⁰ Kirkens organisering er til for å fremme kirkens natur og tjeneste. Strukturene og formene er alltid funksjonelle, og ikke normative. De må aldri bli statiske. I stedet må de stadig på ny gjennomtenkes og kunne forandres etter Åndens ledelse. "The church is not static; it is a living, dynamic social and spiritual reality. This means that the organizational life of the church must be able to respond to growth, development, and change... What is crucial in this process is for the church to maintain a balance among biblical foundations, historical developments, and contextual realities".⁷¹ Dette er forøvrig i tråd med luthersk forståelse av kirken, jf CA VII.

⁷⁰ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:157

⁷¹ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:158-159

Van Gelder viser til to strukturer som han mener å finne i den kirken som er under utvikling i NT. For det første er det *lokale misjonale forsamlinger*. Dette er kirkens grunnenhet. NT viser til flere typer lokale menigheter. For det andre er det *mobile misjonale strukturer*. Disse kompletterer de lokale misjonale forsamlingene. ”The visible church needs to be rooted in local settings. Local missional congregations meet this need. The visible church also needs to expand the ministry of the gospel into new areas, while contributing to cooperation and coordination between congregations. This is the work of the mobile missional structures”.⁷² De mobile strukturene eksisterer alltid i relasjon til de lokale forsamlingene. Sammen skal de to strukturene støtte, veilede og utvikle hverandre.

Missional church-tenkning har mye å si om kirkens organisering. Jeg har ikke mulighet til å gå nærmere inn på dette, men viser igjen til det viktige prinsippet om at organiseringen alltid må være dynamisk og funksjonell og at den i luthersk sammenheng må forstås som et adiaforon. I *Konkordieformelen, Epitomé*, leser vi i art. X Om kirkeskikker:

De seremonier eller kirkeskikker som verken er påbudt eller forbudt i Guds ord, men som bare er innført for å fremme gode tilstander og en god orden, er i og for seg ikke noen gudstjeneste og heller ikke en del av noen gudstjeneste... Vi tror, lærer og bekjenner at Guds menighet på ethvert sted og til enhver tid har myndighet til å endre slike seremonier, alt etter omstendighetene, på den måten som kan være til størst nytte og oppbyggelse for Guds menigheter.⁷³

Til tross for at seremonier og kirkeskikker i følge luthersk teologi altså er adiaforon, kan det flere steder likevel virke som om lutherske kirker i praksis ikke følger denne læren. Kirkens liv og virke blir langt på vei styrt av sterke tradisjoner og fastsatte ordninger og liturgier. Det kan dessuten virke som om redselen for endring hemmer kirkene i å være tilpasningsdyktige i forhold til ytre kulturendringer og endrede forutsetninger i samfunnene de er en del av.

2.2.3. Lederskap og tjeneste

Paulus beskriver menighetens tjenester i sitt brev til Efeserne: ”Og det var han som ga noen til å være apostler, noen til profeter, noen til evangelister og noen til hyrder og lærere, for å utruste de hellige til tjeneste så Kristi kropp bygges opp, inntil vi alle når fram til enheten i troen på Guds Sønn og i kjennskapet til ham og blir det modne mennesket som er fullvoksen og har hele Kristi fylde” (Ef.4,11-13). En finner altså en femdelt tjeneste, en tjeneste som forventes å finnes innenfor enhver menighet.⁷⁴ Denne femdelte tjenesten er ”the very mechanism

⁷² Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:169

⁷³ Mæland, J. O. (red.), *Konkordieboken*, 2000:414

⁷⁴ Femdelt tjeneste: apostolisk, profetisk, evangelistisk, pastoral og undervisende

for achieving mission and ministry effectiveness and Christian maturity”.⁷⁵ Tjenestene er imidlertid funksjonelle og knyttes ikke til bestemte *stillinger* i kirken.

Ordets tjeneste kan aldri bli en oppgave for bare én person. Her trengs det flere og NT viser hvordan tjenesten blir utført av mennesker som jobber enkeltvis og i team. Apostlenes gjerninger navngir flere profeter og lærere i menigheten i Antiokia (Apgj.13,1). Av disse blir Barnabas og Paulus utvalgt og sendt for å gjøre en spesiell tjeneste (jf Paulus’ første misjonsreise, Apgj.13,2f). Paulus har flere medarbeider. Noen ganger er han sammen med dem, og de jobber i lag (jf Barnabas og Titus Gal.2.1; Johannes Markus Apgj.12,25; Lukas Filem.1,24; Timoteus Fil.1.1), mens andre ganger sender han dem fra seg for at de skal gjøre tjeneste i en menighet (1. Kor.4,17; 2. Kor.8,16f; Tit.1,5). I Paulus’ første brev til Timoteus beskriver han Timoteus’ nådegave. Timoteus skal særlig ta seg av skrittlesningen, formaningen og undervisningen (1. Tim.4,13f). Og Paulus beskriver også sin egen nådegave som går ut på å forkynde evangeliet (Ef.3,7f) De fem tjenestene viser hvor mennesker har sin primære funksjon i en menighet, men de er ikke eksklusive. Mennesker kan også brukes til å tjene innfor andre områder. Når alle disse tjenestene virker sammen, bygges menigheten opp, og de hellige utrustes.

Paulus taler ikke bare eller først og fremst om kirkens offisielle lederskap i Ef.4,11-13. Det er hele menigheten det er snakk om. Misjonal kirkeforståelse legger vekt på at det i NT ikke finnes noe prinsipielt skille mellom innviet- og lektjeneste. Tanken om det allmenne prestedømmet står sterkt. Dette betyr at alle kirkens medlemmer har gaver som plasserer dem innenfor den ferdelte tjenesten.

Men også *missional church*- bevegelsen mener at noen mennesker blir kalt til å inneha spesielle lederverv og stillinger. Det ideelle er om ledere blir kalt til å utføre en tjeneste innenfor det området de har sine gaver. ”They already had the gifting by being part of Jesus’ gracing act, but then they are called beyond that to actually lead in the mode they were already gifted in”.⁷⁶ Hovedoppgaven for menighetens ledere er å utruste til tjeneste. Lederne skal framfor alt tjene og bygge opp menigheten. ”Misjonalt lederskap må særlig legge vekt på den troverdighet som vokser ut av personlig etterfølgelse, et helstøpt trosliv og en hel personlighet”.⁷⁷ Kirkens ledere må være modne kristne som velges ut fra sine gaver, evner og anlegg. Ånden gir gaver til alle kirkens medlemmer, og noen av disse gavene går spesielt på

⁷⁵ Forst, H. og Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*, 2003:169

⁷⁶ Forst, H. og Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*, 2003:172

⁷⁷ Jørgensen, K., ”Trenger kirken omvendelse?” i *Hva vil det si å være kirke?* 2004:65

dette med lederskap. Kirken har ansvar for å kalle mennesker med lederskapsgaver og be-
krefte disse gavene i menigheten. Dette trenger ikke å stå i motsetning til skolering og opp-
læring. Kirken trenger ledere som er godt trent og kvalifisert til sin oppgave. Jesus selv er et
eksempel på at opplæring er viktig. Han utvalgte seg tolv disipler som gikk i lære hos ham i
flere år. Bibelen regner med en form for utdanning som skal kombineres med åndelig moden-
het og nådegaver. "Credentialing is a formal confirmation that such fruit and gifts are already
present. It is critical to keep this relationship in the proper order. There is always a danger of
the formal role displacing a proper emphasis on fruit and gifts".⁷⁸ Ledere utnevner aldri seg
selv. De er kalt av Ånden og utvalgt av menigheten. Fokuset skal ikke ligge på posisjonen,
men på tjenesten som blir utført. "Leadership positions in the church exist for the purpose of
ministry".⁷⁹

Den lokale menigheten trenger ledere. Gaver og utrustning innen en av de fem tjenestene, gjør
ikke automatisk et menneske til en god leder. En leder er et menneske som øver innflytelse og
får andre til å følge etter. For å lede noen, må man ha en retning. Mennesker som leder andre
gir et inntrykk av hensikt og mål som virker attraktivt på andre. Dersom mennesker ikke på
noen måte kan relatere seg til og identifisere seg med lederen, er det svært lite sannsynlig at
noen vil følge. Dette krever en viss grad av åndelig integritet og bevissthet på åndelige verdier
som man ønsker å spre til andre. Det følger av dette at ikke alle ordinerte prester nødvendig-
vis er ledere. En akademisk eller formell utdanning alene gir ingen garanti for at et menneske
framstår som åndelig leder. NT beskriver flere måter å identifisere og velge ledere på (Tit.1,5;
Apgj.6,1-6; Apgj.13,2f; Tim.4,14). Hvordan lederskap skal praktiseres, vil variere og må
stadig videreutvikles i en kirke i forandring. En misjonale kirke må være åpen og lydhør for
Åndens ledelse også når det gjelder spørsmålet om lederskap.

2.2.4. Luthers lære om det allmenne prestedømmet

Flere steder har jeg tidligere nevnt at foregangspersoner i *missional church*- bevegelsen
anklager Luthers lære om det allmenne prestedømmet for å være berømt, men lite realisert.
Luther står altså for en lære som sier at alle kristne er prester, men lutherske kirker opp
gjennom historien har ikke alltid klart å gjøre den gjeldende. Mye tyder derfor på at det her
ikke dreier seg om en motsetning mellom luthersk og misjonal kirkeforståelse, men om
hvorvidt læren får gjennomslag.

⁷⁸ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:182

⁷⁹ Van Gelder, C., *The essence of the Church*, 2000:182

Luther brukte først læren om det allmenne prestedømmet polemisk i kampen mot messeofferet. Han hevdet at i den nye pakts tid finnes det ikke noe særskilt prestedømme. Jesus var ypperstepresten som ofret seg selv for våre synder (1. Pet.3,18; Heb.10,14). Dette offeret har skjedd én gang for alle. Nattverden er ikke et offer til Gud, men en gave til oss. Siden det ikke lenger finnes noe offer å bære fram, trengs det heller ikke noe særskilt prestedømme. Alle kristne er nå prester for Gud og har fått prestlige rettigheter og oppgaver (1. Pet.2,9; Åp.5,10; 20,6). Kristne i dag har bare et eneste offer å bringe fram for Gud, nemlig seg selv (Rom.12,1). Så langt vil *missional church*- tenkerne være enige.

Luther gjør det samtidig klart at menigheten skal kalle noen til å ta seg av tjenesten med ordet og sakramentene. Dette betyr ikke at det bare er den ordinerte prest som har evne og fullmakt til å forvalte sakramentene. ”Sakramentet er gyldig så sant det er utført slik Jesus har sagt da han innstiftet sakramentet. Det er Jesu innstiftelsesord som er det avgjørende.”⁸⁰ Luther avviser tanken om messepresten, men taler om en annen tjeneste som er innsatt av Gud. Tjenesten med ordet og sakramentene er villet av Gud i menighetene. Det er enhver menighets ansvar å bedømme om det er kristen tro og lære som forkynnes. En menighet kan ikke klare seg uten Guds ord og derfor skal menighetene selv kalle og innsette mennesker som er skikket til å tjene fellesskapet med Guds ord.

Men har vi rett til dette? Og hvor finner vi slike skikkede menn? Her svarer Luther med sin lære om det almennelige prestedømme. Enhver kristen er salvet prest. For Jesus sier: De skal alle være lært av Gud (Joh. 6,45). Og Peter sier: Dere er et kongelig presteskap, for at dere skal forkynne hans storverk som kalte dere fra mørket til sitt underfulle lys (1. Pet.2,9). Altså er en kristen forpliktet til å kunngjøre Guds ord... Men hvem er kallet til å gjøre dette? Luther svarer: Dersom en kristen lever på et sted hvor ingen andre kristne finnes, da trenger han ikke annet kall enn det han har fra Gud – da er han skyldig til å forkynne evangeliet for de andre... Hvis det derimot finnes andre kristne på stedet, da skal han ikke trenge seg fram; da skal han la seg kalle og innsette i tjenesten.⁸¹

Luther bruker ikke bare læren om det allmenne prestedømmet i polemikk mot messeofferet. Like viktig er tanken om at hele menigheten og enhver kristen har ansvaret for at Guds ord blir forkynt. ”Etter Luthers overbevisning finnes det intet menighetsmessig oppdrag, intet ansvar overfor Guds ord eller tjeneste med Guds ord, som ikke hviler på menigheten selv og

⁸⁰ Wisløff, C. F., *Martin Luthers teologi*, 1983:180

⁸¹ Wisløff, C. F., *Martin Luthers teologi*, 1983:182

dens enkelte medlemmer.”⁸² Menigheten gjør dette gjennom selv å velge og innsette folk til tjeneste. Luther nevner i alt sju oppgaver som er felles for alle kristne: å forkynne, å døpe, å forrette nattverd, å binde og løse fra synd, å ofre, å be for andre og å dømme om læren. De som menigheten utvelger til en spesiell tjeneste er ikke mer ”prester” enn andre kristne. I dåpen blir en født til prest, men en blir utvalgt til en tjeneste i menigheten. Dette er selve grunntanken i Luthers lære om det allmenne prestedømmet og det kirkelige embetet.

I dåpen har en kristen fått all den fullmakt han trenger. Det eneste som gjenstår for den som skal ha kirkens embete med ord og sakrament, det er et *kall*.

Det vanlige er at menigheten kaller. Annen ”ordinasjon” trenger han egentlig ikke... Noen egen ordinasjonshandling skulle da ikke være nødvendig. I 1535 formulerte Luther likevel et ordinasjonsritual. Ordinasjonen oppfattes da som en bekreftelse på at vedkommende er rett kallet, samtidig som det med håndspåleggelse blir bedt om Åndens opplysning og styrke til ham som er valgt.⁸³

Luther står inne for et presteembete. En evangelisk prest er kallet og viet til å forkynne Guds ord og forvalte sakramentene. Luther taler altså både om det allmenne prestedømmet og om et ordnet presteembete.

Forkjemperne i *missional church*- bevegelsen hevder, som vi har sett, at kirken har utviklet seg til en frelsesinstitusjon, der ordinerte prester betjener mennesker med nådemidlene. Tjenesten er tatt fra folket og gitt til prestene. De er ikke så opptatte av prestens rolle som forvalter av nådemidlene. Viktigere er prestens rolle som åndelig leder for menigheten. Menighetene skal i følge Luther utvelge og kalle et menneske som de finner skikket til tjeneste. Med profesjonaliseringen av prestetjenesten, er det i stor grad den teologiske utdannelsen som mange steder bestemmer om et menneske er skikket eller ikke. Luther sier at alle kristne er prester. Når det gjelder den ordinerte tjenesten forutsettes det et indre og et ytre kall. Det ytre kallet stadfestes i kirkens ordinasjon eller innvielseshandlinger til andre tjenester. Men da kan det stilles spørsmål om hva dette kallet innebærer. *Missional church*- bevegelsen underslår ikke utdannelsens betydning, men stiller spørsmål med hva som vektlegges både i selve utdannelsen og i kallelsen av kirkens ledere. I tillegg understreker de det som også er Luthers syn, nemlig at alle kristne er prester, og som en konsekvens av dette kan alle utføre prestlige oppgaver. Selv om det altså tilsynelatende er en spenning mellom luthersk teologi og *missional church*- bevegelsen når det gjelder forholdet mellom ordinerte og

⁸² Wisløff, C. F., *Martin Luthers teologi*, 1983:183

⁸³ Wisløff, C. F., *Martin Luthers teologi*, 1983:186

uordinerte tjenester i kirken, viser dette siste at det snarere handler om at *missional church*-bevegelsen fremhever egnethet, utrustning, personlige forutsetninger og opplæring av menighetens ledere. Snarere enn å ha fokus på den formelle innvielsen, er fokuset på egnethet og utrustning, og at innvielsen må skje på bakgrunn av dette. I luthersk tenkning har dette også vært viktig, men man har regnet med at den som Gud har gitt en tjeneste til, utrufter han også, det være seg ordinert eller lek.

2.2.5. Delkonklusjon:

Kriterier for å identifisere om en menighet virkeliggjør sin misjonale identitet

I denne redegjørelsen for hva som ligger i begrepet *missional church*, har jeg flere steder vist hvordan *missional church*-tenkerne selv hevder å ha en kirkeforståelse som bryter med en luthersk kirkeforståelse. Den lutherske kirkeforståelsen knyttes sammen med en konstantinsk kirkeforståelse. Det er tydelig at det er den kirkeforståelsen som *missional church*-tenkerne mener å finne i de lutherske kirkene i Vesten som blir kritisert. Jeg har vist hvordan det i luthersk teologi finnes andre moment enn det som *missional church*-tenkerne framhever som kan utjevne de store forskjellene og brytningspunktene som hevdes å eksistere mellom misjonal og luthersk kirkeforståelse. Luthersk lære og teologi kan komme til uttrykk på forskjellige måter i kirkene alt etter hva som vektlegges. For eksempel kan en luthersk kirke velge å vektlegge det Luther sier om det allmenne prestedømmet og alles kristnes ansvar for å forkynne evangeliet. Dette vil minke tendensen til å bli en prestestyrt og innadrettet kirke. Jeg vil i det følgende ta utgangspunkt i det som til nå har kommet fram om *missional church*. Jeg vil oppsummere de tidligere refererte tolv punktene fra *The Gospel and Our Culture Network* og det Guder, Van Gelder og flere hevder som kjennetegnende for *missional church* i seks kriterier som skal tjene til å definere om en kirke *virkeliggjør* sin misjonale natur. Jeg vil ikke i denne sammenheng drøfte hvorvidt de ulike kriteriene også samsvarer med luthersk kirkeforståelse. Men i oppgavens neste hoveddel, når jeg skal bruke kriteriene i en undersøkelse av en luthersk kirke i Brasil, vil spørsmålet om det er mulig å kombinere en luthersk og misjonal kirkeforståelse bli tatt opp. Her forutsettes kriteriene på bakgrunn av det som jeg allerede har redegjort for i det ovenstående, og jeg redegjør kort for hva som begrunner hvert kriterium.

i. En misjonal menighet er kontekstuell

En misjonal menighet kjenner sin kulturelle kontekst og oversetter evangeliets budskap slik at det tar bolig i kulturen. Menigheten forstår og uttrykker evangeliet med sine egne symbol og

kulturbegrep. De aspektene ved kulturen som frigjør og ikke undertrykker mennesker, blir bekreftet, samtidig som de aspektene som ikke er i samsvar med evangeliet, blir konfrontert. En misjonal menighet er bevisst sin reduksjon av evangeliet. Den ser ikke på sine uttrykksformer som normative for enhver tid og for hele kirken, men lever i stadig forandring og fornyelse under Åndens ledelse.

ii. En misjonal menighet møtes til felles lovprisning og tilbedelse

Menigheten proklamerer, bekrefter og feirer Jesu Kristi reelle nærvær som Herre og Frelser når den samles til gudstjenestefeiring. Jesus er kilde for håp, frimodighet, trygghet og glede. Menighetens medlemmer gir uttrykk for å ha fått noe og erfart noe som de, som ikke-kristne, ikke hadde. Når de samles, uttrykker de sitt svar på Guds nåde og frelse i Jesus Kristus. Dette er i seg selv et viktig vitnesbyrd for omverdenen. Menighetens gudstjenestefeiring oppleves som relevant for medlemmene. Dette kommer for eksempel til uttrykk gjennom naturlige og spontane vitnesbyrd, lovsang og tilbedelse, utfoldelse av Åndens gaver og forbønn. Forkynnelsen er evangelieformidlende og utfordrende. Gudstjenesten blir et viktig møtepunkt. Gjennom forkynnelse, nattverd, tilbedelse, bønn, tjenestegjøring og fellesskap, utrustes de hellige til å leve som Kristi vitner i hverdagen. Menigheten står under Åndens ledelse og er villig til å forandres.

iii. En misjonal menighet holder Bibelen for normativ

Bibelen er normativ for menighetens liv. Den er kilde til spiritualitet, misjon og tjeneste. Bibelen er ikke bare en teoretisk autoritet, men også en autoritet i det praktiske kristenlivet. Menigheten driver bibelundervisning som oppmuntrer medlemmene og gjør dem i stand til å fortsette studiene på egen hånd. På denne måten øves menigheten i å se verden gjennom Kristi øyne. God bibelkunnskap er viktig når evangeliet skal oversettes inn i den kulturelle konteksten.

iv. En misjonal menighet er opptatt av å gjøre mennesker til disipler

Menigheten ser på seg selv som en forsamling av vitner, misjonærer. Målet er å gjøre mennesker til Jesu disipler. Medlemmene har tatt imot frelsens gave og er blitt innlemmet i Kristi kropp. Samtidig tar de imot kallet og forpliktelsen til å delta i Guds misjon. Dette skjer bl.a. gjennom (uformell) personlig vitnetjeneste. Det er altså ikke noe som nødvendigvis skjer offisielt i regi av menigheten, men i forhold til mennesker de treffer i hverdagen. Medlemmene har noe de ønsker å dele med andre, et godt budskap som de med frimodighet

gir videre. De inviterer inn til det kristne fellesskapet som de selv er en del av, og slik vokser menigheten. Det er viktig at medlemmene har tro både på budskapet de formidler og på fellesskapet de inviterer mennesker inn i. Menigheten er bevisst sin misjonale natur og prøver å gjøre den gjeldende i praksis for hele menigheten og alle dens medlemmer. Menigheten må selv ta ansvar for medlemmenes opplæring og utdanning. Dette gjelder helt fra de minste barna til pastorer og eldste.

v. En misjonal menighet består av tjenere

Alle medlemmene har nådegaver som menigheten trenger. Vi har tidligere sett hvordan menighetens tjeneste deles inn i fem. Dette er en gave fra Kristus til menigheten. En misjonal menighet vil derfor ha tjenester til alle sine medlemmer, alt etter hvilke nådegaver Ånden har utrustet dem med. Det skilles i så måte ikke mellom innviet og lek. Alle menighetens medlemmer er prester og misjonærer og gjensidig avhengig av hverandre. Når menigheten samles, tjenestegjør medlemmene for hverandre. Dette bygger opp menigheten og utrunder de hellige til tjeneste. I tillegg er noen mennesker kalt av Ånden og utvalgt av menigheten til spesielle lederoppgaver. En åndelig leder er framfor alt tjener og forbilde. Det kreves åndelig integritet og modenhet, trening, utdanning og anlegg. En leder har evnen til å påvirke og øve innflytelse over mennesker. Lederen holder fram Guds visjon for menigheten og klarer å motivere de andre til å følge etter i riktig retning.

vi. En misjonal menighet er kalt til å være annerledes

En misjonal menighet lever ut Gudsrikets verdier. Det er en forsamling som praktiserer forsoning og tilgivelse. Medlemmene tar vare på hverandre i kjærlighet og legger vekt på å ha gode relasjoner seg i mellom. Menigheten er åpen for alle og ønsker å være et inkluderende fellesskap. Etikken utledes av Bibelen. Menigheten har en kritisk funksjon i samfunnet. Den peker på urettferdighet og undertrykkelse og kjemper alltid de svakes kamp. Det sosiale og diakonale engasjementet er viktig, både ovenfor menighetens egne medlemmer og overfor mennesker i samfunnet for øvrig. Det skal ikke forekomme tvang eller maktmisbruk. Menighetens sosiale og diakonale arbeid er alltid motivert ut fra kristen nestekjærlighet, og blir ikke betraktet som evangeliseringsredskap.

Ved hjelp av disse kriteriene vil jeg i det følgende undersøke om Missão Zero i praksis er en bevegelse som virkeliggjør kirkens misjonale identitet. For å gjøre det, er det nødvendig først å gi en innføring i Missão Zeros kulturkontekst, historiske utvikling og teologiske tenkning. Deretter vil jeg prøve kriteriene på en menighet som Missão Zero har grunnlagt.

3. EN UNDERSØKELSE AV MISSÃO ZEROS MISJONALE TENKNING OG PRAKSIS

3.1. Innledende fakta om religion i Brasil

Brasil er et stort land (8 514 876 km²) med vel 187 mill. innbyggere. Ca 74 % av befolkningen er medlemmer av Den romersk katolske kirke. Men det mest karakteristiske ved religionsutøvelsen i Brasil er den store sammenblandingen mellom ulike religioner og religiøse elementer. Vi finner spiritisme i forskjellige varianter og elementer fra afrikanske og indianske religioner blandet sammen med katolisismen. Afrikanske slaver kom til Brasil fra 1500-tallet og tok med seg sine religioner. Dette førte til afro-brasilianske religioner som candomblé, umbanda og macumba.⁸⁴

De kirkene som opplever sterkest vekst i Brasil i dag, er de pentekostale. Forsker Sturla J. Stålsett ved Det teologiske fakultet ved Universitet i Oslo har i flere år studert latin-amerikansk kirkeliv. Han sier i et intervju med Vårt Land (18.04.05) at pinsevekkene opplever en eksplosiv vekst og at dersom veksten fortsetter, kan katolikkene komme til å miste sitt flertall i Brasil.⁸⁵ Det er to typer kirker som opplever sterk vekst: tradisjonelle pinseforsamlinger og ny-pentekostale kirker (Disse kan sammenlignes med det vi i Norge gjerne kaller trosmenigheter). Disse kirkesamfunnene og menighetene har, i følge Stålsett, teologi, oppbygning og kirkehus som er i pakt med nyliberalistisk markedstenkning. Mens de tradisjonelle pinseforsamlingene har lagt vekt på tungetale og åndsdaap, legger de ny-pentekostale kirkene sterkere vekt på demonutdrivelser, helbredelser og økonomisk framgang. Det er de nyere kirkene som har hatt den største veksten. I Brasil mister den katolske kirken en halv million medlemmer hvert år, mens andelen protestanter øker sterkt. De tradisjonelle protestantiske kirkesamfunnene har ikke del i den enorme veksten som de pinsekarismatiske kirkene opplever. I følge Stålsett er årsaken til dette at mye av religiøsiteten i Brasil er

⁸⁴ Faktaopplysningene hentet fra Wikipedia, 06.12.06

⁸⁵ Intervju med S. J. Stålsett i "Vårt Land", 18.04.05

erfaringsbasert. De store protestantiske kirkesamfunnene legger større vekt på opplæring og kunnskap. Det er et reformatorisk prinsipp at den enkelte kristne skal ha kunnskap til selv å bedømme teologien. I konkurransen med de opplevelsesbaserte kirkene taper disse kirkene.

3.2. Missão Zeros kontekst og historie

3.2.1. Missão Zeros bakgrunn og tilblivelse

Misjonsorganisasjonen Missão Zero, som betyr *Nullmisjonen*, tilhører Den evangeliske kirke av luthersk bekjennelse i Brasil (IECLB). Denne kirken har sin bakgrunn i reformasjonen startet av Martin Luther i Tyskland på 1500-tallet. Lutherdommen kom til Brasil i 1824 sammen med den tyske immigrasjonen. Den har helt fra starten hatt sitt tyngepunkt i Sør og Sørøst. Fremdeles er det der vi finner de fleste lutherske kirkene, men i dag finnes det lutherske kirker i alle Brasils stater. IECLB har siden 1998 vært inndelt i 18 synoder. Kirken har i overkant av 700 000 dømte medlemmer og 685 ansatte i forskjellige stillinger i menighetsarbeid.⁸⁶ IECLB har helt fra starten hatt sterke germanske trekk. Tradisjonene fra Tyskland har preget menighetene og bestemt uttrykksformene. Kirken har vært i Brasil, men den har ikke hatt et brasiliansk ansikt. Også kirkens misjonsengasjement har vært preget av dette. Misjonen har vært rettet mot det germanske folk. Kirken har i sin utbredelse fulgt tyskerne og deres etterkommere på deres vandring og utbredelse i Brasil.

På 80-tallet var det en gruppe evangelister i IECLB som med uro observerte at kirken ikke klarte å løserive seg fra sin germanske tradisjon og kultur. Kirken betjente bare de tyskættede, og nådde ikke fram til resten av den brasilianske befolkningen. ”Det var en misjon fra lutheranere til lutheranere der flertallet var tyske etterkommere. Det eksisterte ingen visjon om å drive misjon blant mennesker som ikke var hvite og hadde blå øyne.”⁸⁷ Det var pastoren og evangelisten Sérgio Schaefer som tok det første initiativet til det som siden skulle bli Missão Zero. Han delte sin bekymring over kirkens situasjon på en samling for kirkens evangelister. De andre delte Schaefers bekymring og ga ham sin støtte. Slik vokste ideen og drømmen fram om en misjon. Alle var enige om at kirken trengte et nytt ansikt som stemte bedre overens med den brasilianske virkeligheten. De ønsket å ”dra litt lengre opp i Brasil,

⁸⁶ ”Info om Brasil”, hentet fra NMS sine hjemmesider, 24.10.06

⁸⁷ Coelho, J. R., ”Missão Zero: Dos primórdios até os dias atuais”, semesteroppgave ved Escola Superior de Teologia, São Leopoldo, Brasil, 2006:4 (min oversettelse)

komme ut av den germanske og sørlige vuggen, bryte grenser og skape menigheter på steder hvor det ikke finnes lutherske kirker".⁸⁸ Schaefer korresponderte i 1986 med daværende president i IECLB, Gottfried Brakemeier, og med Sekretariatet for Misjon (IECLB) og kom med noen konkrete forslag til et misjonsprosjekt. IECLB svarte med en anmodning om at det ble utarbeidet en klarere posisjonering som skriftlig kunne beskrive prosjektet i detalj. Det ble da dannet en kommisjon som skulle utarbeide og koordinere prosjektet. Kommisjonen bestod av fire ektepar: Renato og Valmi Becker, Carlos og Marisa Eberle, Irno og Marli Prediger og Sérgio og Vera Schaefer.

IECLBs motto for 87/88 var "E sereis minhas testemunhas" ("Og dere skal være mine vitner"). Dette temaet inspirerte kommisjonen. Kirken er kalt til å være Jesu vitne, til å forkynne evangeliet for alle mennesker, ikke bare for dem som allerede tilhører den lutherske kirken. Evangeliet skal forkynnes samtidig både "i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og helt til jordens ender" (Apgj.1,8). Det vil si at Jesus kaller kirken til å forkynne evangeliet i den lokale byen, i andre byer, i andre stater og i andre land. Ofte vil kallet bety å forkynne evangeliet på steder der svært få er villige til å gå. Kommisjonen så utfordringen i å "få til Jesu befaling i praksis utenfor murene til vår kirke og vår tradisjon".⁸⁹ Målsettingen for prosjektet var å få folk til å tjene som vitner ikke bare der de bor, men også på steder langt borte, der det ennå ikke eksisterer noen kirke. Prosjektet førte med seg nye utfordringer for IECLB. Kirken ble bevisst både etniske, kulturelle og geografiske barrierer som måtte overvinnes. I tillegg ville arbeidet i de nye prosjektene ikke ha en pastor i sentrum, men i stedet involvere og basere seg direkte på lekfolk.

Det første prosjektet fikk navnet "Projeto de Missão Centro do Brasil", og det ble godkjent av IECLB i mars 1988. Etter hvert forandret navnet seg til Missão Zero. Dette navneskiftet var omdiskutert da mange hevdet at ingenting begynner fra null. Den Hellig Ånd går alltid foran og forbereder veien, særlig når det gjelder å evangelisere for mennesker. Men prosjektet ble likevel hetende Missão Zero ut i fra ønsket om å etablere menigheter på steder der IECLB ikke er representert. En ønsket å begynne helt fra nullpunktet.

En evangelisk kirke som ønsker å drive misjon og starte nye menigheter i Brasil, må forholde seg til det faktum at ca ¾ av Brasils befolkning er katolikker. Missão Zero virker ikke å ha betenkeligheter med å drive misjon blant katolikker. Så lenge et sted har få evangeliske kristne og ingen luthersk kirke fra før, er det et potensielt sted for misjon. Det eksisterer

⁸⁸ "Origem", hentet fra Missão Zeros hjemmesider 25.10.06 (min oversettelse)

⁸⁹ Coelho, J. R., "Missão Zero: Dos primórdios até os dias atuais", 2006:5 (min oversettelse)

økumeniske avtaler mellom IECLB og den katolske kirken i Brasil. Slik sett aksepterer og anerkjenner kirkene hverandre. Men den katolske kirke i Brasil er en folkekirke med store variasjoner. Missão Zero hevder at mange brasilianere er nominelle katolikker eller spiritister som trenger omvendelse. Derfor kan Missão Zero drive misjon selv i områder der de fleste tilhører den katolske kirke.

3.2.2. Missão Zeros tilknytning til Movimento Encontro

Missão Zero ble fort tilknyttet Movimento Encontro (ME) som betyr *Stormøtebevegelsen*. ME er en åndelig fornyelses- og vekkesbevegelse innad i IECLB som oppstod samtidig med en åndelig oppvåkning som spredte seg i hele Brasil i årene 1960-70. Mennesker fra ulike steder og menigheter begynte å komme sammen for å feire det Gud hadde gjort og søke nye veier for kirken. Møtene skjedde spontant og uformelt. I 1985 arrangertes det første nasjonale Stormøtet (Encontro Nacional), og etter dette har det gjentatt seg hvert 4. år. ME ønsker å fremme en fornyelse i kirken gjennom evangelisering, disippelgjøring og utrustning. På begynnelsen av 90-tallet ble CPM (Centro de Pastoral e Missão) dannet i Curitiba-PR. Dette skjedde som et resultat av utilfredshet innad i ME over IECLBs teologiske utdanning. CPM er i dag MEs hus og inneholder dessuten Fatev (Faculdade de Teologia Evangélica em Curitiba), hovedkontoret til Missão Zero, Encontro Publicações (MEs forlag), Educação Teológica Contínua (kursvirksomhet for MEs ledere og arbeidere) og Ministério Jovem (ungdomsarbeid tilknyttet ME). Missão Zero ble knyttet til ME fra starten som et resultat av at alle de fire ekteparene som var med på å utarbeide prosjektet, var en del av denne bevegelsen. Etter hvert stilte et stort antall lekfolk, som var knyttet til ME, seg til disposisjon for å hjelpe i Missão Zero- prosjektene. IECLBs medlemmer knyttet derfor fort ME og Missão Zero sammen, og initiativtakerne til Missão Zero så det heller ikke som formålstjenlig å prøve å unngå en slik forening.

3.2.3. Fatev

Faculdade de Teologia Evangélica em Curitiba (Fatev) er en pastor- og misjonærskole. Hovedprinsippet ved Fatev er at teori må være nært knyttet opp til praksis. Studentene arbeider for å tjene til livets opphold om dagen og studerer om kvelden. I praksisundervisningen skal de arbeide innen forskjellige menighets- og misjonsprosjekter. Skolen har misjon som sin hovedoppgave, og mange av studentene ønsker å jobbe i Missão Zeros prosjekter. Utdannelsen varer i 4½ år, og da kan de uteksaminerte studentene bli ordinerte til

misjonærer i IECLB. Utdannelsen ved skolen er ennå ikke godkjent av IECLB som kvalifiserende til pastorordinasjon. Skolen har i dag ca 130 studenter.

3.2.4. Missão Zeros første prosjekt: Três Lagoas

I mai 1988 reiste Schaefer og pastor Kurt Rieck rundt i Mato Grosso do Sul og São Paulo for å bli kjent med en del i byer i disse statene. Og i juni samme år fortsatte Schaefer sonderingsreisen sammen med pastor Irno Prediger og hans kone Marli. Rundt 12 byer ble undersøkt og til slutt stod avgjørelsen mellom 5 byer som alle var aktuelle for det første misjonsprosjektet. Teamet bestemte seg for byen Três Lagoas i Mato Grosso do Sul. Irno Prediger forteller at de hadde bedt Gud om tegn og at disse pekte mot Três Lagoas.⁹⁰ Det var en by som ikke lå så langt geografisk fra Sør, hvor misjonærene måtte komme fra. Dessuten ligger byen nærme Campo Grande hvor Kurt Rieck var pastor, og han ville være en viktig støttespiller for prosjektet. I juni 1988 ble pastor Irno og Marli Prediger utpekt av IECLB til å starte misjonsprosjektet i Três Lagoas. De andre deltakerne i misjonærteamet meldte seg som teltmakere. Det var tvillingbrødrene Ênio og Édio Ostberg fra Camaqua-RS og ekteparet João Carlos og Elza Oliveira fra Novo Hamburgo-RS.⁹¹ Familien Prediger kom til byen i januar 1989, og slik begynte Missão Zeros første misjonsarbeid. De kjøpte en tomt med et hus og en liten bygning som fungerte som kirke. Gjennom evangeliseringsarbeid, husbesøk, gudstjenester, barne- og ungdomsarbeid, kvinneforening og disippelgjøring, vokste menigheten fram. 19. november 1989 ble de første 8 medlemmene lagt til menigheten, ingen av dem med germansk bakgrunn. 19. juni 1990 ble menigheten konstituert. Det ble holdt menighetsmøte med valg av menighetsråd. Menigheten bestod nå av 14 medlemmer. Mot slutten av 1991 ble det for første gang telt hvor mange mennesker som deltok i menighetenes aktiviteter. Det ble regnet fram til at over 200 mennesker allerede hadde vært med på en eller annen måte, uten at de nødvendigvis var blitt værende eller blitt medlemmer. Året etter, da menigheten fylte 4 år, hadde menigheten mellom 40-45 medlemmer.⁹²

3.2.5. Missão Zeros i dag: menigheter og kontekster

I dag er Missão Zero 17 år. Misjonsorganisasjonen har vist seg som et viktig misjonsinstrument for IECLB. Det finnes i dag 13 menigheter i 5 av Brasils stater som alle har begynt fra "nullpunktet". Disse menighetene begynner som misjonsprosjekt og blir etter hvert innlemmet i IECLB som vanlige menigheter på linje med de andre. Missão Zero jobber i dag i to

⁹⁰ Prediger, I., "O nascer de uma área missionária" i *A Frente em revista*, blad utgitt i forbindelse med MISSÃO ZEROs 15 års jubileum, 2004:6

⁹¹ Prediger, I., "O nascer de uma área missionária" i *A Frente em revista*, 2004:6

⁹² Coelho, J. R., "Missão Zero: Dos primórdios até os dias atuais", 2006:7

områder av Brasil. Det ene området er *Sentral-Brasil* hvor vi finner 7 menigheter i statene Mato Grosso do Sul og São Paulo. Det var i dette området Missão Zero startet de første menighetene. Det andre området er i *Nordøst* hvor vi finner 6 menigheter i statene Pernambuco, Ceará og Piauí.

I årene 1999 og 2000 søkte og ba Missão Zero om en ny misjonsfront. Gjennom kontakt med IECLBs sentral synode og andre misjonsorganisasjoner, kom ideen om å starte nye misjonsprosjekt i Nordøst. Tidligere hadde en del byer med liten andel evangeliske kristne blitt undersøkt i grenseområdet mellom statene Pernambuco, Ceará og Piauí. I januar 2001 startet det først misjonsprosjektet i Nordøst i Araripina-PE. Missão Zero valgte å bruke en annen misjonsmodell for å starte menigheter i Nordøst enn den de til nå hadde brukt i Sentral-Brasil. I stedet for å sende et team av misjonærer som bygde opp en menighet gjennom relasjoner og små ukentlige samlinger, sendte de nå av gårde flere busser med folk fra Sør som skulle jobbe intensivt for å starte en menighet i løpet av én måned. I det første misjonsprosjektet kom det til sammen 130 mennesker fra forskjellige steder og menigheter i Brasil. De gikk to og to sammen på husbesøk, vitnet, leste i Bibelen og ba med mennesker. Om kvelden ble det arrangert møter i en park eller en gate, dit folk ble invitert. Det ble holdt bibelstudier for de som tok imot evangeliet. I tillegg ble det drevet sosialt arbeid. Evangeliet ble forkynt på mange forskjellige måter for å nå flest mulig. Etter intens jobbing, klarte de 130 å danne en menighet som helt fra starten bestod av en god gruppe mennesker. I begynnelsen av 2006 har menigheten et gjennomsnitt på 80 deltakere på sine gudstjenester.⁹³ Menigheten har sitt eget hus og driver også selv et eget misjonsprosjekt.

I 2002 startet Missão Zero to nye menigheter i Nordøst i staten Ceará. Mer enn 160 personer kom tilreisende for å være med å plante menigheter i Barro og Crato. Menigheten i Barro ble nedlagt etter 4 år som den eneste i Missão Zeros historie. Grunnen til dette lå i store vanskeligheter med å få folk til ta på seg forpliktelser i kirken. Men menigheten i Crato har levd videre og har i dag ca 60 deltakere på gudstjenestene. Også denne menigheten har klart å bygge sitt eget hus og har allerede startet et eget misjonsprosjekt.

I Nordøst møtte Missão Zero nye utfordringer. Det ble i realiteten en erfaring med tverrkulturell misjon. Brasil er et stort land med store kulturelle forskjeller. Den kulturen som møter misjonærene i Nordøst, skiller seg totalt fra den de kjenner fra Sør og Sørøst.

Misjonærene Regina og Ênio Dummer jobbet først to år i Araripina-PE og startet i 2004 misjonsprosjektet i Teresina-PI. De kan fortelle om et møte med en annerledes kultur, dialekt,

⁹³ Coelho, J. R., "Missão Zero: Dos primórdios até os dias atuais", 2006:10

vaner, mat osv. Hele familien på 4 har vært rammet av dengue feber (tropesykdom som smitter gjennom mygg), vann er en manglevare og medisinsk hjelp er helt og holdent overlatt til Gud. Forholdene har vært vanskelige, men familien takker likevel Gud for alt det som skjer i Nordøst gjennom Missão Zero.⁹⁴ Missão Zero har opplevd en forbausende mobilisering av folk som har sagt seg villige til å be, bidra økonomisk og også til å dra for å delta i misjonsprosjekt. Flere år på rad har lutheranere fra Sør reist dagevis for å komme til Nordøst. Bussene har vært fulle og mange har ofret ferien sin for å delta. Nordøst er kjent i Brasil for sin økonomiske fattigdom, men misjonærene som har dratt, har fått erfare at den åndelige og emosjonelle fattigdommen er like stor. Menighetene i Nordøst møter marginaliserte mennesker: alkoholikere, narkotikamisbrukere, arbeidsløse, fattige, enslige mødre og foreldreløse. Arbeidet blant disse menneskene er ikke det letteste, og resultatene kan drøye, men menighetene kan i dag vise til sterke vitnesbyrd fra mennesker som har fått livet forandret. Pastor Airton Härter Palm i Crato sier i et intervju: ”en kirke uten mennesker og deres historier med Gud har ingen mening, den er veldig fattig”.⁹⁵

3.2.6. Amigos da Missão

”Amigos da Missão”, eller *Misjonsvennene*, har helt fra starten vært svært viktige for Missão Zero. Pastor Sérgio Schaefer begynte tidlig å besøke menigheter i Sør for å finne mennesker som kunne støtte misjonsprosjektene. Han drev med dette parallelt med sin evangelisttjeneste. Det var helt avgjørende å ha støttespillere rundt om i de etablerte menighetene for å kunne starte nye misjonsprosjekt. Disse støttespillerne blir kalt ”Amigos da Missão”, og de forholder seg til misjonsprosjektene gjennom bønn, økonomiske bidrag, informasjon og deltakelse i selve prosjektene.

Misjonsvennene kan danne *Misjonsvenneråd* (”Conselho de Amigos da Missão”). Dette er grupper av mennesker i de lokale menighetene som har et syn for misjon og som organiserer seg for å utruste lederskapet og mobilisere medlemmene til å delta aktivt i misjon. Disse Misjonsvennerådene kan forplikte seg direkte til et misjonsprosjekt. Dette kan forgå slik at Misjonsvennerådet binder seg for ett år om gangen til å gi en minstelønn per måned. Av dette går 95 % direkte til misjonsprosjektet og 5 % til administrering av prosjektet. Men avtalen som er inngått, går ikke bare ut på det økonomiske. Misjonsvennerådet skal følge opp prosjektet og misjonærene gjennom bønn, brev, telefon og besøk. Missão Zero hjelper til med

⁹⁴ Dummer, Ê., ”O que aprendemos com o nordeste” i *A Frente em revista*, 2004:15

⁹⁵ Palm Härter, A., ”Nordeste um novo desafio” i *A Frente em revista*, 2004:15 (min oversettelse)

å utvikle og lette relasjonen mellom misjonærene og støttespillerne. Misjonærene sender også brev og besøker Misjonsvennerådene minst én gang i året.

Schaefer er dyktig til å tale og motivere. Gjennom sine utallige menighetsbesøk har han vekket misjonsengasjementet hos mange. Slik har antallet misjonsvenner økt. Men Missão Zero hadde lenge problemer med å følge opp kontakten med menighetene og misjonsvennene. I dag har Marco Robinson ansvar for dette. Han reiser rundt og besøker de menighetene som Schaefer allerede har vært i og får på plass bindende avtaler med de som hadde sagt seg villige til å være med. I dag har godt over 30 Misjonsvenneråd inngått avtaler om å støtte konkrete misjonsprosjekt. Men til sammen finnes det over 60 Misjonsvenneråd, og en regner med over 500 såkalte misjonsvenner i IECLB. Etter å ha redegjort for bakgrunn og utvikling av Missão Zero, vil jeg nå ta for meg én menighet i IECLB som er et resultat av Missão Zero og spørre om i hvilken grad den oppfyller kriteriene jeg tidligere har utformet (2.2.5.)

3.3. "Casestudie": Missão Zero- relatert menighet i Araçatuba-SP

Araçatuba er en by som ligger nordvest i delstaten São Paulo. Den har 174 600 innbyggere (2005).⁹⁶ Byen ble grunnlagt i 1908 i forbindelse med at det ble åpnet en jernbanestasjon på stedet. Tradisjonelt sett har hovednæringen vært agroindustri, og da særlig storfe, men nå har sukkerrørindustrien mer og mer overtatt. Araçatuba er i det hele tatt en by med sterk industriell vekst. Det dreier seg om alt fra tekstiler til vaskemaskiner, tomater, møbler, medisiner, sykehusutstyr og høyteknologi. I tillegg er Araçatuba en viktig studentby med fire universitet og flere andre høyskoler.

Missão Zero begynte sitt arbeid i Araçatuba i 1991. Det var da ingen andre lutherske kirker i byen og et lavt antall evangeliske kristne. Menigheten i Araçatuba ble Missão Zeros andre misjonsprosjekt. De første misjonærene, Itiberê og Marisa Blos, kom til byen i juni. Men arbeidet startet først for fullt i september da Oziel og Sherly Campos de Oliveira, Helmuth og Lídia Armbrust, Natanael og Vera Scheffler og Dona Weda kom til byen. I januar 1992 ble misjonærteamet komplett med Ricardo og Márcia Whays og Elenice Hassel. Menigheten ble startet etter den modellen Missão Zero først benyttet seg av: familier fra Sør som var villige til å flytte til en annen by og jobbe som misjonærer, de fleste av dem som teltmakere. Menigheten ble drevet av medlemmer fra dette første misjonærteamet fram til januar 2002. Da kom misjonæren Wolker Thom og hans kone, Lucélia, og overtok ansvaret for menigheten. I år er menigheten 15 år gammel og fullverdig medlem av IECLB og erklært uavhengig av Missão

⁹⁶ Informasjon hentet fra Wikipédia, 20.11.06

Zero. Jeg ønsker altså nå å undersøke menigheten for å kunne definere om dette er en menighet som er opptatt av å virkeliggjøre sin misjonale natur.

3.3.1. Gudstjenestebesøk

Jeg deltok på én gudstjeneste i kirken i Araçatuba. Det var søndag 08.10.06 og kveldsgudstjeneste. Forrettende prest og taler var misjonæren, Wolker Thom. Jeg vil i det følgende gjengi et punktvis referat av gangen i gudstjenesten.

1. *Velkomst*

Alle blir ønsket velkommen ved inngangen av velkomstverter.

2. *Lovsang*

Gudstjenesten begynner med en lovsangsavdeling på ca en halv time. Lovsangen blir ledet av band og fire forsangere. Jeg kjenner igjen mange av sangene. Det er kjente ”moderne” lovsanger fra USA og England, men alle er oversatt til portugisisk.

Menigheten står under lovsangen, og de fleste deltar aktivt med klapping og bevegelser. Det er tydelig at dette er en del av gudstjenesten som menigheten setter pris på. De smiler og synger kraftig og med den stemmen de har. En av forsangerne presenterer sangene og ber korte bønner inni mellom.

3. *Presentasjon av nye og besøkende*

Alle de som er nye og på besøk, bes reise seg opp og si hva de heter og hvor de kommer fra. Hele menigheten ønsker dem høyt velkommen i kor. Det blir utdelt kort med velkomsthilsen, og hele menigheten strekker hendene ut mot de nye og ber for dem.

4. *Søndagsskole*

Alle barna kommer fram og blir bedt for samlet. Så er det tid for søndagsskole. Kirkebygget har to små rom i overetasjen som brukes til barnearbeidet. Barna er delt inn i to grupper etter alder.

5. *Vitnesbyrd*

En fra lovsangsteamet inviterer menigheten til å komme fram og dele hendelser eller tanker de har fått fra Gud i løpet av uka. To kvinner forteller om det som skjedde i kirken dagen før. Menigheten skal starte et nytt arbeid for barn og hadde sin første samling den lørdagen. Det kom over 60 barn, og mange frivillige i menigheten stilte opp. De takker Gud for det som skjedde og ber om hjelp til å fortsette dette arbeidet.

6. *Offer*

Det er tid for menighetens takkoffer. Offeret skal gå til menighetsarbeidet. Det virker som om menigheten tidligere har jobbet med hva det vil si å gi tiende. Hun som annonserer at offer skal samles inn, innleder med setningen ”Vi skal nå gi vår tiende” uten noen nærmere forklaring.

7. *Lovsang*

Vi synger noen flere lovsanger. Den ene sangen handler om at vi er en familie. Mens denne sangen synges, gir menigheten hverandre klemmer, klapp på skulderen og gode blikk, en uttrykksform som er vanlig i brasiliansk kultur.

8. *Tale*

Thom taler ut fra teksten i Ef.2,19-21.

Thom gjør mye bruk av eksempler fra dagliglivet. Menigheten viser tegn til gjenkjennelse. De ler, kommenterer og svarer på spørsmål uten å nøle. Det er tydelig at temaet engasjerer. Thom bruker et lett og folkelig språk med en del slanguttrykk. De aller fleste har med Bibel og blar opp når Thom kommer med bibelhenvisninger. Talen varer i ca 45 min.

9. *Bønn*

Thom leder an i fri bønn. Mange ber halvhøyt med for seg selv.

10. *Kunngjøringer*

Det informeres om det som skal skje i kirken i løpet av uken og neste helgs aktiviteter.

11. *Gudstjenesten avsluttes formelt*

12. *Forbønn*

De som ønsker det kan bli igjen i kirkerommet og komme fram til forbønn. Det virker som dette er noe menigheten er vant til og som skjer fast hver søndag. Noen har forbønnstjeneste og stiller seg klar framme. Flere søker forbønn.

Menigheten i Araçatuba følger ikke den vanlige liturgien til IECLB og heller ikke noen fast tekstrekke. Likevel er det tydelig at det finnes en bestemt orden og rekkefølge i gudstjenesten. Det legges vekt på fellesskap og inkludering av nye. Dette viser måten alle ønskes velkommen på og den spesielle velkomsten som gis til alle nye. Dessuten er gudstjenesten preget av mye kroppskontakt og bekreftelser fra de andre på at du er sett og lagt merke til. Lovsang og tilbedelse står sentralt. Det brukes mye tid til å synge og be, og alle deltar aktivt. Brasilianerne er ikke et stille folk som står rolig, og menigheten i Araçatuba er intet unntak. Her danses det mye, og sanger med bevegelser er tydeligvis populære. Ellers blir den faste

rekkefølgen i gudstjenesten brutt opp i og med muligheten til å dele noe med andre. Innholdsmessig er dette ikke planlagte innslag, men kommer spontant der og da dersom det er noen som har noe de ønsker å si. Den lengste delen i gudstjenesten er satt av til forkynnelsen. Thom gir seg god tid og bruker Bibelen aktivt gjennom sitater og henvisninger. Dette tyder på at Guds ord og forkynnelsen blir satt høyt og sett på som viktig av menigheten. Thom legger vekt på fellesskapet mellom de kristne og livet som kristen i verden. Gud trenger alle i sin tjeneste og har gitt alle noe de kan bidra med. Det er interessant å merke hvordan Thom taler om å bli en del av Guds familie. Han understreker at vi blir en del av Guds familie gjennom å ta imot Jesus, men nevner ikke dåpen med et ord. I stedet ber han de gudstjenestedeltakende om å tenke gjennom sin omvendelse. Konteksten for denne menigheten er en misjons-situasjon. Dette kan forklare mye av Thoms tale og fokuset på omvendelse i stedet for dåp. De fleste i menigheten i Araçatuba er døpt i den katolske kirke som barn. Det kan være komplisert å tale som dåpen som inngangsport til Guds familie, siden de fleste i menigheten har opplevd å ta i mot Jesus og bli omvendt først i voksen alder, til tross for sin barnedåp. Mange av dem vil hevde at de ikke var en del av Guds familie før omvendelsen. Spørsmålet om dåpen er vanskelig for mange av Missão Zeros menigheter. Jeg vil komme tilbake til dette senere (3.3.3.4.). Likevel er det interessant å høre at det i luthersk sammenheng kan tales om å bli innlemmet i Guds familie uten å nevne dåpen. Ellers blir det også bedt mye gjennom hele gudstjenesten. Både lovsangslederne og Thom ledet menigheten i bønn og til slutt var det mulighet for forbønn. I tillegg ba også de fleste i menigheten med for seg selv halvhøyt flere ganger. Det blir ikke brukt faste ferdigformulerte bønner. Menigheten sa heller ikke fram noen trosbekjennelse eller Fadervår denne søndagen. Jeg fikk ikke talt hvor mange som var tilstedet på gudstjenesten, men vil anslå at det var mellom 35-45 mennesker. Det var folk fra alle aldersgrupper, men flest unge.

3.3.2. Hvordan opplever medlemmene sin kirke?

I samarbeid med Thom valgte jeg ut fire av menighetens medlemmer til å svare skriftlig på et spørreskjema. Jeg prøvde bevisst å få med to av hvert kjønn og dessuten en viss spredning i alder. De som svarte, var to menn på 26 år og 27 år og to kvinner på 24 år og 50 år. Alle disse fire hadde vært med i menigheten relativt lenge.⁹⁷ Jeg ser det som en fordel at de har vært med en stund, for da kan de gi et helhetsinntrykk av livet i menigheten. Ut fra det jeg kan se av svarene, slår ikke alder og kjønn ut i undersøkelsen. Jeg vil derfor ikke legge vekt på dette

⁹⁷ Mann (26): 13 år, mann (27): 16 år, kvinne (24): 6 år, kvinne (50): 15 år

videre. Det er ikke mulig å si noe generelt om menigheten ut fra bare disse fire, men likevel vil svarene gi en antydning om hvordan medlemmene opplever menigheten.

Jeg begynte undersøkelsen med noen innledende spørsmål (jf vedlegg 1). Her ble medlemmene bedt om å si noe om hvordan de kom med i menigheten, hvordan de ble mottatt, om livet hadde endret seg noe etter at de ble med og hva menigheten betyr for dem i dag. Alle fire svarte at de kom med i menigheten som et resultat av at noen hadde invitert dem. Èn ble invitert av arbeidsgiver, en annen av venner, og kvinne (50) ble invitert med av sin sønn. Alle kan fortelle om en god mottakelse. De ble fort kjent med de andre i menigheten og inkludert i fellesskapet. Kvinne (50) understreker at hun ble værende i menigheten fordi hun ble så godt mottatt og fordi hun ble kjent med Jesus. Hun gikk gjennom en tøff periode i livet pga skilsmisse, og opplevde det som en styrke og hjelp å bli med i menigheten. Alle fire var også enige om at livet deres endret seg etter at de ble med i menigheten. De kan fortelle om at de sluttet å være irritable, sure og vanskelige mennesker. Kvinne (24) sier at hun ble totalt fornyet av Herren og at alle rundt henne kunne merke forskjellen. Mann (27) sier også at livet forandret seg mye og legger vekt på at han i menigheten for første gang ble kjent med Gud som far, og ikke bare som dommer. Kvinne (50) var tidligere katolikk. Hun forteller om et kristenliv som var preget av rutiner. Etter at hun ble med i den lutherske menigheten, har troen hennes vokst og vokser stadig. Nå kjenner hun på et kall til å bli misjonær og forteller at menigheten har bestemt seg for å ansette henne, gjennom givertjeneste, som misjonær på fulltid. Hun skal ikke reise bort, men jobbe som misjonær i Araçatuba. Det er interessant å merke at alle fire beskriver menigheten som en familie. I kirken har de fellesskap med søsken i troen og sin himmelske far. Mann (27) beskriver kirken som et sted der han ikke bare kan dele gleder, men også sine smerter. Kvinne (50) sier at menigheten er grunnlaget for alt annet i livet. Hun ønsker å være med på så mye hun kan av det som skjer i kirken. For henne handler det om kjærlighet og om å ha Jesus i sentrum. Hun elsker menigheten sin og sier at hun er villig til å lide for den. "Livet er her!", sier hun.

Ut fra de seks kriteriene jeg satte opp tidligere (jf 2.2.5.), utarbeidet jeg et spørreskjema med en del påstander som medlemmene ble bedt om å si sin mening om (jf vedlegg 1). Jeg ønsker med dette å måle i hvor stor grad noen av menighetens medlemmer gir uttrykk for at menigheten virkeliggjør sin misjonale natur. Gjennom de første påstandene, ønsket jeg å finne ut noe om hvorvidt menigheten kan sies å være *kontekstuell*. Alle de fire spurte gir menigheten høy skåre når det gjelder å uttrykke seg lett forståelig gjennom forkynnelse, gudstjenester og annet menighetsarbeid. De mener at kirkefremmede og nye i menigheten fint vil

kunne delta på gudstjenestene. Men samtidig viser undersøkelsen at medlemmene ikke regner menigheten som godt kjent for folk i nærmiljøet. Mann (26) sier at menigheten ikke er særlig kjent, og kvinne (50) er enig, men understreker at det har forbedret seg de siste årene etter at Thom kom, og at det å bli bedre kjent i nærmiljøet er en prioritering for menigheten nå. Alle fire er opptatt av at menigheten er i en omstillingsfase som skal bedre kontakten med folk i nærmiljøet. Menigheten virker ikke å være særlig politisk aktiv. Den er ikke engasjert i saker der den taler imot forhold i lokalmiljøet som strider imot evangeliet. Kvinne (50) sier at hun ikke kjenner til slike forhold og at det derfor ikke er en aktuell problemstilling.

Gjennom de neste påstandene, ønsket jeg å finne ut noe om menighetens *felles lovprisning og tilbedelse*. Alle fire gir tydelig uttrykk for at de opplever gudstjenesten som relevant for livet. Den er viktig for deres kristenliv, og den er viktig for livet ellers i uka. Mann (26) sier at gudstjenesten er et sted hvor han kan tilbe og tjene Gud. Han opplever også at Gud taler til ham på gudstjenestene. Den Hellige Ånds gjerninger og de åndelige gaver synes å være viktig for menigheten. Ifølge kvinne (50) ble menigheten mer åpen for Den Hellige Ånd da Thom kom til menigheten. Han la vekt på den åndelige dimensjonen, noe som var helt i samsvar med menighetens ønske. ”Menigheten var tørst etter å få erfare Den Hellige Ånds gjerninger”, dette var ”noe alle ville ha og lengtet etter”.

Bønn står sentralt i menigheten. Alle fire opplever bønn som en viktig kilde til hjelp i livet, og mann (24) forteller hvordan relasjonen til Gud gjennom bønn har forandret livet hans. Menigheten bruker mye tid på bønn. Medlemmene ber for hverandre og for alt det som skjer i kirken. Hver dag er det noen som ber i kirkens bønnerom i minst én time. Dette er en frivillig tjeneste som er organisert av medlemmene selv. En gang i måneden arrangeres det bønnevake der flere samles for å be. Ellers er også bønn og forbønn viktige element i gudstjenesten. Nattverden oppleves også som viktig for livet som kristen. Menigheten feirer nattverd én gang i måneden, og kvinne (50) sier at nattverden for henne er et viktig symbol på Guds nærvær og gir henne styrke i livet. Men utenom dette spiller verken nattverden eller dåpen noen stor betydning for forkynnelsen. Tre av de spurte er enige om at det forkynnes lite i menigheten om sakramentene.

De neste påstandene i spørreskjemaet er utformet for å kunne si noe om *Bibelens posisjon* i menigheten. Også her skårer menigheten høyt i den forstand at bibelundervisning oppleves som en svært sentral del av menighetens liv. Alle fire hevder at bibelundervisningen får konsekvenser for deres tro, livsanskuelse og livsførsel. Dessuten hjelper og motiverer bibelundervisningen i kirken dem til også å studere Bibelen i hjemmet. Kvinne (50) pleier å notere

ned de bibelhenvisningene som blir brukt under prekenen og slår dem opp senere. Hun mener at mange i menigheten pleier å gjøre dette og at det gir mulighet for å fortsette studiet og fordype seg mer i tekstene. Bibelundervisningen som skjer gjennom gudstjenestene og på menighetens egen bibelskole, hjelper medlemmene til å formidle troen sin til andre.

Dette punktet bringer meg videre til det neste kriteriet for en misjonal menighet, nemlig fokuset på å *gjøre mennesker til disipler*. De fire medlemmene deler en felles opplevelse av at de har noe å dele med andre fordi de er kristne. Det at de nå er medlemmer av menigheten har fått konsekvenser for deres relasjon til familie, venner og kollegaer. Kvinne (50) sier at de menneskene hun har rundt seg ser den store forskjellen i livet hennes. Hun trenger ikke oppsøke mennesker for å få vitne om Jesus, i stedet for opplever hun at mennesker kommer til henne for å få vite hva som har skjedd. Det er viktig for henne å være et vitne. Hun ber stadig Gud om muligheter til å fortelle andre om Jesus. Alle fire er enige om at kirken fører med seg forpliktelser for dem, men ikke alle synes det er like lett å fortelle om troen sin til andre. Det kan være vanskelig å invitere med seg folk i kirken, og menighetens medlemmer er ikke alltid like flinke til å oppmuntre hverandre til å vitne. Tre av de spurte har opplevd at menigheten har hjulpet dem til å finne måter å uttrykke sin tro på. Dette har skjedd gjennom undervisning og gjennom stor åpenhet fra lederskapets side til å få prøve seg fram.

Det femte kriteriet som jeg mener kjennetegner en misjonal menighet, er *tjenerskap*. Det er et mål for menigheten i Araçatuba at alle skal være med å gjøre tjeneste. De fire medlemmene jeg spurte opplever alle at det er bruk for dem i menigheten og at de har fått hjelp til å finne en tjeneste som passer dem. Kvinne (50) vet godt at hun er evangelist og at hun særlig har bønn som tjenesteområde. Alle fire virker ivrige og klare til å ta på seg oppgaver for å tjene Gud og mennesker. De gir sin klare tilslutning til påstander om at menigheten utrunder dem til å leve som kristne i hverdagen og gir dem økt kunnskap om den kristne tro og veiledning i kristen livsførsel. Dette skjer gjennom fellesskap, prekener, studier og tjenestegjøring. Frivillige medarbeidere er viktige for menigheten. I gudstjenesten fungerer noen som velkomstverter, noen har ansvar for bønn og forbønnstjenesten, noen leder lovsangen, noen har særlig som oppgave å ta seg av de nye, noen er søndagsskolelærere og noen har mer praktiske oppgaver. Kvinne (50) sier at de ikke vil ha en kirke der alt avhenger av pastoren. Det er viktig for kirken dersom den vil overleve og vokse, at vanlige medlemmer kjenner seg ansvarlige og tar på seg oppgaver og er med i tjenestegjøring.

Kvinne (50) uttaler seg også om menighetens visjon. På linje med de andre merker hun at menighetens ledere har en visjon for menigheten. Denne visjonen går ut på å bli en

misjonerende menighet. De ønsker selv å kunne sende ut misjonærer og vil i det hele ha et større fokus på misjon i tiden framover. Det er tydelig at menigheten er i en periode der de driver med strategisk planlegging. Ikke alle fire er like bestemte på at menighetens ledere har klare målsettinger for menigheten, men alle understreker at dette er under bearbeidelse og at det blir klarere og klarere for hver dag som går.

Det siste kriteriet som jeg ønsket å sjekke ut gjennom påstandene, var menighetens syn på seg selv som *en annerledes forsamling*. De fire medlemmene opplever menigheten som et sted der tilgivelse og forsoning blir praktisert. Mann (26) henviser til en konkret episode som nettopp skjedde på en leir. Ellers er pastorens rolle viktig i denne sammenheng. Han mottar folk når som helst som ønsker samtale og blir mye brukt til veiledning og sjelesorg. Menighetens medlemmer tar vare på hverandre. De hjelper hverandre på ulikt vis og har et nært og godt fellesskap. To av de fire påpeker at fellesskapet innad i menigheten kanskje kan bli for sterkt med den konsekvens at det kan bli vanskelig for nye å komme med. Men likevel er alle fire enige om at menigheten er åpen for alle.

Det er et trekk som går igjen gjennom hele spørreundersøkelsen at menigheten har et sterkere fokus innad enn utad. Selv om de fire medlemmene jevnt over virker svært fornøyde med menigheten og gir den høye skåre på de fleste påstandene, er det de stedene hvor det gjelder folk ellers i lokalmiljøet at menigheten skårer lavest. Menigheten hjelper mennesker med behov innad menigheten og tilbyr materiell hjelp til sine egne, men er ikke så aktiv når det gjelder å hjelpe andre eller å kjempe for de svakes og undertryktes rettigheter. Likevel hevder alle fire at menigheten er opptatt av å fremme en kristen livsstil blant sine medlemmer. Og kanskje er menigheten likevel mer aktiv mot andre mennesker enn det resultatene på noen av påstandene antyder. De fleste medlemmene bor ikke i kirkens lokalmiljø. Det kan være grunnen til at kirken så langt ikke har klart å gjøre seg kjent i lokalmiljøet og at den ikke er så aktiv når det gjelder å hjelpe mennesker og tilby materiell hjelp der. Det ble også nevnt at det nå bevisst arbeides med å gjøre menigheten mer utadrettet og kjent i nærmiljøet. Tidligere i undersøkelsen svarte dessuten alle de fire medlemmene at kristentroen fikk konsekvenser for livet deres og for relasjoner til familie, venner og kollegaer. Alle mente også at livet virkelig hadde forandret seg etter at de kom med i kirken og at de menneskene de lever sammen med kan merke dette. Dette er altså særlig på det uorganiserte plan, i deres jobb, hjemmemiljø og omgangskrets. Mye kan derfor tyde på at hver enkelt av kirkens medlemmer lever ut kirkens egenskap som *annerledes* i sin egen kontekst, men at det til nå ikke har vært noe som kjenne-

tegner menigheten i dens lokalmiljø eller fungerer som en organisert tjeneste, og at dette nå blir prioritert.

Til slutt i undersøkelsen ba jeg de fire svare på fem spørsmål (jf vedlegg 1). Det første gikk på hva de anser som det viktigste i gudstjenesten. Mann (26) syntes ikke det var lett å peke ut noe som mer viktig enn noe annet. Gudstjenesten er for ham en helhet der alt er viktig og virker utfyllende. Men de tre andre understreket forkynnelsen av Ordet, Den Hellige Ånds nærvær, fellesskapet og lovsangen. Medlemmenes uttrykk for å ha en kristen tro kommer til syne i gudstjenesten gjennom relasjonene og fellesskapet. Noen skulle ønske at gudstjenesten var enda mer levende og at det var mer folk, mens stort sett er de fire godt fornøyde med gudstjenesten slik den er. Alle fire svarer et tydelig ”ja” til at de identifiserer seg som lutheranere, og to legger til at de gjør det med stolthet. Men IECLBs betydning for menigheten stiller mann (27) bare et spørsmålstegn ved, mens en annen kan fortelle at kontakten er liten. Likevel er de enige om at det er viktig med en slik kontakt og kvinne (50) sier at hun godt kunne tenke seg å lære mer om IECLB. Før jeg trekker noen konklusjoner i forhold til ovenstående, ønsker jeg å trekke inn perspektiver som jeg fikk i min samtale med misjonæren, Wolker Thom.

3.3.3. Intervju med misjonæren i Araçatuba, Wolker Thom

3.3.3.1. Bakgrunn

Følgende informasjon er hentet fra mitt intervju med Wolker Thom.⁹⁸ Thom har jobbet som misjonær i menigheten i Araçatuba siden 2002. Han har selv studert på Fatev i Curitiba. I tillegg til å jobbe som misjonær, er Thom også engasjert i Missão Zero som visepresident. Thom vokste opp i Espírito Santo. Han har foreldre som var aktive i den lutherske kirken og var også med aktivt selv helt fra han var liten. Men han forteller at han likevel ikke kjente Jesus og hadde ikke overgitt sitt liv til ham. Dette skjedde først i ungdomsårene. Han opplevde en radikal omvendelse, og med dette kom også kallet til å studere teologi.

Thom hadde ikke noe kjennskap til Missão Zero før han startet på Fatev, og han visste heller ikke om han ville bli pastor. Ønsket hans var å bli utrustet og trent for å kunne tjenestegjøre i en menighet. Han ville være med å bidra med noe nytt inn i IECLB. Det handlet mer om kjærlighet fra et medlem til sin kirke enn om å komme innenfor det kirkelige hierarkiet og bli innviet. Men i løpet av de 4 ½ årene som studiet varer, vokste tanken fram om å bli misjonær. Thom understreker at han er ansatt som *misjonær* i Araçatuba, og ikke som *pastor*. Men han innrømmer at kirkens medlemmer kaller ham pastor for det er det ordet de kjenner. Selv liker

han best å kalle seg *arbeider*. Dette for å unngå det skillet som titler lett skaper mellom lekfolk og innvidde i en menighet.

3.3.3.2. Visjoner og strategier

Da Thom kom til menigheten, merket han at det eksisterte mange ulike tanker og ideer om hvilken retning menigheten skulle gå i, hva som skulle vektlegges, hvordan arbeidet skulle utføres osv. Dette kan være et resultat av at menigheten ble startet og drevet av mange familier og manglet et tydelig lederskap. Thom løste denne utfordringen med å samle alt ansvaret til seg og gi tydelig beskjed om at nå var det han som var lederen. Han så at situasjonen, slik den var, ikke var bra for menigheten og at noe måtte gjøres. En menighet må tenke sammen og vite hvor den vil. Det er lederens oppgave å sammen med menigheten finne en felles retning og gjøre det klart hvordan en skal komme seg dit. Klare visjoner og målsettinger er grunnleggende. Menigheten i Araçatuba jobber nå mye med det strategiske arbeidet. For Thom er dette helt fundamentalt for å kunne drive en menighet, og han er oppgitt over hvor lite han egentlig har lært om dette på det teologiske seminaret. Det er ikke et lett arbeid og det krever tid. Men menigheten har fokusert på dette i lang tid nå og ser mer og mer hva de ønsker og hvordan de skal jobbe. Menigheten i Araçatuba har to klare målsettinger. For det første vil den gjøre misjon til en visjon for sin menighet og for det andre vil den starte celler.

Menigheten ønsker å bli misjonerende. Thom kommer med en uttalelse som gjerne kan virke å stå stikk i strid med *missional church*-tenkningen. Han sier at ”det ligger ikke i kirkens gener å være misjonerende”. Det Thom åpenbart mener er at selv om en kirke oppstår som et resultat av misjon, så trenger den ikke selv å bli misjonerende. Det ligger ingen automatikk i at en kirke skal virke misjonerende. Det er noe enhver kirke må bestemme seg for å jobbe for.

Thom vil ikke si at menigheten i dag er en voksende menighet. Han sier at de for tiden jobber ut fra det bibelske prinsippet om å ikke helle ny vin i gamle sekker. Med dette mener han å si at menigheten for øyeblikket ikke er klar til å ta imot nye mennesker. Tidligere har de erfart at mennesker har kommet til menigheten, men at de ikke har blitt værende. Grunnen til dette skal være at menigheten ikke har vært rustet og i stand til å følge dem opp. Menigheten må stille seg spørsmålet om hva de vil med de menneskene som kommer. Hva har menigheten å tilby dem? Hvilken utrustning og hvilke gaver finnes det i menigheten som kan hjelpe de nye?

⁹⁸ Intervju med Wolker Thom, 09.10.06, Araçatuba-SP (intervjuguide vedlegg 2)

Det er ikke nok bare å drive evangelisering. Menigheten må også kunne drive disippelgjøring. Dette er én hovedoppgave for menigheten i dag: å gjøre mennesker til disipler slik at de selv kan gjøre andre til disipler. Menigheten har i 1 ½ år jobbet bevisst med å endre seg selv og utrustes til å kunne ta imot nye mennesker og dermed vokse. Thom er klar på at uten evangelisering, dør menigheten. Men samtidig er det ikke hensiktsmessig å få mange nye mennesker til å komme dersom menigheten ikke klarer å tilby dem noe som gjør at de ønsker å bli værende. Her er det cellene får sin funksjon.

Også Brasil er et land som er preget av postmodernisme. Thom peker på problemer og utfordringer, som særlig oppstår i byene. Kapitalismen forsterkes, mennesker blir mer og mer isolerte, mange er ensomme og familiestrukturene går i oppløsning. Kirken må fungere som en motkultur og se enkeltmennesket og ta vare på det. Mennesket i en postmoderne tid trenger nettverk. Derfor er det viktig at kirken kan fungere som en familie. Det er et kjent problem i mange menigheter i dag at folk vandrer rundt fra menighet til menighet i stedet for å bli fast i en menighet. Thom mener dette også er et postmoderne fenomen. Folk er mindre trofaste og ønsker ikke å gå inn i forpliktelser. I Brasil lider mange av de tradisjonelle kirkesamfunnene pga. de pentekostale menighetenes måte å drive kirke på. Disse menighetene kjører store kampanjer og tilbyr mennesker lettvinde løsninger på livets problemer. Dette drar folk bort fra menigheter, der det forkynnes at folk må forplikte seg og selv ta ansvar. Mennesker tiltrekkes av løfter om at en tredje person skal gjøre alt for dem, slik at de selv slipper å involvere seg. På de stedene der den lutherske kirken har en lang tradisjon merkes kanskje ikke denne tendensen i tiden så godt, men i misjonssammenheng er kirkene sårbare. De nyomvendte har ikke dype røtter i én kirke og skifter fort dersom de ikke er fornøyd med noe, eller de ser at noe virker bedre en annen plass. Dette stemmer godt overens med et samfunn der alt er i forandring. Thom mener at kirken står overfor en utfordring i møte med postmodernismen. Fremdeles tilhører den lutherske kirken i Brasil en tradisjon som stammer helt fra Konstantin. Verken Missão Zero eller kirken i Araçatuba påstår å ha funnet svaret på hvordan kirken bør drives i fremtiden, men Thom sier at de er på jakt etter en ny modell og at noe nytt har de lært og noe gjør de annerledes.

Thom tror den cellebaserte kirken kan være en del av svaret og har derfor satset på at det skal utvikles et nettverk av celler. I cellene skapes relasjoner mellom mennesker, og det gis mulighet for samtale og refleksjon. I de pentekostale kirkene kan det virke som et menneske bare er nok et menneske i mengden. Enkeltmennesket betyr ikke så mye og kan lett erstattes med et som yter mer, har mer penger eller en bedre posisjon. Thom er kritisk til kirker som

har et slikt syn på mennesket. Et menneske kan ikke bare forkastes. Det er Guds enestående skapning og derfor uendelig verdifullt. Kirken må se enkeltmennesket og bekrefte dets verdi. En må lære å kjenne mennesker ved navn, vite hva de har av evner og gaver og se hva de kan bidra med. Alle har fått noe av Gud, som fellesskapet trenger. Cellene kan være fine arenaer for mennesker til å bli kjent og verdsatt for det de i virkeligheten er.

Menigheten i Araçatuba har stor tro på virkningen av å bli en cellebasert menighet. Flere av lederne har gått på kurs, og den første prototypen av en cellegruppe skal starte etter jul. Denne gruppen skal ledes av Thom selv, og de skal møtes hjemme hos ham. Etter hvert er det tanken at denne cellegruppen skal dele seg. Det er viktig for menigheten å ikke innføre en radikal forandring. Her må det tas små og forsiktig skritt for å få alle med. Menigheten har prøvd med smågrupper før, men har ikke så gode erfaringer. Denne gangen må det være annerledes. De som deltar i cellene, må kjenne at de kan invitere folk med seg slik at cellene vokser. Og cellene må fungere slik at mennesker ønsker å bli værende og vil forplikte seg til menigheten. Mennesker mister fort motivasjonen dersom det ikke skjer noe og alt bare er det samme. Cellene må derfor være levende og dynamiske, stadig i vekst og forandring.

Kirken i Araçatuba ligger i en bydel et godt stykke fra sentrum. Likevel kan ikke stedet karakteriseres som periferi. Velstanden øker, og menneskene i området har det nå bedre både økonomisk, sosialt og kulturelt enn på lenge. Dette er en bra utvikling, men fra et misjonsperspektiv gjør det ikke forholdene lettere. Menigheten erfarer at dørene hjem til folk ikke er så åpne som de gjerne var for 15 år siden, da kirken ble startet. Som allerede nevnt er nesten ingen av kirkens medlemmer fra bydelen hvor kirken ligger. Utenom Thom og hans kone, er det bare én familie til som bor der. Alle de andre medlemmene bor andre steder i byen. Spørsmålene er da om kirken er relevant for bydelen, og om kirken vil bli savnet hvis den forsvinner. Hva kan menigheten da gjøre for at kirken skal bli viktig for folk i lokalmiljøet? Egentlig ligger kirken i et hjørne av tre bydeler. Det er et rolig strøk med lite trafikk. Dette gjør at lite mennesker går forbi kirkebygget og at det blir vanskelig å gjøre kirken kjent. Tidligere har menigheten prøvd seg på ulike prosjekt for å gjøre kirken mer kjent i nærmiljøet. De har åpnet dørene for en helsestasjon, og de har hatt ulike basarer. Det siste nå er en nysatsning for barn på lørdagene. Selv om menigheten opplever at det ikke er så lett å gå på husbesøk, så er dette et viktig arbeid. Ikke minst er det viktig å besøke alle dem som har kommet til menigheten og vært med en gang eller to. Thom selv ser på dette som en sentral del av sitt eget arbeid, og det er noe han har brukt mye tid på i årene etter at han kom til Araçatuba. Men målet er å få kirkens medlemmer til å overta dette besøksarbeidet. Thom ønsker å bruke mer av tiden sin til ledertrening og utrustning av medlemmene.

3.3.3.3. Lederskap og tjenestegjøring

Menigheten er i ferd med å bygge opp et lederskap. Disse lederne blir mer og mer bevisst sin oppgave og ser hva som må gjøres i menigheten. Thom legger vekt på relasjoner, forståelse og tillit i sin trening av ledere. Det har tatt tid å velge ut og bygge opp det lederskapet som menigheten i dag støtter seg til.

Menigheten ønsker å basere seg på en nådegavebasert tjeneste. Det vil si at den jobber med å identifisere og bekrefte nådegaver blant folk, slik at flest mulig kan gjøre oppgaver de trives med og finner interessante. Men siden menigheten er liten, vil likevel en del oppleve at de i tillegg til å gjøre det de har gave til, også må gjøre andre ting. For å hjelpe mennesker til å finne sine nådegaver, har menigheten brukt nådegavetesten til Christian Schwarz.⁹⁹ Dette har hjulpet mange, men likevel erfarer Thom at det først og fremst er gjennom samtaler og medvandring at det blir klart for mennesker hvor deres plass og oppgave er i menigheten. Det er viktig at alle i menigheten lærer å verdsette de gavene de har fått. Kirken forventer at medlemmene skal leve ut sin tro og delta aktiv i menighetsarbeidet.

Menigheten i Araçatuba har noe diakonalt arbeid. Den hjelper folk i menigheten som har særskilte behov, og den deler ut basishjelp til noen familier den har kontakt med. Foreløpig bidrar ikke menigheten så mye utover til andre, men den ønsker å videreutvikle en slik tjeneste. Det nye tilbudet til barn på lørdager har som siktemål å hjelpe barna også utover det åndelige. Menigheten ser barnas behov som helhet og vil hjelpe dem i forhold til familierelasjoner, skolegang, kultur osv.

På gudstjenesten er det mange av medlemmene som er engasjert i ulike tjenester. Det er ikke et mål at alle skal ha en tjeneste i gudstjenesten. Det har menigheten erfart at fort kan bli oppstykket og rotete. Thom er som sagt ikke glad i skillet som ofte gjøres mellom innviet og lek. Han kaller dette et historisk skille som han selv ikke gjør bruk av. Det er relasjonene og tilliten som er viktig, ikke titlene. Men det betyr ikke at menigheten ikke trenger et tydelig lederskap. Selv om misjonæren eller pastoren ikke står over de andre medlemmene og det ikke finnes ulike nivåer blant kirkens medlemmer, så viser Skriften klart at menigheten trenger lederfigurer. Men dette må ikke være et ovenfra og ned lederskap. Samtidig er heller ikke demokrati nødvendigvis det beste for en menighet. Det kan føre til store konflikter og forvirring. Kirken trenger ledere, men disse lederne må følge Bibelens eksempler. De må være tjenere og legge vekt på å undervise, samtale, lytte, veilede og forklare. Menigheten i Araçatuba har et menighetsråd som er valgt av menigheten. Menighetsrådet blir sett på som

menighetens ledere, men Thom sier at menigheten også har flere ledere. De som stiller til valg i menighetsrådet, får vite hva et slikt verv krever av dem. Thom samtaler med dem på forhånd, og de forplikter seg til å ta ansvar og stille opp for menigheten. Menighetsrådsmedlemmene blir kurset og får opplæring slik at de kan være gode ledere for menigheten.

3.3.3.4. Menighetslivet

Den kulturelle konteksten bestemmer hvordan en kirke startet av Missão Zero vil uttrykke seg og arbeide på et sted. Det er derfor ikke lett å si noe generelt om kirkenes selvforståelse eller uttrykksformer. Det er arbeideren i samarbeid med den lokale menigheten, som bestemmer veien for sin kirke. Thom sier at det som er avgjørende for å kalle noe en kirke, er menneskene. Det er menneskene som skaper og former kirken. Den liturgiske formen og tradisjonene som står sterkt mange steder i den lutherske kirken, kan være viktige, men det er ikke dette som definerer kirken. Kirken i Araçatuba har ikke mye av det som mange gjerne forbinder med typiske lutherske menigheter i Brasil. Medlemmene har ikke tyske forfedre, kirken holder ikke store fester, og den IECLB-utarbeidede liturgien spiller en svært beskjeden rolle. Likevel vil Thom fastholde at kirken er luthersk. Han begrunner dette ut fra den teologiske tenkningen. Menigheten holder fram Ordets sentrale plass i gudstjenesten og fokuserer på korset og på Kristus. Alt dette er viktig element i luthersk teologi. Mye i IECLB stammer fra en kontekst som er fremmed for folk i Araçatuba. Menigheten har derfor funnet fram til sin egen måte å organisere gudstjenesten på og sine egne uttrykksformer.

Thom hevder at det ikke er uten grunn at de karismatiske kirkene vokser i Brasil. Mye i karismatismen passer godt sammen med brasiliansk kultur og folkelynne. I karismatismen møter brasilianeren sine røtter. Det er derfor viktig for den lutherske kirken å frigjøre seg fra en europeisk modell, som ikke passer den brasilianske konteksten. Menneskene i Araçatuba har behov for å kjenne frihet, liv og glede. De liker en gudstjenesteform der de kan være spontane, utadvendte, løfte hendene, klappe og danse. Tradisjonell liturgi kommuniserer ikke og oppleves ikke som relevant. Skal en slik form tres ned over hodene på folk, vil den stenge for tilbedelsen av Gud og ødelegge for fellesskapet. Menigheten i Araçatuba har en mer karismatisk profil enn mange andre lutherske menigheter. Thom mener at dette har kommet av seg selv og ikke er noe de bevisst har søkt. Men gjennom tilbedelse, lovprising, bønn og nærhet til Gud, har menneskene selv funnet fram til de former og uttrykksmåter som best gir gjensvar på nåden de opplever i Jesus Kristus. Det er ikke bare bibelstudier og undervisning som kan gi kunnskap om Gud. Mennesket lærer også Gud å kjenne gjennom å søke ham på

⁹⁹ Schwarz, C., *The 3 Colors of Ministry*, 1999

ulike måter og være nær ham i bønn. I den germanske og kanskje også lutherske tradisjon, blir stillhet ofte sterkt vektlagt. Men Thom sier at det brasilianske folket ikke er stille, og hvis de tvinges inn i former med for mye stillhet, vil det krenke dem. Likevel finnes det rom for stillhet, men formen for stillhet er annerledes enn det vi kjenner til fra Europa.

De fleste av kirkens medlemmer i Araçatuba deltar på søndagens gudstjeneste. Til sammen har menigheten ca 50 medlemmer. For Thom er det viktigste som skjer i gudstjenesten, forkynnelsen av Ordet. Men han understreker også tilbedelsen, fellesskapet og lovsangen som særlig viktig for menigheten. Forkynnelsen hans er preget av å være utrustende. Han sier selv at han ikke er noen evangelist, og at han ikke er den som lettest inviterer til omvendelse. Styrken hans er å bygge opp menigheten og utruste andre til tjeneste. Stort sett har han fått positive reaksjoner på forkynnelsen sin. I blant har talene vært både krevende og vanskelige, men folk har tatt imot dem og vist tegn til at de tar Ordet på alvor og prøver å la det få praktiske konsekvenser for hvordan de lever livet.

Nattverd feiers som sagt, én gang i måneden, og dåp er en forholdsvis sjelden begivenhet. Dette gir seg selv, siden menigheten er ny og liten og at mange allerede er døpt som barn. Thom holder fast at sakramentene for ham fortsatt er sakramenter. Men han stiller et spørsmålstegn ved den lutherske læren om sakramentenes betydning. Selv sier han at nattverden har sin verdi i og med Guds nærhet og dåpen har sin verdi i det at den er tegn på Guds nåde i våre liv. Menigheten praktiserer barnedåp, men det finnes familier i menigheten som ikke har ønsket å døpe barna som små. Ellers døpes selvsagt voksne medlemmer som har kommet til tro og som ikke har blitt døpt som barn.

Dåpen har vært et omdiskutert tema i IECLB de siste årene. Thom forteller at det i en misjonssammenheng alltid vil være mennesker som allerede er døpt, men som ønsker å bli døpt på ny. De vil ikke bruke ordet *gjendåp*, fordi de ikke anerkjenner sin første dåp som en kristen dåp. IECLB aksepterer ikke noen form for gjendåp og vil ikke døpe på nye mennesker i kirken som har sin dåp fra den katolske kirken. Det finnes økumeniske avtaler mellom kirkesamfunnene der de anerkjenner hverandres dåp. Men problemet er at den katolske kirke i Brasil er en folkekirke med store variasjoner. Noen steder er folkereligiøsiteten blandet sammen med spiritisme og andre afrobrasilianske religioner. Mennesker som blir omvendt i voksen alder, kan fortelle om en dåp som har skjedd i navnet til jomfru Maria, ulike helgener og i sammenheng med andre spiritistiske ritualer. Thom sier at problemet ikke er den katolske kirken i seg selv, men alt det andre mennesker har vært med på og praktisert i tillegg. Omvendelsen til Kristus som et menneske opplever, er så radikal at det blir vanskelig for mange å

tro at den dåpen en fikk som liten kan være gyldig. Thom innrømmer at dette kan være svært problematisk, men han unngår så godt som mulig å døpe et menneske som allerede har blitt døpt. I stedet for går han inn i samtaler og driver veiledning. Thom forteller at i Araçatuba kommer ofte ikke spørsmålet om dåp med en gang, men etter at et menneske har vært med i menigheten en tid. Det tar gjerne en stund før mennesker blir klar over dåpens sentrale betydning og begynner å stille spørsmål om sin egen dåp. Mennesker kan allerede være aktivt med i tjenester i menigheten når de plutselig kommer og vil døpes. Thom stiller dem da spørsmålet om de tror Gud ville kalt dem til tjeneste hvis dåpen deres ikke hadde verdi. På denne måten prøver han å hjelpe mennesker til å anerkjenne sin egen dåp.

3.3.3.5. Kristen tro og livsførsel

Menigheten legger vekt på Den Hellige Ånds gjerninger. Dette kommer bl.a. til uttrykk gjennom ulike erfaringer med Ånden, nådegaver, tungetale, søken etter forbønn, bønnevake og faste. Thom vil karakterisere gudstjenesten som et møtepunkt for omvendelse, vekst og fellesskap. Men han sier at det hadde vært fint å fordele dette på flere møtepunkt. Det blir mye vekt å bære for gudstjenesten alene. Det er ikke bra at alt skal skje innenfor gudstjenestens rammer. Menigheten har en bibelskole som de kaller *Bibelskole for profeter*. Denne skolen har ca 25 deltakere. De fleste er medlemmer og aktive i kirken, men også andre deltar. Dette er en arena utenfor gudstjenesten, der menigheten kan ha fellesskap og tjene og utruste hverandre. Denne bibelskolen for profeter vokste fram ut i fra et behov om å forme ledere for kirken. Thom så at de fleste av medlemme hadde lite bibelkunnskap og var lite rustet til å gå inn i tjenester og ta på seg lederoppgaver. Bibelskolen skulle derfor særlig ta seg av ledernes behov. Thom ønsker at flere i menigheten skal kunne tale og lede. Visjonen for skolen er å forme mennesker som kan tale Guds Ord inn i verden, derfor navnet *Bibelskole for profeter*.

Erfaringer i menigheten tilsier at bibelundervisningen får konsekvenser for menneskenes tro, livsanskuelse og livsførsel. En viktig måte å gi mennesker veiledning ut fra Bibelen, er gjennom mentorer. Menigheten har som mål å kunne tilby alle medlemmene en mentor, som kan være en medvandrer og lytte og gi råd. De mest modne lederne kan fungere som mentorer. På denne måten kan stadig flere mennesker gjøres til disipler. Mennesker forandrer seg etter hvert som de blir åndelig modne og får større bibelkunnskap. Dette gjør det lettere å ta troen med seg ut i hverdagen og formidle den til andre. Mennesker merker at de troende lever på en annen måte både når det gjelder ordbruk, holdninger og det materielle forbruket. Det legges merke til når noen skiller seg ut på en positiv måte. Thom driver mye med samtaler og veiledning. Bl.a. samtaler han med ektepar og har hatt ekteskapskurs. Dette vises

igjen i relasjonene og er med på å styrke og bevare familier fra å gå i oppløsning. Tilgivelse og forsoning kan være vanskelig å få til i praksis. Men det er viktig å jobbe for å fremme denne praksisen i menigheten og blant dens medlemmer. Nå finnes det ingen store konflikter i menigheten, men det dukker alltid opp problemer innad i familier. Thom sier at dette nok alltid vil eksistere, men at menigheten må ta det alvorlig og jobbe for å styrke familierelasjonene.

3.3.4. Oppsummering

Jeg har tidligere i oppgaven slått fast at alle kirker prinsipielt er misjonale av natur. Dette er en del av kirkens vesen, som skapt av Ånden, som Jesu legeme og som Guds folk i verden. Men spørsmålet er hvorvidt de lokale kirkene rundt om virkeliggjør sin misjonale natur. De fire medlemmene av kirken i Araçatuba som svarte på spørreskjemaet, gir stort sett menigheten høye skåre på alle påstandene. Det vil si at de selv mener at menigheten deres kjennetegnes av å være både kontekstuell, preget av felles lovprisning og tilbedelse, Bibeltro, disippelgjørende, tjenende og en annerledes forsamling i denne verden. Medlemmene har tro både på evangeliets budskap og på det fellesskapet de er en del av. Gudstjenestene er kontekstuelle i den forstand at medlemmene forstår og uttrykker evangeliets budskap med sine egne symbol og begreper. Når menigheten har valgt å gå i en mer karismatisk retning, må dette kunne sees på som et uttrykk for kontekstualisering. Gudstjenesten oppleves som relevant og viktig. Den kirkelig ansatte er ikke ansvarlig for alt som skjer, men mye ansvar er gitt til frivillige og oppgavene fordelt. Dette stemmer også med mitt eget inntrykk fra gudstjenestebesøket. Livet til medlemmene forandret seg etter at de ble med i menigheten. De er opptatte av å være vitner for sine medmennesker og søker Gud for å bli utrustet og i stand til å tjene på en best mulig måte. Menigheten ønsker å være åpen og tilgjengelig for alle. Fellesskapet er viktig og omsorgen stor medlemmene seg i mellom. Hjelpearbeidet utad fungerer foreløpig ikke så godt som menigheten skulle ønske.

Thom ser på seg selv som arbeider i menigheten. Det er tydelig at han tenker om lederskap mer som åndelig lederskap i samsvar med *missional church*-tenkningen, enn som forvalteransvar med fokus på sakramentene, selv om også sakramentsforvaltningen er en del av hans ansvar. Han legger vekt på å ha et tydelig lederskap i menigheten. Lederne skal holde fram en klar visjon og tydelig målsettinger for menigheten. Dessuten skal de fungere som disippelgjørere, tjenere og veiledere. Tjenestene i menigheten skal være nådegavebaserte så langt som mulig. Den Hellige Ånds gjerninger og veiledning er viktig. Kirken fungerer som en motkultur i samfunnet. Den kan ikke akseptere et menneskesyn som ikke ser og verdsetter enkelt-

mennesket. Menigheten fungerer nærmest som en familie for sine medlemmer. Dette er viktig i et samfunn der flere og flere er ensomme, familier går i oppløsning, og mange har mistet sine tidligere nettverk.

Etter en undersøkelse av menigheten i Araçatuba, er det mitt inntrykk at dette er en menighet som i stor grad fokuserer på misjon. Medlemmene ønsker at menigheten skal være misjonerende og forkynne evangeliet til nye mennesker og gjøre dem til Jesu disipler.

Menigheten er villig til å endres for oppnå dette. Evangeliet skal forkynnes gjennom både ord og handlinger med Den Hellige Ånds kraft. Slik jeg ser det, samstemmer medlemmenes oppfatning av menigheten i stor grad med Thoms oppfatning. Mye av det medlemmene og Thom beskrev, så jeg også igjen i gudstjenesten. Foreløpig sier Thom at menigheten ikke vokser og at de trenger å jobbe med sine visjoner, målsettinger og strategier. Han gir ikke inntrykk av å ha alle svarene, men understreker at menigheten har som mål å finne fram til en ny måte å tenke og drive kirke på som kan fungere for mennesker i den konteksten de lever. Det er ikke et krav å være en voksende menighet for å kunne kalles en misjonal menighet. Jeg vil påstå ut fra det jeg til nå har gjengitt, at menigheten i Araçatuba i større eller mindre grad oppfyller samtlige av de seks kriteriene for en misjonal menighet. Det er en menighet som virkeliggjør sin misjonale natur.

3.4. Missão Zero- bevegelsen: intervju med to av lederne, Sérgio Schaefer og Whanderson Perobelli¹⁰⁰

3.4.1. Bakgrunn

Da jeg skulle velge ut et par personer til å intervju fra Missão Zero-bevegelsen, var det naturlig å velge Sérgio Schaefer. Som allerede nevnt, er han selve idéhaveren og grunnleggeren til Missão Zero. I praksis har han nå gitt fra seg det administrative ansvaret, men han er fortsatt en aktiv medarbeider i bevegelsen og spiller en viktig rolle som inspirator. I tillegg til Schaefer ønsket jeg å intervju én av de ansatte på Missão Zeros hovedkontor på CPM i Curitiba-PR. Jeg valgte Whanderson Perobelli, fordi han selv er utdannet ved Fatev, har jobbet en periode som misjonær utsendt av Missão Zero og i dag er ansatt som prosjektansvarlig. Perobelli kjenner godt til Missão Zeros misjonsprosjekt. Han besøker hvert prosjekt minst én gang i året og har ansvar for evaluering og oppfølging.

Både Schaefer og Perobelli kan vitne om radikale omvendelser i ungdomsårene. Schaefer var som barn både med i den katolske kirke og i ulike former for spiritistiske ritualer. Som

¹⁰⁰ Intervju med Sérgio Schaefer, 20.10.06, Butiá-RS og Whanderson Perobelli, 18.10.06, Curitiba-PR. (intervjuguide vedlegg 2)

tenåring erklærte seg som ateist og ville ikke ha noe med kristentroen å gjøre. Men så en dag møtte han Jesus, og livet ble totalt forandret. Han opplevde at Gud kallet ham til å bli prest og avsluttet dermed sin militærkarriere og begynte på teologistudiet.

Perobelli vokste opp i den lutherske kirken, men bekjente seg ikke som kristen. Som 18-åring gikk han gjennom en vanskelig periode i livet. Da traff han en pastor som åpnet Bibelen og fortalte ham evangeliet. Dette var første gang Perobelli virkelig hørte evangeliet og tok imot det. Det var en sterk opplevelse som forandret livet hans. Etter en tid dukket spørsmålet opp om han ikke skulle bli pastor selv også. Perobelli kan fortelle at han slet med en indre motstand mot å bli pastor. Han ville ikke bli en slik tradisjonell pastor som han kjente i fra mange av de lutherske kirkene. Det virket som deres arbeid bare dreide seg om å bevare en tradisjon og betjene de som allerede tilhørte kirken. Han visste av egen erfaring at mange mennesker bare gikk i kirken av gammel vane, men at de egentlig ikke hadde tatt imot evangeliets frigjørende budskap. Et slikt arbeid ville han ikke inn i. Perobelli ønsket seg en kirke som var mer brasiliansk og mer åpen for nye mennesker og nye impulser. I 1994 begynte han på Fatev og ble siden ordinert til misjonær.

3.4.2. Hvorfor Missão Zero?

Schaefer var én av IECLBs evangelister. Han reiste mye rundt og ble sjokkert over den tilstanden mange av menighetene befant seg i. Få mennesker kom på gudstjenestene, og pastorene visste ikke hva de skulle gjøre. Dessuten slet mange økonomisk. Menighetene var avhengige av hjelp fra Tyskland, og denne hjelpen var sterkt avtakende. Medlemmene bidro lite selv og viste liten grad av forpliktelse og ansvarsfølelse. Schaefer så kirker som måtte stenge, og mange var på grensen til å dø ut. Dette skapte en drøm i Schaefer om en misjonerende kirke. Han fant ut at den lutherske kirken i Brasil var nødt til å lære å drive misjon for å overleve. Han sier at "kallet vårt som kirke er å være lys og salt i verden." Kirken har sin oppgave i verden. Jesus ba ikke disiplene om å si "kom", men han befalte dem om å gå. Schaefer er opptatt av at alle kirker må være misjonerende. Han sier at menighetene må lære å leve ut det de er. Den lutherske kirken som han møtte rundt om i landet, levde ikke opp til Jesu befaling. Fokuset var å betjene dem som allerede var med, ikke å få med nye. Kirken hadde ingen bevissthet om at den var kalt til å gå ut i verden og vitne om Jesus til alle folkeslag. Schaefer er opptatt av Jesu befaling i Apgj.1,8. Han sier at en kirke som ikke driver misjon, dør ut. Det var det som skjedde med kirken i Jerusalem. "Missão Zero ble dannet for å berike og velsigne IECLB med misjon". Hovedmålsettingen til Missão Zero er å starte menigheter fra nullpunktet. Schaefer sier at Missão Zero har en visjon om å ta med Ordet og brød til

folk. ”Vi må begynne med Ordet, for det er også livets brød. Målet vårt er at folk skal ta i mot Jesus. Det sosiale og diakonale arbeidet, som også er veldig viktig, kommer etterpå.”

3.4.3. Selvstendige menigheter

De menighetene Missão Zero først startet i São Paulo og Mato Grosso ble ganske like de tradisjonelle menighetene i den forstand at de var avhengige av hjelp utenfra. Missão Zero lærte seg etter hvert å formidle viktigheten av at menighetene ble selvunderholdende. I menighetene i Nordøst har de fokusert på dette helt fra starten av. Det er en stor utfordring å klare å skape økonomisk uavhengighet. Menighetene er avhengige av at medlemmene gir tiende og arbeiderne kan ikke vente seg høye lønninger. Missão Zero gir nå menighetene full støtte i 5 år, så minker støtten og etter 10 år forventes det at menighetene skal kunne klare seg selv. Perobelli forteller om tre viktig kriterier som Missão Zero ser etter i sin evaluering av menighetene¹⁰¹:

1. økonomisk forpliktelse (selvunderholdende)
2. evangelisering (selvutbredende)
3. ledertrening (selvstyrende)

Et prosjekt i Nordøst er avsluttet, fordi det ikke klarte å oppfylle kriteriene på en tilfredsstillende måte. Og noen avgjørelser har vært vanskelig å ta i forhold til kutte den økonomiske støtten i menigheter som ikke har klart å bli selvunderholdende.

3.4.4. IECLB og Missão Zero

Det er viktig for Missão Zero å bli værende innenfor IECLB. De menighetene Missão Zero starter, går inn som vanlige menigheter i den lutherske kirken. Men det finnes store forskjeller mellom IECLB sitt tyngepunkt i Sør og konteksten for Missão Zeros menigheter i Nordøst. Dette gjør at arbeidet, gudstjenesteformen og uttrykksmåtene blir svært forskjellige. Dessuten må kirken i Nordøst være en fattig kirke. Folk har lite penger og kan ikke ha en pastor med høy lønning. Dette vil gjøre gapet mellom pastor og vanlige medlemmer for stort, og menighetene vil aldri bli selvunderholdende.

IECLB har, i følge Perobelli, en organisering som er en blanding av synodal og kongregasjonalistisk. Det er viktig å være klar over disse to modellene som eksisterer side om side. Menighetene har stor grad av selvstyre, men likevel kan avgjørelser tas sentralt av kirkemøtet.

¹⁰¹ Kriteriene er utarbeidet på bakgrunn av ”Treselvprinsippet”. Dette prinsippet ble formulert på midten av 1800-tallet av den engelske misjonæren, Henry Venn, og den amerikanske misjonæren, Rufus Anderson. Det er et misjonsteologisk arbeidsredskap for å hjelpe misjonsmenigheter til å bli stedegne. De skal kunne *styre* på egen hånd (selvstyre), være i stand til å *forsørge seg selv økonomisk* (selvunderhold og uavhengig) og selv bli *ekspanderende* (selvutbredende), *Missiologi i dag*, 1994:284f

Disse avgjørelsene følges ikke nødvendigvis opp av menighetene. Ofte passer ikke avgjørelsene med den situasjonen menighetene befinner seg i. Det er en tendens i IECLB for tiden å nærme seg den katolske kirken bl.a. gjennom mer liturgi og fastlagte tekstrekker. Mange i Missão Zero er skeptiske til dette. Hvorfor søke sitt forbilde og sine modeller i en kirke som er i tilbakegang? Det ble nettopp bestemt at alle IELCB's kirker skal følge fastlagte tekstrekker. Men de fleste vet at dette er en bestemmelse som ikke kommer til å bli fulgt opp i praksis. Missão Zero påstår at det er umulig for menigheter i en misjonssituasjon.

Menneskene har andre behov og trenger en annen forkynnelse. Perobelli peker på at IECLB og Missão Zero preges av ulike teologiske strømninger. Mens IECLB har latt seg prege av frigjøringssteologien, står Missão Zero i en mer pietistisk og evangelikal tradisjon. Missão Zero mener at de danner lutherske menigheter. De er opptatte av å se tilbake til reformasjonen og Martin Luther og fremme det som er sentralt i den reformatoriske læren. IECLB har mistet mye av dette, blir det hevdet. På linje med Thom, har også Perobelli tro på cellenes betydning for kirkens fremtid. IECLB har ikke funnet noen gode svar på hvordan kirken kan møte den postmoderne tiden, urbaniseringen og sekulariseringen av samfunnet. Missão Zero holder fram cellene som en vei å gå. Cellene gir rom for relasjoner og gjør at mennesker opplever å bli sett og hørt. Dessuten blir mennesker formet til disipler i cellene, de lærer mer om Bibelen og de får hjelp til å finne sine gaver og sin tjeneste. Det er viktig at mennesker selv får erfaringer med Gud. Dette skaper ansvarsfølelse og forpliktelse til kirken.

3.4.5. Missão Zeros menigheter

Schaefer kaller kirken det instrument Gud bruker for å forandre verden. Kirken er en forsamling av mennesker, som Gud har kalt, og den skal være preget av kjærlighet, diakoni og tjeneste. Helt fra starten av, er det viktig å fokusere på misjon. Til og med de nystartede menighetene skal fungere som misjonerende menigheter.

Før Missão Zero starter en ny menighet, prøver de alltid å bli kjent med kulturen og de lokale forholdene. De drar på ekspedisjon og har kurs for de menneskene som skal delta i prosjektet. Er det mulig, inviterer de lokale folk til å komme og undervise om stedet og folket. I starten av et prosjekt, kontaktes alltid både de lokale styresmaktene og andre kirker i området.

Missão Zero har et ønske om å bidra med noe i samfunnet. De ser etter behovene og hva de kan gjøre for å bedre menneskers livssituasjon. Kirken skal være et sted der liv forandres. Schaefer forteller at Missão Zero har opplevd at Gud går foran og forbereder mennesker på at de skal komme. Misjonærene møter mange mennesker som bare har ventet på en mulighet til

å vende om, ta imot Jesus og begynne et nytt liv. ”Menneskene er der”, sier Schaefer, ”tenk om vi ikke hadde vært lydige og gått når Gud befaler oss om å gå?”.

Helt fra starten har Missão Zero vært bevisst på at de skal komme med evangeliet og ikke med kultur. Målet er ikke å få folk fra andre steder av landet til å bli slik som folk i Sør. Det har derfor vært viktig med stor grad av frihet for menighetene. Schaefer sier at hver lokal kirke selv må finne fram til sine uttryksmåter og sin måte å arbeide på. Dette er kulturavhengig. Noe som fungerer bra et sted, trenger ikke å fungere i det hele tatt et annet sted. Likevel understreker Perobelli at noe likt vil du finne i alle kirkene. Det som er likt, er fokuset på de fire ”solo”: nåden alene, troen alene, Kristus alene og Skriften alene. Dette er luthersk teologi som preger alle kirkene, men utenom dette vil kirkene være forskjellige alt avhengig av stedet og folket.

Både Schaefer og Perobelli nevner element som forkynnelse, lovsang, fellesskap, bønn, undervisning og tjenestegjøring som sentralt i gudstjenesten. Særlig lovsangen og fellesskapet har vist seg viktig for menighetene i Nordøst. Mye av troen blir uttrykt gjennom sang og musikk. Perobelli sier at det handler om følelser og opplevelser. Mennesker opplever at Gud taler direkte til hjerte gjennom lovsangen og de har behov for å få uttrykke sin tro kroppslig. Det spontane og utadvendte er viktig. Dette virker å bety mer for mennesker i Nordøst enn for mennesker i Sør.

Verken Schaefer eller Perobelli legger stor vekt på sakramentene når de snakker om menighetenes gudstjenesteliv. Men når jeg spør, får jeg vite at nattverden er uproblematisk. Den feires én gang i måneden i de fleste menighetene. Men dåpen er som allerede nevnt, mer problematisk. Perobelli sier at det er viktig for Missão Zero å få fram at det er Gud som handler i dåpen. Om dåpen er gyldig eller ikke, avhenger derfor ikke av omstendighetene. Men dette er veldig vanskelig å få gjennomslag for. Dåp skjer nesten alltid i Brasil når et menneske blir med i en ny kirke. Dette formidles gjennom kampanjer, TV og andre medier. For mange er det å bli med i en kirke, synonymt med det å bli døpt. Missão Zeros menigheter har mistet mange medlemmer, fordi de ikke vil døpe mennesker som allerede har en dåp. Menigheten i Teresina opplevde å bli sterkt redusert pga. at pastoren ikke ville døpe medlemmene på ny. Når nominelle eller ikke-praktiserende katolikker blir kjent med Jesus og forstår hva dåp er, vil de bli døpt. Dersom den lutherske kirken ikke vil døpe dem, oppsøker de andre kirker.

3.4.6. Det allmenne prestedømmet og lekfolkets tjeneste

Perobelli påstår at Missão Zero praktiserer det allmenne prestedømmet i mye større grad enn IECLB. De er ikke opptatt av å skille mellom innviet og lek. I stedet for er det viktig å engasjere så mange som mulig av kirkens medlemmer. Missão Zero erfarer at lekfolk står fram og tar ansvar i de nye menighetene, særlig i Nordøst. Menighetene underviser om Åndens gaver og om det å tjene på ulike måter. I starten er det vanlig at misjonæren tar seg av det meste av forkynnelsen, men etter hvert som mennesker lærer mer og blir åndelig modne, står også andre fram og forkynner. De nye menighetene tar Ordet på alvor. Missão Zero kan se hvordan menneskers liv forandres og hvordan de streber etter å leve slik Skriften sier. Dette vises både i gudstjenestene og i livet ellers. Enkelte steder har vanlige medlemmer allerede gått i spissen for å åpne nye menigheter. Dette er helt i tråd med Missão Zeros tankegang. Schaefer sier at det er en menighets oppgave å starte nye menigheter. Kirkene må alltid tenke videre og være produktive.

En kirke skal fungere som en familie, der medlemmene tar vare på hverandre og hjelper hverandre uoppfordret. Dette bør være det normale, ifølge Schaefer. Enhver sunn menighet vil erfare at dette skjer. Igjen får jeg høre hvor viktig det er med disippelgjøring, nådegavebasert tjeneste, utrustning og bekreftelse av menneskets verdi og egenart. Missão Zero forventer at kirkenes medlemmer er aktive og tar ansvar. ”Vi vil ikke ha folk som bare er benkesittere”, sier Schaefer. Men det betyr likevel ikke at det settes høye krav for å være med i kirken. ”Vi ser mennesket slik det er. Alle er ikke like i en familie. Noen er mer modne enn andre, og noen har flere gaver og talenter enn andre. Men det viktige er at alle bruker det de har fått”. Det er godt og viktig for et menneske å oppleve at fellesskapet har bruk for det. Perobelli håper at kirkenes medlemmer forkynner evangeliet til stadig nye mennesker. Han forventer at familie, venner og kollegaer skal kunne merke en forandring etter at et menneske har tatt imot frelsen i Jesus Kristus. Den Hellige Ånds gjerninger vil vise seg og komme til uttrykk på ulike måter.

Missão Zero har som mål at menighetene skal fungere slik som menigheten i Jerusalem. Den holdt sammen og hadde alt felles (Apgj.2,44). Etter hvert som mennesker blir gjort til disipler, ser de behovene hos hverandre og stiller opp for hverandre. Det diakonale arbeidet skjer i hverdagen uten at det trenger å være organisert. I Nordøst har det for eksempel hendt at medlemmene har bygget hus for hverandre. Dette har ikke vært noe menighetsprosjekt, men har skjedd spontant.

Særlig i Nordøst forekommer det mye vold i hjemmene. Missão Zero opplever at når mennesker blir med i kirken og får møte Jesus, så skjer det store forandringer. Ekteskap blir reddet, og barna får det bedre. Ofte fører det også til at økonomien blir bedre og folk får bedre livsvilkår. Mennesker klarer å bryte med alkohol, narkotika og prostitusjon. Tilgivelse skjer også lettere og i større grad. Kirkene ønsker å lære folk å leve som kristne og gir hjelp i helt praktiske hverdagsting. Dette kan for eksempel gå på pengeforvaltning. Mange har ikke kontroll over økonomien sin. De klarer ikke å spare og prioritere rett. Misjonærene kan godt tale om dette på gudstjenestene. Media i Brasil formidler et menneskesyn som får folk til å tro at deres verdi avhenger av den materielle velstanden og utseendet. Dette kan føre til at fattige mennesker velger å kjøpe et dyrt TV på kreditt, i stedet for å reparere taket som lekker stygt. Missão Zero vil drive en helhetlig misjon som tar seg av hele mennesket; både ånd, sjel og kropp skal ha det bra.

3.4.7. Misjonærembete

Missão Zero sender for det meste ut misjonærer og ikke pastorer i sine prosjekt. Men folk flest ser ikke helt forskjellen og kaller misjonæren pastor. En misjonær tjener langt mindre enn en pastor og kan være ordinert eller uordinert. Missão Zero har ingen regel som sier at uordinerte misjonærer ikke kan ta ansvaret for en menighet. Studiet på Fatev i Curitiba kvalifiserer til misjonærordinasjon. Perobelli tror IECLB er den eneste lutherske kirke i verden som har et eget misjonærembete. IECLB var ikke villig til å godkjenne Fatevs utdanning som kvalifiserende til pastorordinasjon. Dette ble bakgrunnen til forslaget om et eget misjonærembete. Nå kan studenter ved Fatev ordineres til misjonærer og sendes ut for å jobbe i Missão Zeros prosjekter. Slik har Missão Zero kommet inn i de kirkelige strukturene og fått arbeidere som er innviet av kirken til tjeneste. Det er ikke tanken at misjonærembetet skal erstatte forståelsen av at alle kristne er misjonærer. Men Missão Zero så behov for et eget misjonærembete for å fremme misjonstanken og bevisstheten i de etablerte kirkene. En kan si at misjonærembetet ble til pga. en mangel på misjonsforståelse fra kirkens side. Tanken er at misjonærene skal begynne nye arbeid. De skal begynne fra nullpunktet og starte menigheter. Ellers er en misjonærs oppgaver i hovedsak pastorale. Men misjonærene skal ikke fungere slik som pastorene i mange av de tradisjonelle menighetene som bare betjener de som allerede er i kirken. Misjonærene skal alltid tenke videre. De skal hjelpe kirken til å tenke misjon i alt den gjør. Håpet er at misjonærembetet skal fremme tanken om misjon og få gang på misjonsarbeidet i kirken. Perobelli hevder at mange mennesker i en tradisjonell menighet ikke vet hva det vil si å være kristen i den forstand at det ligger et kall i det; nemlig å bringe evangeliet

videre. Misjonærembetet skal komplettere og styrke det allmenne misjonskallet. Schaefer ser et problem i at lærerne på Fatev for det meste har pastorerfaring, men ikke misjonærerfaring. Dessuten blir det akademiske for mye vektlagt. Han er redd at dette kan ta vekk noe av gløden og misjonsengasjementet blant studentene. Det er viktig at studentene får drømme stor drømmer og sikte høyt. Framtiden til Missão Zero og IECLB avhenger av det, sier Schaefer.

3.4.8. Noen tanker fra lederne om fremtiden

Perobelli peker på tre utfordringer for fremtiden. For det første er det en utfordring å få i gang flere *diakonale prosjekt*. En del steder skjer dette allerede, men behovene er store og Missão Zero ønsker å vektlegge dette arbeidet enda mer i tiden som kommer. De diakonale prosjektene skal alltid grunnfestes i en menighet. Målet er at alle menigheter skal være engasjerte i ulike former for diakonale prosjekt. For det andre ønsker Missão Zero å videreutvikle og styrke *Misjonsvennerådene*. Finansiering av misjonsprosjektene er en stor utfordring for Missão Zero. Det er viktig for fremtiden både å starte nye og følge opp eksisterende råd. Misjonsengasjementet i Sør er avgjørende for at Missão Zero skal kunne starte kirker andre steder i landet. For det tredje håper Missão Zero å kunne drive *misjon i andre land*. IECLB er foreløpig skeptisk til dette. De har ikke noe arbeid utenfor Brasil nå og vil ikke sende misjonærer hvis ikke noen spesielt ber dem om å komme. Missão Zero tenker annerledes. De vil begynne fra nullpunktet også i andre land og sende misjonærer til steder der det finnes få evangelisk kristne. Fatev opplever at mange av studentene har kall til å drive med misjon i andre land og kulturer. Foreløpig har Missão Zero svart disse studentene med at de først må tjene en periode i Brasil før de eventuelt kan reise ut. Men nå har de kommet til det punktet at mange av studentene har jobbet en periode i Brasil og er ivrige etter å komme seg videre. Missão Zero ser at de må ta dette på alvor og snart faktisk være i stand til å kunne sende. Kallet står høyere enn forpliktelsen til kirken hos de fleste av misjonærene. Missão Zero ser at mange kan komme til å søke til andre kirker dersom IECLB ikke åpner for at Missão Zero kan drive misjon i andre land. Det er et spørsmål innad i Missão Zero hvorvidt de skal føye seg etter IECLB når de opplever at Gud kaller dem til å ta nye steg. Er det ikke et bibelsk prinsipp å lyde Gud mer enn mennesker? (Apgj.5,29). En del er utålmodige og argumenterer på denne måten.

Schaefer drømmer om å få se neste generasjon reise seg og fortsette det arbeidet han og andre med han, har startet. Han håper og tror at nye mennesker vil komme og videreutvikle og styrke Missão Zero. Også han mener at tiden er kommet for å krysse nye grenser og dra til andre land. Men når det gjelder Brasil, har han store forventninger til den nye bibelskolen

som skal åpnes i Nordøst. Dette skal være en toårig bibelskole som skal trene ledere for kirken i denne delen av landet. Tanken er at mennesker skal slippe å reise til Sør for studere på Fatev. I stedet for skal de få den utrustningen de trenger der de bor og samtidig kunne tjene i menighetene lokalt. Missão Zero håper å få flere lokale misjonærer i fremtiden. De som kommer fra Nordøst kjenner kulturen og folket. De er vant med forholdene og bedre i stand til å leve under dem enn de som kommer i fra Sør.

3.4.9. Oppsummering

Missão Zeros ledere er tydelig kritiske til måten de tradisjonelle kirkene i IECLB arbeider på og driver misjon på. De anser kirkene for å være innadrettede og lite opptatte av å bringe evangeliet videre til andre mennesker. Det er mulig at denne presentasjonen av IECLB er ensporet og ikke gir et korrekt bilde. Uten at jeg har mulighet til å komme nærmere inn på det, vil jeg kort nevne at IECLB har egne misjonsprosjekt og en egen misjonskoordinator. Men Perobelli kritiserer IECLBs måte å tenke misjon på, og Schaefer understreker at de fleste av IECLBs kirker ikke virkeliggjør sin misjonale natur. Schaefer og Perobelli mener at IECLB må endres og bli en misjonerende kirke, skal den overleve. Det er i denne sammenheng at Schaefer uttaler at Missão Zero ønsker å berike og velsigne IECLB med misjon. Ingen av de to lederne ønsker å bryte ut av kirken, men de ønsker å bidra med noe inn i kirke, slik at IECLB kan bli mer utadrettet og i større grad virkeliggjøre sin misjonale natur. Jeg vil kort oppsummere intervjuene med Schaefer og Perobelli ved hjelp av de seks kriteriene for å definere om en kirke virkeliggjør sin misjonale natur.

i. En misjonal menighet er kontekstuell

Både Schaefer og Perobelli legger stor vekt på kontekstualisering. Missão Zero jobber bevisst med å bli kjent med kulturen og de lokale forholdene der de ønsker å starte en menighet. De er klare på at det er evangeliet de skal bringe til folket, og ikke en ny kultur, og derfor får menighetene stor grad av frihet. Men samtidig med at evangeliet skal ta bolig i kulturen, er de to lederne også bevisste på at menighetene skal konfrontere de aspektene i kulturen som ikke er i samsvar med evangeliet.

ii. En misjonal menighet møtes til felles lovprisning og tilbedelse

Schaefer og Perobelli ser på gudstjenesten som menighetens viktigste møtepunkt. Her står forkynnelsen av Ordet i sentrum sammen med lovsang, vitnesbyrd, fellesskap, bønn, og tjenestegjøring. Schaefer sier at Ordet må komme først, og så skal annen tjenestevirksomhet springe ut av det.

iii. En misjonal menighet holder Bibelen for normativ

Både Schaefer og Perobelli kommer med eksempler fra menighetene som viser at Guds Ord blir tatt på alvor og etterfulgt. Særlig i Nordøst har Missão Zero erfart at enkeltmennesker og hele familier har fått livet forandret, og at forandringene blir sterke vitnesbyrd for omverdenen.

iv. En misjonal menighet er opptatt av å gjøre mennesker til disipler

Perobelli fokuserer på den enkelte kristnes ansvar til å være et vitne for familie, venner, naboer og kollegaer. Og Schaefer understreker at de troende skal være lys og salt i verden. Menighetene som startes skal selv være misjonerende helt fra starten. Mennesker skal læres opp og gjøres til Jesu disipler.

v. En misjonal menighet består av tjenere

På linje med Thom og menigheten i Araçatuba fokuserer også Schaefer og Perobelli på en nådegavebasert tjeneste i menighetene. Menigheten skal fungere som en familie der alle deltar og har sine oppgaver. Perobelli sier at Missão Zero ønsker å virkeliggjøre læren om det allmenne prestedømmet. Alle kristne kan regnes som prester og misjonærer.

vi. En misjonal menighet er kalt til å være annerledes

Kirken er ifølge Schaefer det instrument Gud bruker for å forandre verden. Missão Zero praktiserer en helhetlig misjon som ser hele mennesket og alle dets behov. Perobelli kan fortelle fra misjonsprosjektene om diakonalt arbeid som skjer frivillig og uorganisert. Etter hvert som mennesker kommer til tro og får opplæring i Guds Ord, endres livet på flere plan. Dette åpner bl.a. for tilgivelse og forsoning.

På bakgrunn av den informasjon jeg har fått fra de to lederne, Schaefer og Perobelli, vil jeg konkludere med at det er tydelig at Missão Zero som bevegelse ønsker å starte menigheter som virkeliggjør sin misjonale natur. Det er ikke mulig ut fra denne undersøkelsen å si hvorvidt alle menighetene klarer å følge dette opp. Men undersøkelsen av menigheten i Araçatuba og det jeg har fått vite om menighetene i Nordøst, tyder på at Missão Zero starter menigheter som kan karakteriseres som misjonale, ikke bare i teori, men også i praksis.

3.5. Missão Zero som *parachurch*?

Missão Zero kan virke som en *parachurch*-bevegelse. Det er en organisasjon som har oppstått ved siden av den etablerte kirken og kan på den måten være med på å skille misjon ut fra

resten av IECLB. Både Guder og Barth er kritiske til *parachurches* og sier at det ikke skal være mulig å skille Guds kall til omvendelse fra Guds kall til misjon. Hele Guds kirke er kalt til å være misjonal, ikke bare en del av den. Missão Zero oppfyller Engelsvikens tre fellesstrekk for dem som opp gjennom historien har tatt seg av kirkens misjonsoppdrag. For det første finner vi en sterk åndelig overbevisning og kallsbevissthet. For det andre tilhører Missão Zero en vekkelles- og fornyelsesbevegelse i kirken. Og for det tredje er misjonærene og lederne preget av å tilhøre et nært og sterkt kristens trosfellesskap. Det kan virke som om Missão Zero har blitt en indre- kirkelig bevegelse for de mest ivrige og de ”brennende hjerter”. Men Missão Zero ønsker å være noe mer og annerledes enn dette. De ønsker å berike og velsigne kirken med misjon. Det vil si at de ønsker å hjelpe kirken som helhet til å bli en misjonerende kirke. De jobber på to områder. For det første starter de nye menigheter. Disse menighetene er som allerede vist, preget av en misjonal tenkning og praksis. Både undersøkelser fra menigheten i Araçatuba og samtalene med Schaefer og Perobelli, viser at Missão Zero har som mål å starte menigheter som er gjennomsyret av misjon. Hele menigheten skal delta i Guds misjon og fungere som Kristi vitne i verden. For det andre ønsker Missão Zero å mobilisere de etablerte menighetene til misjon. Dette skjer bl.a. gjennom Schaefers evangeliseringsreiser og opprettelsen av misjonsvenneråd. Missão Zero vil fremme misjonstanken og engasjementet til kirkene i Sør. De som blir misjonsvenner, deltar i misjon gjennom bønn, kommunikasjon, informasjon og deltakelse i prosjekt. En tradisjonell menighet i IECLB kan ha én eller flere misjonsvenneråd. Slik kan det virke som om misjon virkelig bare blir en sak for noen få, og ikke hele menigheten. Men målet for Missão Zero er å hjelpe og motivere menighetene til å selv å fungere som misjonale menigheter lokalt. Schaefer taler om alle kristnes kall til å forkynne evangeliet. Som et resultat av Missão Zero, har menigheter i Sør startet misjonsarbeid innenfor sin egen kontekst. Det kan være nye prekensteder i en annen bydel, diakonale prosjekt og evangeliseringskampanjer. Det er mitt inntrykk at Missão Zero ønsker å hjelpe IECLB til å bli en kirke som i større grad enn før virkeliggjør sin misjonale natur. Ingen av dem jeg snakket med ga uttrykk for å ville ut av kirken. I stedet for var fokuset på hva Missão Zero kan gi og bidra med inn i IECLB. Schaefer er som sagt opptatt av Jesu befaling om å være vitner ”i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og helt til jordens ender”. Dette er en befaling som gjelder hele kirken. En hver menighet har ansvar for å være et vitne for mennesker i sin egen kontekst. I tillegg skal menigheten være engasjert både i misjonsarbeid nasjonalt og internasjonalt. Dette kan skje gjennom forbønn, økonomiske bidrag og sendelse av misjonærer. Denne misjonstenkingen stemmer overens med de to misjonale strukturene som Van Gelder hevder å finne i kirken i

NT, for det første *lokale misjonale forsamlinger* og for det andre *mobile misjonale strukturer*. Missão Zero vil at IELCB skal bli en kirke som har begge disse strukturene intakte.

3.6. Konfesjonell integritet og enhet

Det har eksistert store spenninger innad i IECLB mellom kirkeledelsen og det som kalles Den karismatiske fornyelsesbevegelsen. I 2004 ble en dialogprosess påbegynt med tanke på å komme til avklaring om gjendåpsspørsmålet. Situasjonen kulminerte i juli-august 2005 da de toneangivende karismatiske lederne ga opp dialoglinjen og meldte seg ut for å danne et nytt kirkelig nettverk. Mellom 2000 og 3000 medlemmer forlot kirken sammen med disse.

Den norske misjonæren, Bjørn Willoch, sier i sin rapport fra arbeidet på Fatev:

Vårt fakultet og vår bevegelse forsøker å modifisere karismatiske tendenser for å unngå ekstreme utslag i praksis og teologi. Den karismatiske stil ligger nært for brasiliansk lynne og er et positivt element i møter og gudstjenester når den innordnes i en ordnet helhet.

Ikke alltid lykkes en med målsettingen. En større gruppe karismatikere gikk ut av den lutherske kirken i høst etter en langvarig konflikt med kirkeledelsen for å danne sitt eget kirkesamfunn. Helt til det siste forsøkte Encontrao (ME) å mekle mellom karismatikerne og kirkens øverste ledelse, og vi var aktivt med i denne prosessen.

Dessverre synes utviklingen (blant utbryterne) nå å gå i pentekostal lei. Som lutherske karismatikere kunne de ha betydd noe. Pinsebevegelsen er sterk og klarer seg utmerket godt uten tilveksten av denne gruppen.¹⁰²

Mange av karismatikerne har sin bakgrunn fra Movimento Encontrao (ME), men sistnevnte har selv offisielt fastholdt en langt mer tradisjonell evangelikal profil enn de mer ytterliggående i prosessen. Ingen av Missão Zero-menighetene eller deres misjonærer har så langt forlatt kirken.

ME jobbet lenge for å skape dialog mellom kirkeledelsen og den karismatiske bevegelsen. Det var en vanskelig situasjon, fordi ME havnet midt mellom to leire og ønsket samarbeid med begge. Splittelsen ble derfor et tungt nederlag. Det har også fått alvorlige økonomiske konsekvenser. Mange av de karismatiske medlemmene som gikk ut representerte store givere både for ME, Missão Zero og Fatev. Det siste året er det merket en viss tilnærming mellom kirkeledelsen og ledelsen av ME. Det virker å være vilje på begge sider til å strekke seg langt for å unngå at også mer moderate deler av ME går ut. I tillegg til dåpsspørsmålet, kan en rekke andre spørsmål skape problemer for fremtiden, for eksempel holdning til homofili,

grensene for økumenisme, samt liturgiske spørsmål. Kirkeledelsen er også bekymret for det de opplever som bygging av ”parallele strukturer” til kirkens strukturer (jf muligheten for å utvikle parachurches, 3.5.). ME og Missão Zero har en utfordring i å vise i praktisk handling at det ikke handler om ”parallele”, men i større grad ”tverrgående” strukturer som bidrar til å styrke IECLBs gjennomslagskraft.

3.7. Missão Zeros lutherske forankring

Missão Zero mener selv at de står i en luthersk tradisjon og synes ikke å se teologiske motsetninger som er så store at de hindrer dem fra å bli værende i IECLB. I følge Perobelli virker det som om Missão Zero nærmest betrakter seg som en Luther-renaissance. De vil finne tilbake til sannheter i lutherdommen som de mener har blitt svekket opp gjennom historien. Eksempler på dette er læren om det allmenne prestedømmet og fokuset på at forkynnelsen av evangeliet er hele kirkens ansvar.

Missão Zero legger ikke så stor vekt på om arbeiderne deres er ordinerte. Denne praksisen kan også begrunnes ut fra Luther som sier at en kristen har fått all den fullmakt han trenger i dåpen og det eneste som gjenstår for den som skal ha kirkens embete med ord og sakrament, det er et kall (jf.2.2.4.) Missão Zero ser ikke ut til å trekke den samme konklusjon som Luther; nemlig at en ordinasjon er nødvendig for å stadfeste kallet. Likevel har ME og Missão Zero kjempet fram at utdannelsen på Fatev skal kvalifisere til kirkelig ordinasjon. Gjennom dette viser Missão Zero at de i en viss grad anerkjenner kirkens ordninger.

Missão Zeros menigheter fokuserer mindre på sakramentsforvaltningen enn det som er vanlig i tradisjonelle lutherske menigheter. Thom antyder at han har et sakramentssyn som bryter med det lutherske, men ellers hevder ingen av lederne for bevegelsen at det finnes noen prinsipiell motsetning i læren om sakramentene. Snarer kommer sakramentenes beskjedne rolle som et resultat av at Missão Zeros menigheter står i en misjonssammenheng. Spørsmålet om gjendåp er som sagt vanskelig for Missão Zero, men virker ikke å ha sammenheng med deres lutherske forståelse av dåpen. Likevel syns jeg det er vanskelig å utelukkende definere Missão Zero-menigheter ut fra Luthers lære om at kirken finnes der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett. Dette er nok viktige kjennetegn også på Missão Zero-menigheter, men enda mer kjennetegnes menighetene av å ha en misjonal identitet (jf 2.1.4.). Menigheten er Guds folk som i etterfølgelse av Kristus, deltar i Guds misjon i væren, ord og gjerning i levd hverdagsliv. Dette understreker kirkens natur som apostolisk, noe som i følge Luther og CA også er kjennetegn ved kirken. Fokus for Missão Zero ligger da også i å

¹⁰² Willoch, B., hentet fra ”Programrapport fra representant” av Bakke. V., 06.03.06

forkynne evangeliet og starte nye menigheter. Missão Zero begynte ikke sitt arbeid med å formulere en teologi og sette den opp systematisk, men de begynte med misjonsprosjekt. Målet er å bringe Ord og brød til mennesker, og dette har de til nå kunnet gjøre innenfor en luthersk kirke. Det viser seg altså i den lutherske kirken i Brasil at en kirkes misjonale identitet ikke nødvendigvis trenger å stå i motsetning til en luthersk identitet. Menigheter som lever ut sin misjonale natur, bekjenner med stolthet sin lutherske tilhørighet. Likevel er det som jeg har vist, nok av spørsmål som skaper spenninger mellom Missão Zero og IECLB. Samarbeidet er ikke problemfritt og krever mye velvilje fra begge sider. Men motsetningene som eksisterer, skyldes ikke nødvendigvis luthersk teologi og lære. Det er heller ordninger og tradisjoner, ulik kulturforståelse, spørsmål om prioritering samt videre satsning og økumeniske avtaler som skaper spenninger.

Det kunne vært interessant å foreta et studium av Missão Zeros syn på helliggjørelsen og dens forhold til rettferdiggjørelsen. Dette fordi Missão Zero virker å legge større vekt på helliggjørelsen enn tradisjonell lutherdom er kjent for. Det ligger utenfor min oppgave å gå nærmere inn på dette, men jeg vil ganske kort kommenterer at Missão Zero med denne vektleggingen virker å stå nær med Bosch's altomfattende frelsesforståelse. Et menneskes frelse får konsekvenser for hele livet. Tradisjonell lutherdom med sitt sterke fokus på rettferdiggjørelsen, kan komme til ensidig å gjøre frelsen til et åndelig begrep der et garantert liv etter døden blir det viktigste. Missão Zero legger i tillegg til dette, også sterkt vekt på frelsens følger for mennesket her og nå.

4. KONKLUSJON

I denne oppgaven har jeg redegjort for hva som teologisk ligger i begrepet *missional church*. Jeg har både sett på begrepets teologiske bakgrunn og de ekklesiologiske forutsetningene for å definere en kirke som misjonal og videre redegjort for hvordan man kan begrunne teologisk at den kristne kirke har en misjonal identitet. *Missional church*- tenkerne tar på sin side langt på vei utgangspunkt i en kritikk av konstantinsk og luthersk kirkeforståelse i sin framstilling av en misjonal kirkeforståelse. Jeg har vist at det i noen henseender kan foreligge slike motsetninger, samtidig som jeg har påpekt at dette avhenger av hva som vektlegges og hvordan en forstår luthersk ekklesiologi. Slik jeg forstår det, er det ikke teologisk sett en nødvendig motsetning mellom forståelsen av kirken som *missional church* og en luthersk kirkeforståelse. *Missional church*- bevegelsen har snarere utfordret en ensidig utvikling av luthersk tradisjon, hvor implementeringen av kirkens misjonale identitet har blitt for mye nedtont.

Ut fra en luthersk kirkeforståelse med vekt på embete, ordinasjon, liturgi og muligens også sakramentsforvaltningen, vil det komme fram at *missional church*-tenkernes kirkeforståelse kan komme til å stå i en viss motsetning til denne. Men ettersom Missão Zero selv ikke vektlegger disse elementene like mye som i tradisjonell luthersk kirkeforståelse, vil bevegelsen ikke oppleve at den er marginal verken i forhold til luthersk eller misjonal kirkeforståelse.

Jeg har videre gjennom oppgaven prøvd å vise at det til en viss grad går an å måle hvorvidt en kirkes misjonale natur virkeliggjøres og leves ut i praksis og har utviklet seks kriterier for slik måling. Undersøkelsen min viser at menighetene som Missão Zero har startet i Brasil, i stor grad oppfyller de kriteriene jeg formulerte for å etterprøve hvorvidt en kirke virkeliggjør sin misjonale natur. Kriterier som kjennetegner virkeliggjørelsen av kirkens vesen som en misjonal kirke, kan altså oppfylles innenfor kirker med luthersk konfesjon og dessuten, har det vist seg, langt på vei prege disse kirkenes praksis. Dette viser også at *missional church*-bevegelsen sier noe sant om en kirkes natur og vesen som kan gjenfinnes i kirker i andre deler av verden. *Missional church*-tenkningen har med andre ord anliggender som også kan anvendes til å etterprøve kirkers selvforståelse og praksis utenfor Vestens postmoderne samfunn, selv om det er i denne vestlige sammenheng at *missional church*-bevegelsen har oppstått.

KILDER**Litteratur:**

- Bakke, V., "Programrapport fra representant" til Det Norske Misjonsselskap, Brasil 2006
- Bakke, V., "Skapende spenninger. Misjon i en postmoderne tid", (spesialavhandling i Misjonsteologi), Misjonshøgskolen, Stavanger 1998
- Berentsen, J. M./ Engelsviken, T./ Jørgensen, K. (red.), *Missiologi i dag*, Universitetsforlaget, Oslo 1994
- Det Nye Testamentet*, Det norske Bibelselskap, Oslo 2005
- Boalt, G., *Religionssociologi*, Natur og Kultur, Stockholm, Solna 1960
- Bosch, D. J., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, (Orbis Books) Maryknoll, New York 1991
- Coelho, R. J., "Missão Zero: Dos primórdios até os dias atuais", (semesteroppgave ved Escola Superior de Teologia), São Leopoldo 2006
- Dummer, Ê., "O que aprendemos com o nordeste" i *A Frente em revista* (blad utgitt i forbindelse med Missão Zeros 15-års jubileum) s.15, Encontro Publicações, Curitiba 2004
- Eikeland, M., "Eksplisiv pinsevernvekst i Sør-Amerika", intervju med S. J. Stålsett i *Vårt Land*, 18.04.05
- Engelsviken, T./ Sannes, K. O. (red.), *Hva vil det si å være kirke? Kirkens vesen og oppdrag* (Et tverrfaglig forskningsprosjekt ved Det teologiske menighetsfakultet, 2000-2003: "Kirke i forandring - hva vil det si å være kirke?", del 3), Tapir Akademiske Forlag, Trondheim 2004
- Eriksen Hylland, T., *Små steder – store spørsmål*, Universitetsforlaget, Oslo 1998
- Forst, H. og Hirsch, A., *The Shaping of Things to Come*, Hendrickson Publishers, Massachusetts 2003
- Gibbs, E., *Church Next. Quantum Changes in How We Do Ministry*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois 2000
- Giddens, A., *Modernitetens konsekvenser* (oversatt av Are Eriksen), Pax forlag, Oslo 1997
- Guder, D. L. (red.), *Missional Church, A Vision for the Sending of the Church in North America*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, Michigan/ Cambridge, U.K. 1998
- Guder, D. L., *The Continuing Conversion of the Church*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, Michigan/ Cambridge, U.K. 2000

Gudstjenestebok for Den norske kirke, Verbum, Oslo 1996

Mæland, J. O. (red.), *Konkordieboken*, Lunde Forlag, Oslo 2000

Palm Härter, A., "Nordeste um novo desafio" i *A Frente em revista* (blad utgitt i forbindelse med Missão Zeros 15-års jubileum) s.14-15, Encontro Publicações, Curitiba 2004

Prediger, I., "O nascer de uma área missionária" i *A Frente em revista* (blad utgitt i forbindelse med Missão Zeros 15-års jubileum) s.6, Encontro Publicações, Curitiba 2004

Repstad, P., *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*, Universitetsforlaget, Oslo 1987

Tjørhom, O., *Kirken – troens mor*, Verbum, Oslo 1999

Van Gelder, C., *The essence of the Church*, Bakers Books, Grand Rapids, Michigan 2000

Walls, A. F., *The Missionary Movement in Christian History*, (Orbis Books) Maryknoll, New York 1996

Wisløff, C. F., *Martin Luthers teologi*, Lunde Forlag, Oslo 1983

Intervjuer utført av Mona Dysjeland:

Sérgio Schaefer, 20.10.06, Butiá-RS

Whanderson Perobelli, 18.10.06, Curitiba-PR

Wolker Thom, 09.10.06, Araçatuba-SP

(Se intervjuguide vedlegg 2)

Spørreundersøkelse utført av Mona Dysjeland:

Fire medlemmer av IECLBs menighet i Araçatuba, 08.10.06, Araçatuba-SP

(Se spørreskjema vedlegg 1)

Internettider:

"Menighet i Bevegelse", prosjekt i regi av *Samarbeidsråd for menighet og misjon*, Den norske kirke, (http://www.kirken.no/smm/beveg_1.cfm#bakgrunn)

besøkt 26.10.06

"Info om Brasil", NMS, (<http://www.nms.no/brasil>) besøkt 24.10.06

"Origem" Missão Zero, (<http://www.me.org.br/missaozero/index.html>) besøkt 25.10.06

Wikipedia, (<http://en.wikipedia.org/wiki/Brasil>) besøkt 06.12.06

Wikipédia, (<http://pt.wikipedia.org>) besøkt 20.11.06

Vedlegg 1

Spørreskjema til menighetsmedlemmer

1. Como você veio participar nessa comunidade?
2. Quanto tempo você já está participando?
3. Como você foi recebido?
4. A sua vida mudou depois que você entrou? Se mudou, pode contar como e dar alguns exemplos?
5. Pode dizer algo a respeito da importância que a comunidade tem pra você?

Faça um “x” numa escala de 1 a 6 referente ao grau da afirmação. 1 é “não concordo de jeito nenhum”, 6 é “concordo plenamente”. Se não tem uma opinião ou não tem como falar, continue sem fazer um “x”.

1. Eu acho que o jeito de a igreja se expressar em pregação, cultos e outros tipos de trabalhos, é fácil de entender
1 2 3 4 5 6
2. Seria fácil por uma pessoa desconhecida/nova na igreja participar num culto
1 2 3 4 5 6
3. A igreja tem um bom relacionamento com o povo na comunidade local/sociedade
1 2 3 4 5 6
4. A pregação na igreja é assim que o povo no âmbito local (povo comum) pode entender
1 2 3 4 5 6
5. A comunidade é disposta a mudar os seus jeitos de trabalho para ir ao encontro das pessoas no âmbito local de uma forma que se aplica a vida delas
1 2 3 4 5 6
6. A igreja levanta a sua voz contra situações na sociedade local que contradizem o evangelho
1 2 3 4 5 6
7. Sinto que o culto tem relevância para minha vida
1 2 3 4 5 6
8. A comunidade é aberta para a ação do Espírito Santo
1 2 3 4 5 6
9. Os dons do Espírito tem importância para a vida da comunidade
1 2 3 4 5 6
10. Eu considero o culto importante para minha vida cristã
1 2 3 4 5 6
11. Eu considero o culto importante para a minha vida durante a semana
1 2 3 4 5 6

12. A pregação nos cultos tem consequências para minha vida

1 2 3 4 5 6

13. O pastor/missionário fala com frequência sobre o significado do batismo e da santa ceia nas suas pregações

1 2 3 4 5 6

14. A santa ceia significa muito para minha vida cristã

1 2 3 4 5 6

15. Oração é uma fonte importante de ajuda na minha vida

1 2 3 4 5 6

16. Ensino bíblico é essencial na vida da comunidade

1 2 3 4 5 6

17. O ensino bíblico tem consequências para a fé, para o jeito de ver a vida e para o comportamento das pessoas na comunidade

1 2 3 4 5 6

18. O ensino bíblico me ajuda e motiva para também estudar a Bíblia em casa

1 2 3 4 5 6

19. O ensino bíblico tem me ajudado a comunicar a minha fé para os de fora

1 2 3 4 5 6

20. Eu compartilho frequentemente a minha fé para outras pessoas

1 2 3 4 5 6

21. Eu sinto que tenho algo a compartilhar com outros por ser cristão

1 2 3 4 5 6

22. Para mim é fácil convidar outros pra ir na igreja

1 2 3 4 5 6

23. A igreja me ajuda a encontrar formas de expressar minha fé

1 2 3 4 5 6

24. A minha participação na igreja envolve compromissos

1 2 3 4 5 6

25. A comunidade se sente responsável por evangelizar as pessoas que não pertencem a uma igreja

1 2 3 4 5 6

26. Os membros da comunidade incentivam um do outro para testemunhar

1 2 3 4 5 6

27. Ser membro da igreja tem consequências para o meu relacionamento com família, amigos e colegas

1 2 3 4 5 6

28. Quase todos os membros e ativos na comunidade têm um ministério definido

1 2 3 4 5 6

29. A comunidade precisa de mim e dos meus dons

1 2 3 4 5 6

30. A comunidade me ajuda encontrar um ministério que é conveniente para mim

1 2 3 4 5 6

31. A comunidade me capacita a viver como cristão no dia-a-dia

1 2 3 4 5 6

32. A comunidade tem me dado mais conhecimento sobre a fé cristã

1 2 3 4 5 6

33. A igreja me orienta nas decisões de fé e no meu comportamento cristão

1 2 3 4 5 6

34. Eu percebo que a liderança da comunidade tem uma visão para a igreja

1 2 3 4 5 6

35. Eu percebo que a liderança da comunidade tem objetivos claros para a igreja

1 2 3 4 5 6

36. É a minha opinião que muita gente na comunidade tem tarefas definidas durante o culto

1 2 3 4 5 6

37. Voluntários são responsáveis por muito que a comunidade faz

1 2 3 4 5 6

38. A comunidade pratica perdão e reconciliação

1 2 3 4 5 6

39. Os membros da comunidade cuidam um do outro

1 2 3 4 5 6

40. A comunidade é aberta para todo mundo/qualquer pessoa

1 2 3 4 5 6

41. A comunidade ajuda pessoas dentro da igreja que têm necessidades

1 2 3 4 5 6

42. A igreja ajuda pessoas na sociedade local que têm necessidades

1 2 3 4 5 6

43. A nossa igreja tem uma comunhão aconchegante

1 2 3 4 5 6

44. A comunidade luta pelos direitos dos fracos e dos oprimidos na sociedade

1 2 3 4 5 6

45. A comunidade procura promover uma boa conduta cristã entre seus membros

1 2 3 4 5 6

46. A comunidade procura ajudar *os membros* com necessidades materiais

1 2 3 4 5 6

47. A comunidade procura ajudar *pessoas de fora* com necessidades materiais

1 2 3 4 5 6

1. O que você considera o mais importante num culto?
2. Na sua opinião, como a fé cristã dos membros se expressa no culto?
3. Tem algo que você gostaria de que fosse diferente no culto na sua igreja?
4. Para você, qual é a importância da IECLB fora da comunidade local (comunhão com outros luteranos na região, o sínodo, a IECLB no Brasil)?
5. Você se identifica como “luterano”?

Vedlegg 2 Intervjuguide for ledere

Bakgrunn:

1. Kan du ganske kort fortelle hvordan du ble en kristen og om ditt kristne liv etterpå?
2. Hva er din menighetsbakgrunn?
3. Hvorfor ble du prest/leder?
4. Hvor lenge har du jobbet i denne kirken?
5. Har du vært med i Missão Zero helt fra starten, hvis ja, kan du fortelle om det? Hvis nei, kan du fortelle om hvordan/hvorfor du ble med i Missão Zero?
6. Hva er ditt forhold til Missão Zero i dag?
7. Hva er dine hovedoppgaver?

Missão Zeros historie:

8. Hvordan oppstod Missão Zero?
9. Hva ser du som hovedgrunnene til at Missão Zero ble startet?
10. Kan du fortelle litt om Missão Zeros historie fram til i dag?
11. Når du ser tilbake, kan du peke på noe som har vært særlig utfordrende eller problematisk?
12. Hvordan har Missão Zero endret seg fra den første tiden og fram til i dag?
13. Kan du si litt om bakgrunnen for at Fatev ble opprettet?
14. Hva ønsker Missão Zero med Fatev i dag?
15. Kan du si noe om evt. forskjeller mellom Fatev og Escola Superior de Teologia?

Missão Zeros teologiske tenkning:

16. Kan du si litt om Missão Zeros visjon og målsetting?
17. Kan du si noe om Missão Zeros ekklesiologi?
18. Etter din oppfatning, bryter Missão Zeros kirkeforståelse på noen punkt med IECLBs kirkeforståelse?
19. Hva mener du er Missão Zeros viktigste bidrag inn i IECLB?
20. Hvordan forholder Missão Zero seg til strukturene i IECLB?

Missão Zeros menigheter:

21. Kan du beskrive en Missão Zero menighet?
22. Hvordan går Missão Zero fram når en ny menighet skal dannes?
23. Hvordan følges menigheten opp?
24. Hvorfor tror du mennesker blir med i Missão Zero? Hvorfor blir de evt. værende?
25. I hvilken grad og på hvilken måte vil du si at menighetene lever ut Missão Zeros verdier og målsettinger?
26. Er din menighet en voksende menighet? Hvis ja, kan du si noe om hvorfor du tror menigheten vokser?
27. Har menigheten en klar visjon? Hvis ja, hva går den ut på og hvordan ble den utarbeidet?

Kontekstualisering:

28. Hva kjennetegner den lokale konteksten til menigheten?
29. Hvordan kommer den kulturelle konteksten til uttrykk i menigheten?
30. Hvilken innflytelse har kirken i nærmiljøet?
31. Hvordan vil du beskrive menighetens kontakt med folk i nærmiljøet?
32. Hva gjør menigheten for kunne møte mennesker i nærmiljøet på en mest mulig relevant måte?
33. Har kirken noen form for kontakt med de lokale myndighetene? Hvis ja, kan de beskrive denne kontakten?

Menighetens gudstjeneste:

34. Hvordan er opplegget for en gudstjeneste?
35. Er det slik at de fleste medlemmene er tilstedet på søndagens gudstjeneste? Hva tror du dette kommer av?
36. Hva anser du som det viktigste i gudstjenesten?
37. Hva kjennetegner forkynnelsen i Missão Zero?
38. Kan du si noe om menneskers reaksjoner på og konsekvenser av forkynnelsen?
39. Hva betyr sakramentene i din forkynnelse?
40. Hvilken betydning har nattverden i gudstjenesten?

41. Hvilken type lovsang og musikk brukes i gudstjenesten?
42. Vil du si at menigheten er opptatt av og evt. åpen for Den Hellige Ånds gjerning? Hvordan kommer dette til uttrykk?
43. Vil du karakterisere gudstjenesten som møtepunkt for omvendelse, vekst og fellesskap? Hvordan?
44. Hvordan kommer medlemmenes uttrykk for å ha en kristen tro til syne i gudstjenesten?
45. Vil du si at en gudstjeneste i en menighet startet av Missão Zero er annerledes enn en gudstjeneste i andre menigheter i IECLB? Hvordan?

Bibelens plass:

46. Hvordan foregår bibelundervisningen i menigheten?
47. Kan du si noe om bibelundervisningen får konsekvenser for troen, livsanskuelsen og livsførselen til menneskene i menigheten?
48. Har du noen erfaringer som kan tilsi at bibelundervisning hjelper til bedre kommunikasjon av den kristne tro til nærmiljøet?

Disippelgjøring:

49. Kan du si noe om hva som forventes av et medlem fra kirkens side, og hvorvidt dette følges opp?
50. I hvilken grad og evt. på hvilken måte opplever du at menigheten fungerer som vitne for mennesker i nærmiljøet?
51. Erfarer menigheten at medlemmene deler sin tro med familie, venner, naboer, kollegaer? Hvis ja, kan du fortelle litt om det?
52. Hvilke konsekvenser får det for livet til et menneske at det deltar i menigheten?
53. Hjelper menigheten sine medlemmer å finne måter å uttrykke sin tro på? Hvis ja, kan du fortelle?

Tjenestegjøring:

54. Kan du si litt om hvilke tjenester som finnes i menigheten og særlig i gudstjenesten?
55. Hvem utfører disse tjenestene?
56. Er det et mål at alle skal ha en tjeneste i menigheten? Hvorfor /hvorfor ikke? Hvordan kommer dette til uttrykk?
57. Hvordan er ansvars- og oppgavefordelingen mellom frivillige og ansatte?
58. Hva gjør menigheten for å utruste sine medlemmer til å være Kristi vitner i hverdagen?

59. Hvilken rolle spiller lekfolk i planlegging og gjennomføring av en gudstjeneste?
60. Hvordan velger og innsetter kirken sine ledere?
61. Jeg forstår at kirken har fått et eget misjonærembete, kan du fortelle litt om det?
62. Hvordan forholder dette misjonærembetet seg til tanken om at misjon er alle kristnes ansvar?
63. Kan du beskrive ditt lederansvar og oppgaver?
64. I hvilken grad krever eller forutsetter din lederjobb samarbeid med andre i menigheten?

En annerledes forsamling:

65. Slik som du ser det, er menigheten et inkluderende fellesskap? Hvis ja, hvordan kommer dette til uttrykk?
66. I hvilken grad vil du si at menigheten praktiserer tilgivelse og forsoning?
67. Er det ditt inntrykk at kirkens medlemmer tar vare på hverandre? Hvordan kommer dette til uttrykk?
68. Har menigheten et sosialt og diakonalt engasjement? Hvis ja, kan du beskrive det nærmere/ gi eksempler?
69. I hvilken grad fokuserer menigheten på etikk og moral?

Missão Zero videre framover:

70. Etter ditt syn, hva er Missão Zeros største utfordringer i dag?
71. Hvordan ser du for deg framtiden til Missão Zero?